

Tværgående erfaringsopsamling og evaluering af opfølgende julehjælp

For VELUX FONDEN, december 2018

Tværgående erfaringsopsamling og evaluering af opfølgende julehjælp

Slutrapport

for VELUX FONDEN, december 2018

Om Oxford Research

Knowledge for a better society

Oxford Research er en specialiseret videnvirksomhed med fokus på velfærdsområderne og erhvervs- og regionaludvikling.

Oxford Research gennemfører skræddersyede analyser, implementeringsevalueringer og effektevalueringer for offentlige myndigheder, fonde og organisationer i civilsamfundet. Vi rådgiver også om strategiudvikling, faciliterer udviklingsprocesser og formidler vores viden på undervisningsforløb og seminarer. Vi kombinerer akademisk fordybelse, strategisk forståelse og god kommunikation – på den måde skaber vi anvendelsesorienteret viden, der kan gøre en forskel.

Oxford Research er grundlagt i 1995 og har selskaber i Danmark, Norge, Sverige og Finland. Oxford Research er en del af Oxford Gruppen.

Oxford Research A/S
Falkoner Allé 20, 4.
2000 Frederiksberg C
Danmark
(+45) 33 69 13 69
office@oxfordresearch.dk
www.oxfordresearch.dk

Indhold

1.	Indledning og baggrund	5
1.1	Læsevejledning	6
2.	Resumé	7
2.1	Perspektiverende tværgående pointer	12
3.	Dansk Folkehjælp	17
3.1	Datagrundlag	18
3.2	Deltagere	19
3.3	Aktiviteter	22
3.4	Virkning	27
3.5	Betydningen af civilsamfundet som indsatsens kontekst	32
3.6	Betydende kontekstfaktorer i øvrigt	34
3.7	Opsummering	34
4.	Kirkens Korshær	36
4.1	Datagrundlag	37
4.2	Deltagere	38
4.3	Aktiviteter og metoder	40
4.3.1	Metodefrihed lokalt	41
4.4	Virkning	45
4.4.1	De åbne aktiviteter giver børnene et frirum	45
4.4.2	De lukkede forløb kan rykke deltagerne små skridt	46
4.5	Betydningen af civilsamfundet som indsatsens kontekst	48
4.6	Betydende kontekstfaktorer i øvrigt	50
4.7	Opsummering	50
5.	Røde Kors	51
5.1	Datagrundlag	53
5.2	Deltagere	54
5.3	Aktiviteter og metoder	55
5.4	Virkning	59
5.5	Betydningen af civilsamfundet som indsatsens kontekst	63
5.6	Betydende kontekstfaktorer i øvrigt	64
5.7	Opsummering	64
6.	Frelsens Hær	66
6.1	Datagrundlag	67
6.2	Deltagere	68

6.3	Aktiviteter og metoder	69
6.4	Virkning	73
6.5	Betydningen af civilsamfundet som indsatsens kontekst	78
6.6	Betydningen af kontekstfaktorer i øvrigt	79
6.7	Opsummering	80
7.	Mødrehjælpen	81
7.1	Datagrundlag	81
7.2	Deltagere	82
7.3	Aktiviteter og metoder	85
	7.3.1 Metode	85
	7.3.2 Frivillige	87
7.4	Virkning	91
	7.4.1 Sundere madvaner og spisesituationen som positivt samvær	91
	7.4.2 Styrkede forældrekompetencer	94
	7.4.3 Udvidet netværk	95
7.5	Betydningen af civilsamfundet som indsatsens kontekst	96
7.6	Betydende kontekstfaktorer i øvrigt	97
7.7	Opsummering	97
	Bilag: Forandringsteorier for hver af de 5 organisationer	99

1. Indledning og baggrund

Fattigdom er et begreb, som er omdiskuteret i forhold til både indhold og niveau. Ifølge Rådet for Socialt Udsatte defineres fattigdom i Danmark som en situation, hvor personer – uden at ville det – vedvarende har væsentligt dårligere livsvilkår end den øvrige befolkning, især på grund af manglende ressourcer, og samtidig kun har ringe eller ingen mulighed for selv at ændre situationen.

I denne definition arbejdes der ikke med en andel af medianindkomst eller en fast beløbsgrænse, men derimod med 'væsentligt dårligere livsvilkår' og 'ringe eller ingen mulighed for at ændre situationen'.

Med denne definition in mente handler den opfølgende julehjælp om at koble en social indsats på uddelingen af naturalier, for herved at skabe muligheder for, at de familier, der modtager julehjælp, kan ændre deres situation og i bedste fald komme ud af fattigdom.

VELUX FONDEN uddelte i 2013 og 2014 midler til direkte julehjælp til socialt udsatte børnefamilier. Bevillingen indeholdte samtidig et ønske om at følge op på de familier, der modtager julehjælp, med tilbud, der med et bredere sigte søger at hjælpe familierne ud af en udsat position.

Med nye rammer i perioden 2015-2018 fortsætter VELUX FONDEN sin støtte til videreudvikling af tilbud om opfølgende julehjælp. Sigtet er, at udsatte familier skal blive mere selvhjulpne.

I forbindelse med rammebevillingen for 2015-2018 ønsker VELUX FONDEN at gennemføre en tværgående erfaringsopsamling og evaluering af de fem organisationer, der har fået tilsagn om støtte. Slutevalueringen afrapporterer på denne erfaringsopsamling og evaluering. Evalueringen har følgende formål:

-
- At tilvejebringe viden om nyttige tilgange og metoder inden for frivilligt socialt arbejde, der kan understøtte socialt udsatte børnefamilier i at blive mere selvhjulpne.
-

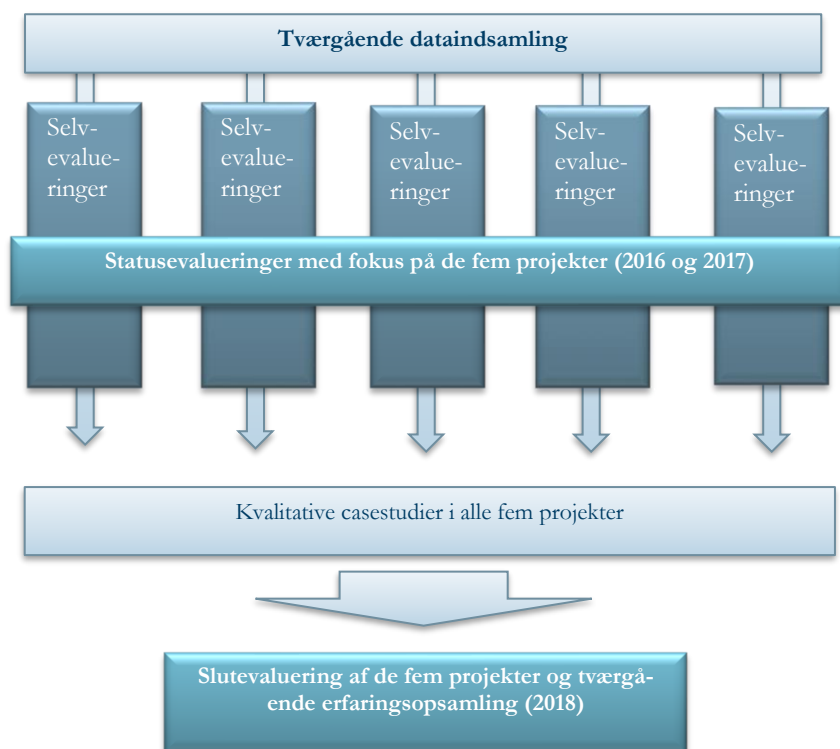
Oxford Research har gennemført erfaringsindsamlingen og evalueringen i tæt samarbejde med såvel VELUX FONDEN som de fem organisationer, der indgår i projektet.

Erfaringsopsamlingen og evalueringens overordnede design viser dette samarbejde, idet en del af dataindsamlingen varetages af organisationerne selv og er tilpasset de respektive aktiviteter.

Oxford Research har sammen med hver af de fem organisationer ved projektets start udarbejdet en forandringsteori og herudaf udledt indikatorer og metoder til indsamling af erfaringer og vurderinger.

Oxford Research har undervejs givet faglig sparring til den del af dataindsamlingen, som organisationerne selv har skullet tilvejebringe. Figur 1.1 illustrerer designet og forløbet, hvoraf det samtidig ses, at der løbende er udarbejdet årlige statusevalueringer, mens denne rapport er den afsluttende og dermed også mere omfattende vurdering og formidling af erfaringerne i de fem organisationers opfølgning på julehjælpen.

Figur 1.1: Oversigt over design og forløb

For hver organisation er datagrundlaget forskelligt, hvorfor hvert af ”organisations-kapitlerne” (kapitlerne 3-7) indeholder en præsentation af de respektive vurderingers datagrundlag. Fælles for alle er, at der gennemført en aktivitetsmonitorering. Alle har også med større eller mindre hjælp fra Oxford Research udarbejdet spørgeskemaer til deltagerne, mens det er organisationerne selv, der har indsamlet data.

1.1 LÆSEVEJLEDNING

De fem organisationer er evalueret selvstændigt på egne præmisser. Derfor er evalueringen bygget op omkring fem selvstændige kapitler – ét for hver organisation. Der er samlet op på tværgående analytiske pointer i resuméet, som fremgår af kapitel 2 i evalueringen. Hver organisation er evalueret ud fra en forandringsteori. De fem forandringsteorier er vedlagt som bilag.

2. Resumé

Målet for 'den opfølgende julehjælp' er, at de familier, der modtager julehjælp, bliver mere selvhjulpne og herved i øget grad bevæger sig væk fra behovet for julehjælp. Den opfølgende julehjælp går dermed væk fra, at organisationerne alene udøver 'velgørenhed' i form af naturalier, men i tilknytning hertil yder 'hjælp til selvhjælp'. VELUX FONDEN har finansieret fem organisationers opfølgning på julehjælpen i tidsrummet 2013-2018 (Mødrehjælpen kom dog først med i programmet i 2015). De fem organisationer er: Dansk Folkehjælp, Kirkens Korshær, Røde Kors, Frelsens Hær og Mødrehjælpen.

Vurderingen af, hvorvidt deltagelse i de respektive organisationers forskellige aktiviteter fører til en højere grad af selvhjulpne borgere, må naturligvis ske med visheden om, at aktiviteterne har henvendt sig til forskellige målgrupper med forskellige aktiviteter og i høj grad også aktiviteter med forskellig intensitet.

Det er Oxford Researchs vurdering, at 'den opfølgende julehjælp' på tværs af aktiviteter og organisationer viser, at selv meget udsatte familier kan støttes i at blive mere selvhjulpne, og i enkelte tilfælde føre til job eller uddannelse. Det er samtidig en væsentlig, tværgående konklusion, at for at opnå disse resultater kræves meget tid og en høj intensitet i indsatsen.

Det er for så vidt ikke overraskende, at store behov kræver store indsatser, men det kan være overraskende, hvor store behov målgrupperne rent faktisk har. Ligeledes kan være overraskende, at det kan lykkes at ændre borgernes situation – endog i job eller uddannelse - trods graden af og kompleksitet i borgerne udfordringer.

I det følgende resumeres evalueringens fund for hver af de fem organisationer, hvilket afrundes med en perspektivering af de tværgående pointer fundet i analyserne.

Dansk Folkehjælp

Dansk Folkehjælps 'FamilieNET' er en ramme, hvor deltagerne i et forløb over et år øves at gå fra socialt isoleret til at have et netværk, samtidig med at deltagerne tro på egne evner (og dermed ansvar for eget liv) øges.

I forandringsteorien opstillede Dansk Folkehjælp sammen med Oxford Research en række forventede virkninger på forskellige trin i processen. Som umiddelbart resultat blev det forventet, at deltagerne ville opnå en fællesskabsfølelse og et netværk, der ville gøre, at de turde og kunne være mere sociale. Som det næste trin i forandringsteorien, var det herefter forventningen, at virkningen på lidt længere sigt ville være, at deltagerne begynder at se sig selv som en ressource og i højere grad tage ansvar for eget liv.

Oxford Research finder gode eksempler på, at deltagerne selv tager initiativ og dermed udviser ansvar både for eget liv og for fællesskabet. Det er således Oxford Researchs vurdering, at FamilieNET når de mål, som Dansk Folkehjælp har sat sig, men at udbyttet naturligvis varierer i deltagerkredsen.

FamilieNET adskiller sig fra de øvrige organisationers aktiviteter ved en høj grad af fokus på inddragelse af deltagerne og det at give deltagerne ansvaret tilbage for eget (social)liv. Dette er et paradigmeskifte for Dansk Folkehjælp og dermed også en tilgang, organisationen har skullet arbejde med i forhold til sine frivillige.

Det er Oxford Researchs vurdering, at Dansk Folkehjælp er kommet meget langt i dette paradigmeskifte, hvor nogle afdelinger er helt i mål, og andre er på vej. Det er samtidig vurderingen, at paradigmeskiftet mod ”hjælp til selvhjælp” virker og giver deltagerne konkrete redskaber til at håndtere hverdagen, børnene og deres egen vej ud af isolation.

Tilgangen er samtidig langt hen ad vejen, at opgaven er at finde det frem, som deltagerne allerede kan. Deltagerne bliver mødt med en ganske lavpraktisk ressource-tilgang – ”du kan godt” – hvor de frivillige sjældent tager over, og hvor der er kun få egentlige ”undervisningssituationer”. Det er tydeligt, at selv små, praktiske skridt har stor betydning for deltagerne, fordi de erfarer, at de kan noget og også noget, andre kan bruge.

Herudover giver FamilieNET deltagerne en kontaktflade, der for mange udgør et egentligt netværk også uden for de fælles aktiviteter. Ligeledes ses det, at det også i aktiviteterne er kontakten mellem deltagerne, der er i højsædet, og ikke kontakten mellem deltagere og frivillige.

Dansk Folkehjælp har i projektet lært, at deltagerkredsen i et forløb skal være væsentligt mindre end først antaget, og at målgruppen i det hele taget er så udfordret, at det kræver ikke alene mindre grupper, men også et mere intensivt arbejde.

Kirkens Korshær

Kirkens Korshær tilbyder en bred vifte af aktiviteter, hvoraf nogle har flere terapeutiske elementer end andre.

I forandringsteorien opstillede Kirkens Korshær sammen med Oxford Research en række forventede virkninger på forskellige trin i processen for hhv. børn og voksne. Som umiddelbart resultat blev det forventet, at deltagerne fik fælles oplevelser og glæder, sociale relationer og fællesskab samt et frirum, som kan være med til at øge deres mentale overskud og selvtillid samt give dem tro på forandring og blik for egne handlemuligheder.

Særligt for de voksne handlede det om at få overblik over mulighederne for hjælp, inspiration til at tackle udfordringer og forældrerolle samt plads til selvrefleksion og til at mærke egne ønsker. For

børnene handlede det særligt om at få et frirum for søskende samt møde voksne, der vil dem, så de i højere grad bliver i stand til at modtage guidning og have blik for egne ressourcer samt mod på at prøve noget nyt. Virkningen på længere sigt for de voksne er at tro på job og/eller uddannelse.

Evalueringen viser, at de åbne aktiviteter (hvor deltagerkredsen varierer) for en stor del af børnene fungerer som et frirum, hvor de kan øve deres sociale kompetencer og være en del af et fællesskab, som kan være medvirkende til at øge deres trivsel, mens de lukkede aktiviteter (en fast deltagerkreds) giver rum til, at deltagerne (primært voksne) i højere grad kan mærke sig selv, øge deres mentale overskud og tro på forandring.

Oxford Research finder få, men gode eksempler på, at deltagerne ændrer deres selvopfattelse og dermed tager andre beslutninger i deres liv, end de ellers ville have gjort. Med udgangspunkt i et forholdsvis lille datamateriale er det Oxford Researchs vurdering, at Kirkens Korshær når de mål, man har sat sig, men at udbyttet naturligvis varierer i deltagerkredsen.

Oxford Research vurderer yderligere, at aktiviteterne i Kirkens Korshær generelt er meget decentraliseret med en begrænset understøttelse af det lokale fra centralt hold.

Kirkens Korshær har i projektet lært, at det primært er professionelle, som kan varetage de lukkede forløb af mere terapeutisk karakter, da de kræver en socialfaglig baggrund. Forventningen om, at alle vil komme i arbejde eller uddannelse, har man flere steder måttet nedjustere og således fokusere på de små skridt.

Røde Kors

Røde Kors har udviklet et solidt koncept for en Familiecamp, der indeholder såvel gode oplevelser for børn og voksne som reel undervisning af forældrene. Aktiviteten har undervisningen som sin kerne, hvilket også stiller krav om, at deltagerne er motiverede for og evner at modtage undervisning. Således ses også en deltagerkreds, hvoraf knap halvdelen er enten i beskæftigelse, under uddannelse eller i lære/praktik.

Familiecampen gennemføres i en kombination af fagprofessionelle og frivillige. Der deltager ganske mange frivillige i forhold til antallet af deltagere. Dette skyldes, at de frivillige står for en række aktiviteter i dagsprogrammet. De frivillige igangsætter aktiviteter både i det strukturerede program og i de timer, hvor programmet er mere løst.

De fagprofessionelle står for undervisningen, og Røde Kors har et højt ambitionsniveau i forhold til den faglige kvalitet.

Det første trin i virkekæden er ifølge forandringsteorien for Familiecamp, at familierne får en god oplevelse og tid sammen som familie. Forandringsteorien opstiller herefter som forventet resultat, at

forældrene får nye mestringsværktøjer og øgede handlemuligheder. Næste trin i den forventede virkekæde er, at disse nye refleksioner og mestringsværktøjer anvendes af deltagerne.

Familiecampen varer som hovedregel fem dage og er dermed en kort og intensiv indsats. Deltagerne tilkendegiver i høj grad at få udbytte på en række forskellige parametre. De emner, hvor campen underviser i brug af specifikke redskaber – kommunikation, anerkendelse og konflikthåndtering – viser det største udbytte. Forældrene oplever også at få en øget bevidsthed om egne forældreevner og at se nye sider hos sig selv såvel som hos børnene.

Frelsens Hær

Frelsens Hærs 'Familieværkstedet' er en indsats, som bygger på mange års erfaring med familie- og relationsarbejde og har sin tilgang til arbejdet rodfæstet i det kristne grundlag, som beskrives med 'kærlighed', 'medvandrer' og 'ikke-dømmende ligeværd'.

Familieværkstedet er en ramme, der i sig selv inkluderer flere elementer, men herudover suppleres disse elementer af menighedens øvrige aktiviteter. Menighedshuset som base fremstår som en væsentlig ramme om indsatsen.

Helhedsorienteringen og princippet om 'medvandring' gør indsatsen skræddersyet, foranderlig og grundig. Udgangspunktet er det personlige møde og de individuelle behov i fællesskabets rammer.

I forandringsteorien opstillede Frelsens Hær sammen med Oxford Research en række forventede virkninger på forskellige trin i processen. Første trin er, at målgruppen deltager og forpligter sig til fællesskabet omkring aktiviteten. Et umiddelbart resultat er herefter, at deltagelse fører til ny viden, og at deltagerne får et pusterum. Forandringsteorien opstiller herudover forventningen om øget selverkendelse og mentalt overskud. Øget selvværd er ifølge forandringsteorien en forventet virkning på langt sigt, som ses som forudsætningen for at opnå fodfæste på arbejdsmarkedet eller en uddannelse. Gode interne relationer og dynamikker i familien ses ligeledes som en forventet virkning på lidt længere sigt.

Familieværkstedet opnår de ønskede resultater opstillet i forandringsteorien – også på langt sigt. Fra projektets start var det ganske tvivlsomt, hvorvidt de langsigtede mål kunne realiseres inden for projektperioden, men det blev i fællesskab med Oxford Research valgt at fastholde de ambitiøse mål og se, hvor langt Familieværkstedet kunne nå i projektperioden.

Familieværkstedets deltagere får både netværk og tilhørsforhold til et fællesskab. Deltagerne øger deres forældreevner og styrker positive familiedynamikker. Deltagerne øger deres selvværd og motivation for at ændre deres livssituation. Flere får mod på uddannelse og arbejde, og cirka en fjerdedel opnår en tilknytning til arbejdsmarkedet.

Den helt afgørende pointe fra Familieværkstedet er, at det tager tid – meget tid – og kræver en vedholdende og helhedsorienteret indsats. Dette sammen med en høj tilgængelighed og et ikke-dømmende miljø gør, at det kan lykkes – selv når udgangspunktet er voldsomt udfordret.

Mødrehjælpen

Mødrehjælpen har i løbet af projektperioden formået at udvikle, teste og skalere Måltidet som et koncept, der i projektperioden er taget i brug flere lokalforeninger end det fra start var forventet muligt. Derudover har Mødrehjælpen udviklet og afholdt det forventede antal lokale faglige udviklingsfora med fokus på vidensdeling og netværk mellem lokalforeninger.

I forandringsteorien opstillede Mødrehjælpen sammen med Oxford Research en række forventede virkninger på forskellige trin i processen. Som umiddelbart resultat blev det forventet, at familierne havde dannet positive relationer med andre familier og frivillige. Oplevet at få mere viden om sunde madvaner og herudover fået lyst til at bruge spisesituationen som afsæt for positivt familiesamvær samt som en mulighed for at spejle sig i andre familier. Dette forventes at lede til styrket tro på egne ressourcer som forældre, forbedre evnen til at håndtere udfordringer, opbygge relationer til andre samt give en oplevelse af øget energi, ressourcer og overskud. På længere sigt vil dette give forældrene en forøget forældrekompetence samt et større netværk og derigennem øge familiernes trivsel.

Evalueringen viser, at Måltidet har en positiv effekt i forhold til at øge familiernes viden om sunde madvaner og lyst til at bruge spisesituationen som afsæt for positivt familiesamvær. Dette leder til en styrket tro på deres egne ressourcer som forældre, så de i højere grad kan overskue fx at have deres børn med i køkkenet til madlavningen.

Ovenstående udvikling formodes at give både forældre og børn større trivsel på længere sigt, ligesom Oxford Research også vurderer, at deltagerne får et netværk, hvor de kan ”øve sig i at være sociale igen”. I denne sammenhæng skal det nævnes, at deltagerkredsen ikke alene er en gruppe af meget udsatte familier, som rykkes via indsatsen. Der er derimod tale om en bred målgruppe, der dermed også gennemsnitlig er mindre udfordret, end vi ser det i de øvrige organisationers aktiviteter. Mødrehjælpen har bevidst valgt at rekruttere bredt for at undgå stigmatisering og skabe mulighed for at deltagerne kan udnytte hinandens ressourcer.

Valget af et bredt rekrutteringsgrundlag hænger godt sammen med, at måltidet er en konceptualiseret indsats med forholdsvis lav intensitet, som udelukkende varetages af frivillige, der ikke nødvendigvis har en socialfaglig baggrund. Samtidig er indsatsen ikke afhængig af Mødrehjælpens øvrige aktiviteter, hvilket er tilfældet i langt de fleste af de andre organisationers indsatser. Disse faktorer betyder tilsammen, at indsatse er lettere at udbrede til drift nye steder. Den videre finansiering af Måltiderne sikres gennem det økonomiske overskud fra Mødrehjælpens børnetøjsbutikker.

2.1 PERSPEKTIVERENDE TVÆRGÅENDE POINTER

De evaluerede indsatser har lighedspunkter såvel som forskelligheder. Disse skal ikke alle gennemgås salvisk, men derimod har Oxford Research analytisk udpeget nogle tværgående pointer, der vurderes som betydningsfulde for målet om at blive selvhjulpne.

En gennemgående pointe er, at vejen til selvforsørgelse og fuld selvstændighed er lang og for nogle af deltagerne endog meget lang. Graden af borgerens sårbarhed og siden graden af at være 'selvhjulpne' varierer, men det er vigtigt, at evalueringen læses med viden om, at det for mange af deltagerne handler om at tage det, der kan synes som meget små skridt på en meget lang vej. Her er det centrale at holde fast i, at disse meget små, første skridt er forudsætningen for at komme i gang med en længere rejse mod arbejde, uddannelse, selvstændighed, menneskeligt overskud mv.

Forskellige målgrupper

Generelt er det væsentligt at understrege, at deltagerne i alle aktiviteter er socialt udsatte men i forskellig grad.

Hvis Oxford Research skal synliggøre forskellene i graden af kompleksitet, er det vores vurdering, at Frelsens Hær og Kirkens Korshær har de mest udfordrede deltagere, hvilket stemmer overens med, at deres aktivitet har mere terapeutisk karakter end de øvrige.

Dansk Folkehjælp og Røde Kors har på sin vis ligeledes en meget sammenlignelig deltagerkreds på deres lejre, men Røde Kors har indbygget en vis screening, hvor det vurderes, hvorvidt familierne er nået dertil, hvor de kan modtage undervisning i den mængde, som Familiecampen indeholder. Derfor vurderer Oxford Research, at deltagerne hos Dansk Folkehjælp er dårligere stillet eller i al fald på et tidligere stadie af deres bevægelse mod at være selvhjulpne.

Mødrehjælpens 'Måltidet' har de deltagere, som Oxford Research anser for mindst udfordrede, samtidig med at Mødrehjælpen har valgt at rekruttere bredt for at undgå stigmatisering og skabe mulighed for at deltagerne kan udnytte hinandens ressourcer. Dette stemmer i øvrigt overens med, at selve aktiviteten også har den laveste intensitet.

Forskel i tilgang til deltagerne

Et opmærksomhedspunkt i Oxford Researchs vurdering af deltagerkredsene har været, at de fem organisationer også italesætter deltagerne forskelligt.

I Kirkens Korshær bruges der mange ord på at beskrive deltagernes mange udfordringer og at ned-drosle forventningerne til, at deltagerne kommer på arbejdsmarkedet. I Frelsens Hær gør man ligeledes meget ud af at beskrive deltagernes kompleksitet, men sætter samtidig en ære i at tro på, tale om og vise, at det kan lykkes at få en betragtelig del videre i arbejde/uddannelse eller tænde ønsket og håbet om at få et arbejde.

Med forbehold for at evalueringen ikke giver et fyldestgørende billede af deltagerne hverken generelt eller på personniveau, vurderer Oxford Research, at de to målgrupper er sammenlignelige og ikke har markante forskelle, der begrundes de to forskellige forventninger til potentialet. Derimod opfatter Oxford Research de to udlægninger som forskelle i organisationernes opfattelse af deltagerkredsen og dermed også deres tilgang til det sociale arbejde.

Frelsens Hær får med sin tilgang lettere øje på muligheder og ressourcer hos deltagerne, hvilket meget vel kan være årsagen til, at man i højere grad har succes med at få deltagerne i arbejde og vel at mærke i højere grad end såvel Kirkens Korshær som de kommunale tilbud.

Oxford Research ser ligeledes forskellen i tilgangen til deltagerne mellem Røde Kors og Dansk Folkehjælp, der også har sammenlignelige aktiviteter. Røde Kors lægger vægt på undervisning af høj faglig kvalitet i et fast og struktureret koncept. Dette viser os en opfattelse af deltagerne som borgere, der har brug for mere viden og for at lære noget med et socialt, fagligt afsæt. Hos Dansk Folkehjælp ligger vægten i aktiviteterne på at få fundet deltagernes eksisterende ressourcer frem og fremelske troen på egne (eksisterende) evner. Mere billedligt talt kan man sige, at Røde Kors tilbyder sine deltagere en fast struktur for læring, mens Dansk Folkehjælp ser det som læringen, at deltagerne selv kan skabe struktur.

Forskel i metoder

Alle organisationer og de tilhørende aktiviteter arbejder helhedsorienteret. De ser dermed familien som et hele, hvor de interne dynamikker er i fokus. Det være sig i samarbejdet om det fælles måltid, eller når forældre øger deres selvværd generelt og dermed også i rollen som forældre.

Metoderne til at styrke familien som helhed er forskellige, og aktiviteterne varierer herudover væsentligt i intensitet. Der er stor forskel på 12 gange med madlavning og fællesspisning (hos Mødrehjælpen) og flere år med ugentlige møder koblet med brug af flere andre af organisationens tilbud (som hos

Frelsens Hær). Intensiteten af den enkelte indsats varierer, hvilket logisk også giver forskellige forventninger til, hvad indsatserne kan opnå.

Herudaf ses også, at organisationerne skaber forskellige kontekster omkring de specifikke aktiviteter. Mens Frelsens Hær, Kirkens Korshær og Røde Kors har en bred palet af øvrige sociale aktiviteter, som deltagerne i forskelligt omfang gør brug af og opfordres til at opsøge, har Mødrehjælpen og Dansk Folkehjælp et smallere udbud og anvender i mindre grad andre tilbud i organisationen som supplement til den opfølgende julehjælp.

Fem forskellige organisationer

De respektive organisationer har forskellig historik og værdimæssigt udgangspunkt. Kirkens Korshær og Frelsens Hær er begge kristne organisationer. Dette grundlag italesættes både lokalt og nationalt i Frelsens Hær, ligesom lokalerne har mange artefakter med henvisning til det kristne livssyn. Hos Kirkens Korshær finder vi ikke disse artefakter og oplever heller ikke, at det kristne grundlag adresseres i interviewene. Det er bemærkelsesværdigt, at Frelsens Hær (særligt på Nørrebro, men også i Sønderborg) samtidig er den organisation, der har langt den højeste andel af borgere med anden etnisk oprindelse blandt sine deltagere. Det tydelige afsæt i de kristne værdier er dermed ikke en begrænsning for Frelsens Hærs deltagerkreds.

Dansk Folkehjælp er født ud af arbejderbevægelsen og har dermed historisk tætte bånd til opbygningen af velfærdsstaten og demokrati som nøgleord. Dette er formentlig årsagen til aktivitetens fokus på at gøre deltagerne aktive i en fælles, demokratisk proces om planlægning og skabelse af struktur i aktiviteten, fremfor at servere et fast koncept. Indstillingen til velfærdsstaten kan også være baggrunden for, at det er i Dansk Folkehjælp, vi mest eksplicit finder, at organisationen ønsker at ”tale det offentlige op”, fordi deltagerne alle i en eller anden grad er afhængige af støtte fra kommunen. I nogle af de øvrige aktiviteter hører vi omvendt udsagn, der bekræfter deltagerne i, ”at kommunen er umulig” og en væsentlig del af årsagen til familiens situation¹.

Røde Kors og Frelsens Hær er begge store, internationale organisationer, der har en meget strømlinet organisation med en høj grad af professionalisering. Hermed ikke være sagt, at de øvrige organisationer er uprofessionelle, men der er flere professionelle kræfter at trække på til de lokale aktiviteter og større erfaring med dokumentation og metodeudvikling ud fra en socialfaglig tilgang.

Mødrehjælpen er ligeledes på mange måder professionaliseret, mens det frivillige arbejde i høj grad historisk har bestået i indsamling og uddeling af naturalier. Den mere direkte involvering af frivillige i en social aktivitet er af nyere dato, hvilket er en væsentlig kontekstuel forklaring på behovet for en

¹ Alle er for så vidt enige i, at det kommunale system og lovgivning giver udfordringer, men det italesættes forskellig i de respektive organisationer

meget tæt beskrevet metode, som de frivillige kan følge, og en klar holdning til, at de frivillige ikke skal ”komme for tæt på” deltagerne og skabe et afhængighedsforhold.

Civilsamfundet som afgørende faktor

Med ovenstående forskelle in mente er det interessant, at det på tværs af organisationer, deltagerkredse, metoder og aktiviteter vurderes at være afgørende, at indsatsen ydes i regi af civilsamfundet. Ligeledes er begrundelserne herfor meget enslydende.

Det er for det første betydende, at der i mødet med deltagerne ikke ligger en myndighedsfunktion. Uanset om deltagerne møder en frivillig eller en professionel fra de fem organisationer, indeholder mødet ikke den (dømmende) magtrelation, som opleves meget stærkt, når man som deltagerne oplever afhængigheden af offentlig hjælp og erkender behovet for støtte.

Flere af de interviewede fra organisationerne såvel som deltagerne selv fortæller, at de uden myndighedsfunktionen kan komme dybere i samtalerne om udfordringer. Det er således mindre farligt at ”lægge kortene på bordet”. Fra organisationerne fortæller informanterne ligeledes, at de oplever at kunne skubbe mere på, end de vurderer, at en kommunal sagsbehandler kan, fordi deltagerne tør tage udfordringen op, idet der ikke er repressalier, hvis det mislykkes.

Oxford Research hører også gentagne gange en stor taknemmelighed fra deltagerne. Flere nævner eksplicit taknemmelighed over, at andre vil bruge deres (fri)tid på dem – og her skelnes ikke mellem professionelle og frivillige. Dette er ikke logisk, idet mange deltagere netop møder professionelle, der møder dem som en del af deres arbejde, men Oxford Research vurderer, at alene settingen i regi af civilsamfundet giver en grundlæggende oplevelse af autentisk interesse og empati. Det fremhæves også gentagne gange af deltagerne, at Oxford Research endelig må skrive, at de er dybt taknemmelige for VELUX FONDENs penge til at gøre indsatsen mulig. Det er hermed gjort.

Udover disse grundlæggende forhold i relationerne har civilsamfundsorganisationerne også indholdsmæssige fordele, som de benytter.

Tid er afgørende. ’Tid’ er for det første en faktor, der ligger i lige forlængelse af den manglende myndighedsfunktion. Der er ikke en fast tidsramme for, hvor mange gange de kan deltage (på nær i ’Måltidet’), hvorved deltagerne undgår at opleve et ’tidspres’.

For det andet kan deltagerne deltage i flere aktiviteter. De er ikke visiteret til én ting, men kan selv vælge at supplere med det, de oplever at have udbytte af. Dette ser Oxford Research ske i stor stil, hvilket også understreger, at indsatsen sjældent er isoleret til den pågældende aktivitet finansieret i ’den opfølgende julehjælp’, men reelt udgør en langt bredere og mere intensiv indsats.

For det tredje ligger der også heri, at det er borgeren, der vælger, hvad vedkommende vil deltage i. Ligesom frivillighed har betydning i forhold til udbuddet af indsatserne, har den også betydning på ”efterspørgselssiden”. De kan deltage, eller de kan lade være. Møder de ikke frem, medfører det ikke repressalier, men flere af organisationerne fremhæver, at ”fravær” fører til en opfølgning telefonisk, for at understrege, at ”de var savnet”.

Oxford Research har evalueret en lang række sociale indsatser i regi af civilsamfundet og kan på denne baggrund konstatere, at der er faktorer i det frivillige arbejde, som skinner igennem på tværs af aktiviteter og organisationer. Civilsamfundet kan noget, som det offentlige ikke kan – alene fordi det *ikke* er ”det offentlige”.

Forbedringer kan nås, men det kræver meget

Målgruppen for alle aktiviteter er for langt hovedpartens vedkommende svært udsatte mennesker, der af forskellige grunde lever i en social isolation, der i sig selv er en voldsom hindring for deres muligheder for selvforsørgelse og for at give deres børn en anden fremtid. Derfor kan det ikke forventes, at evalueringen viser resultater i form af store andele i job eller uddannelse.

Ikke desto mindre finder Oxford Research flere, der faktisk når hele vejen til job eller uddannelse, mens hovedparten tager væsentlige skridt på vejen i form af at bryde den sociale isolation og øge selvværdet, trivselen og forældreverne.

Det er samtidig tydeligt, at for at nå disse resultater kræves der en intensiv, vedvarende og helhedsorienteret indsats. Det er Oxford Researchs vurdering, at den væsentligste tværgående læring fra ’den opfølgende julehjælp’ er, at det kan lade sig gøre at forbedre selv meget udsatte familiers muligheder, men at det kræver meget tid og mange ”strenge at spille på”.

3. Dansk Folkehjælp

Dansk Folkehjælp har FamilieNET som opfølgende tilbud til familier, der har modtaget julehjælp. Målgruppen er afgrænset ved primært at være enlige forsørgere på overførselsindkomster og deres børn.

FamilieNET indrammer en række arrangementer og aktiviteter, der alle har til hensigt at styrke familiernes netværk og øge de enkelte deltageres mestringsevne samt ansvarsfølelse for eget liv.

Rækken af aktiviteter opfattes som et forløb, hvorunder deltagerne gradvist bliver mere og mere selvhjulpne og gradvist selv arrangerer og planlægger aktiviteterne.

**hjælp os at
hjælpe andre**

Dansk Folkehjælp er en organisation, der arbejder nationalt og internationalt med sikkerhed og forebyggelse via samaritertjenesten, katastrofehjælp og støtte til socialt dårligt stillede.

Dansk Folkehjælp har 37 lokale afdelinger og ca. 3000 medlemmer.

Forløbet falder i tre dele, der centrerer sig om en familielejr i sommerferien, som illustreret i figur 3.1 nedenfor.

Figur 3.1: Illustration af FamilieNET som forløb

Halvåret før sommerferien er afsat til at øve sig i at ønske, tage initiativ og organisere. Dette øves i forhold til halvårets arrangementer, caféaftener og udflugter mv., men med særligt fokus på planlægning af den fælles familielejr i sommerferien.

Familielejr er en ferie, men en ferie, deltagerne selv har bidraget til, og som også kræver aktiv deltagelse i løbet af lejren. Efter at have øvet og praktiseret at tage ansvar for sig selv, og efter at deltagerne har oplevet, at de både har noget at byde ind med og kan byde ind med noget, der er nyttigt for andre, lægges fokus på, hvordan de kan yde og blive et aktiv som frivillige for andre.

Det centrale i Dansk Folkehjælps metodiske overvejelser bag aktiviteterne er, at de via høj deltagerinddragelse støtter deltagerne i at se deres egne ressourcer, få øget selvværd og få træning i at bruge deres ressourcer til gavn for sig selv og andre. Den nationale projektleder udtrykker igennem hele

projektperioden, at det centrale er at bryde isolationen via det netværksskabende og herigennem hjælpe familierne til at gøre en forskel for andre. En lokal ansvarlig udtrykker det på følgende vis:

*Vi behøver ikke tygge maden for dem. Der er masser af ressourcer, så vi skal være "talentspejdere".
De kan en masse ting (lokalansvarlig i casestudie).*

Det er også i projektperioden tydeligt, at det er her, det store arbejde ligger for såvel organisationen Dansk Folkehjælp som for deltagerne. Det er så at sige et paradigmeskifte fra at afhjælpe mangler eller udfordringer hos udsatte borgere, der herved er 'forbrugere' af hjælp, til deltageren selv skal kunne løse sin situation, hvorved de udsatte borgere bliver 'producenter'.

Derfor er der også gennemført undervisning af de frivillige, og der er mulighed for at have koblet en professionel familiekonsulent på til at hjælpe med at give deltagerne viden og redskaber til at tage et større ansvar for eget liv.

I de følgende analyser og vurderinger vil fokus være på netop dette overordnede formål: at gøre deltagerne "selvhjulpne" og ovenikøbet i stand til at yde noget for andre via en frivillig indsats.

3.1 DATAGRUNDLAG

For Dansk Folkehjælp er der udarbejdet et skema til aktivitetsmonitorering og et tillæg til et eksisterende spørgeskema.

I aktivitetsmonitoreringen hos Dansk Folkehjælp er resultatet afsøgt på to måder:

- Opgørelse af gengangere
- Vurdering af, hvorvidt deltagerne selv opsøger kontakt til de frivillige og/eller andre deltagere.

Dansk Folkehjælp gennemfører herudover spørgeskemaundersøgelser af deltagernes tilfredshed med enkelte aktiviteter. Vi fandt, at spørgeskemaet fungerede godt, og valgte alene at tilføje nogle spørgsmål om:

- Lyst/tro på forandring
- Mod på sociale aktiviteter
- Oplevet netværk.

Deltagerne har udfyldt spørgeskemaet i forbindelse med ferielejre og ved afrunding af et forløb.

Datagrundlaget for evalueringen er:

- 26 skemaer med aktivitetsmonitorering (to fra hver afdeling fra hhv. efterår og forår/sommer i perioden 2016-2018)
- Besvarelser fra spørgeskemaundersøgelser i perioden 2016-2018 (hhv. 112, 123 og 124 besvarelser)
- Projektlederinterviews 4 gange
- Casebesøg i feriecenteret
 - Observation af en dag i feriecenteret
 - To interviews med deltagere
 - Interviews med to frivillige
 - Interview med lokal ansvarlig.

3.2 DELTAGERE

Målgruppen i FamilieNET er enlige forsørgere med hjemmeboende børn under 18 år og på overførselsindkomst – oftest kontanthjælp. Denne målgruppe svarer meget præcist til de faktiske deltagere. 95 % af de voksne deltagere er eneste voksne i husstanden. Den enlige forsøger er for 96 % vedkommende kvinder, oftest med et (33 %) eller to børn (38 %). 17 % har tre børn, mens 12 % har fire eller flere børn.

Det understreges igen og igen i dataindsamlingen, at målgruppen anses for egentlige fattige.

De har så få penge, at det er hæmmende både i forhold til at få mad på bordet i hverdagen, børnene går sjældent til noget i deres fritid, og de kommer ikke på ferie (projektleder ved afsluttende interview).

Deltagerne er for langt hovedpartens vedkommende kvinder, der har været uden for arbejdsmarkedet i lang tid – måske altid. Deres situation beskrives med understregning af, at målgruppen skal bruge mange kræfter på bare at få hverdagen til at hænge sammen som eneforældre og uden penge. De er afhængige af offentlig hjælp, men ser sig selv i opposition til ”systemet” og bruger mange kræfter på at bekriige kommunen (i form af sagsbehandler, daginstitution, skole), eks-familier mv. Såvel forældre som børn har for en betragtelig andels² vedkommende diagnoser. Dette samt deres generelle situation med begrænsede muligheder gør, at målgruppen generelt er socialt isoleret. 70 % svarer, at de ’en gang imellem’ eller ’ofte’ inden for de seneste fire uger har været alene, selvom de havde lyst til at være

² Der er ikke indsamlet data om deltagernes sundhedstilstand, hvorfor der ikke kan angives en præcis andel.

sammen med andre. 15 % svarer, at de (ligeledes inden for de seneste fire uger) ikke har haft nogen at tale med om problemer, og 16 % angiver, at de 'sjældent' har nogen at tale med.

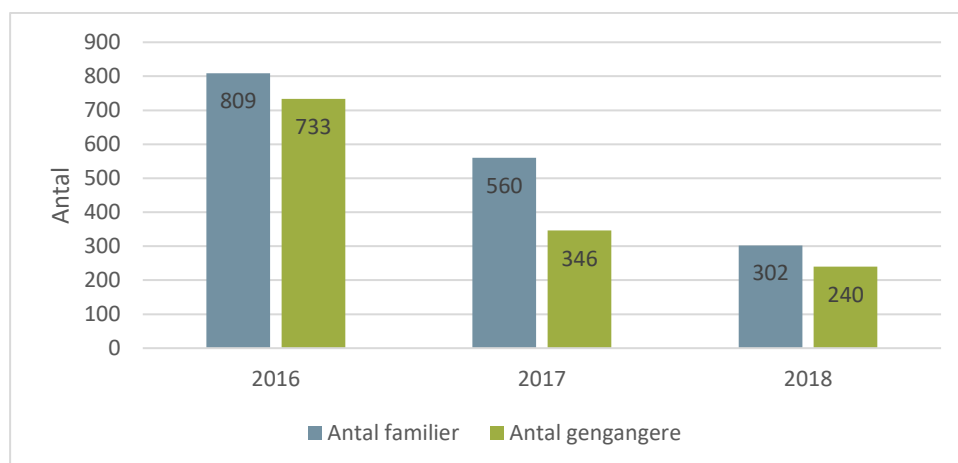
Det er desuden et kendetegn, at deltagerne qua ovenstående situation har en meget kort tidshorison, fordi det for dem handler om "at holde hovedet oven vande". En tredjedel (33 %) svarer, at de 'lidt af tiden' eller 'på intet tidspunkt' har følt, at de har kunnet overkomme alle de ting, de har skullet. 40 % svarer 'i noget af tiden'. På spørgsmålet om, hvorvidt deltagerne har følt sig sikre på deres evner til at klare personlige problemer, svarer 51 % 'noget af tiden' eller mindre – heraf 2 %, der på 'intet tidspunkt' inden for de seneste fire uger har oplevet denne sikkerhed.

Det betyder, at de møder op i FamilieNET med underskud af menneskelige ressourcer og ofte uden tro på sig selv og fremtiden.

Derfor er det en succes i sig selv, at de deltager, og at de er mødestabile. Som det ses i figur 3.2, har Dansk Folkehjælp haft et højt antal deltagere i FamilieNET's aktiviteter. Den store nedgang fra 2016 til 2017 skyldes en tilpasning i metoden, hvor Dansk Folkehjælp måtte sande, at målgruppens kompleksitet krævede mindre grupper end antaget.

Figur 3.2 viser ligeledes, at familierne i høj grad er "gengangere", hvilket viser, at familierne har fundet de aktiviteter, de har deltaget i, givtige nok til, at de møder op igen. For mennesker, der forsøger at arbejde sig ud af social isolation, og hvoraf flere har udviklet forskellige grader af social angst, er "gengangere" et meget tydeligt tegn på, at målgruppen oplever aktiviteterne som nyttige i en grad, hvor de ofte må overvinde sig selv for at komme af sted.

Figur 3.2: Antal deltagere

N = 155 aktivitetsindberetninger. Kilde: Dansk Folkehjælp. Data fra 2018 dækker alene perioden januar 2018-september 2018, hvilket medfører færre aktivitetsindberetninger.

Det flotte fremmøde er ikke kommet af sig selv. Det er en læring i projektet, at det at få folk til at møde op er en større udfordring, end det var ventet. Samtidig udtrykker projektlederen vigtigheden af, at man mødes hyppigt for at kunne opbygge den nødvendige tillid.

Vi troede nok, det ville være lettere, og vi skal arbejde mere intensivt med familierne [end forventet]. Lavpraktisk er det fx mødefrekvensen, hvor vi har lært, at jo flere møder desto bedre. Man kan godt have for få møder. Mødehyppigheden betyder noget i forhold til, hvor stærkt deltagerne knytter sig til hinanden og til de frivillige. Der skal opbygges en tillid. Det opbygges kun i den direkte kontakt (projektleder ved midtvejsmåling).

Fra det praktiske arbejde i lokalafdelingen fortæller de, at udgangspunktet er, at man som deltager i FamilieNET møder op, dvs. at deltagerne skal melde fra og ikke til. Kommer man ikke, får man en sms eller en opringning.

Det er vigtigt, at de ved, at det betyder noget, om de kommer eller ej. Der er nogen, der savner dem, hvis de bliver hjemme. Derfor reagerer vi altid på afbud, eller hvis de bare ikke kommer (lokal frivillig i casestudie).

Af informanternes beskrivelse af målgruppen fremgår det tydeligt, at alene det at komme af sted er en udfordring for deltagerne, hvilket i FamilieNET tilføjes forventningen om, at deltagerne bidrager ind i fællesskabet. Såvel den nationale projektleder som de lokale frivillige understreger, at denne udfordring har været større, end de havde forudset.

Det med at være en gruppe gør jo også noget og kræver meget. Og det kræver faktisk en grundtillid til mennesker – og det skal faktisk bygges op... og det kan det kun ved egen erfaring (lokal frivillig i casestudie).

Denne erkendelse har imidlertid ikke ført til, at Dansk Folkehjælp har slækket på ambitionen, men det har ifølge projektlederen ført til nyttig læring, hvilket lavpraktisk har ført til, at FamilieNET i projektforløbet (som tidligere nævnt) har halveret deltagerkredsen i hvert forløb fra 30 til 15 familier. Samtidig har erfaringerne undervejs ført til, at Dansk Folkehjælp har skullet arbejde mere intensivt med de frivillige og yde ekstra sparring.

De 30 familier må i dag ses som arrogance – vi tager lige 30 familier og klarer det hele. Vi har lært at se det store i det små. Og her har vi skullet arbejde med vores frivillige. Det er frustrerende [for de frivillige] at arbejde med folk, der er så ustabile og usammenhængende for at opnå meget små skridt (projektleder ved slutmåling).

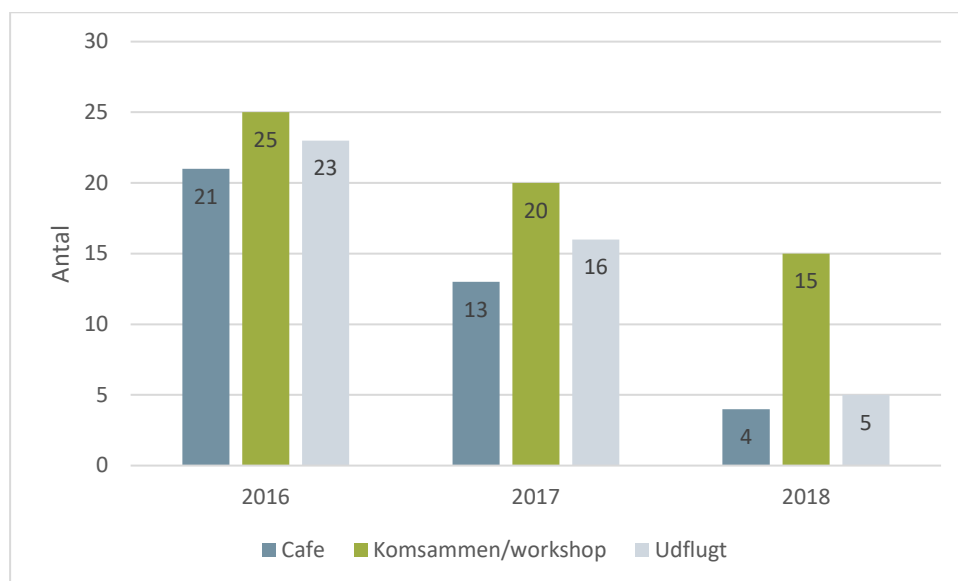
Deltagerkredsen er sårbar på mange parametre. Én ting er den manglende økonomiske formåen, som er udgangspunktet i kraft af julehjælpen. En anden er den isolation, der følger heraf og i tilknytning til at være eneforældre. En tredje er stresssituationen, som følge af at hverdagen er svær at få til at hænge sammen på baggrund af økonomi, børn og afhængigheden af et system, man ikke kan overskue og ser sig selv i opposition til. For det fjerde kæmper mange af deltagerne med egentlige diagnoser hos sig selv eller hos børnene, det være sig ADHD, autisme, angst eller depressioner. For det femte er det karakteristisk, at deltagerne har mistet troen på sig selv, fremtiden og mennesker.

3.3 AKTIVITETER

Aktiviteterne før og efter familielejren planlægges i samarbejde med deltagerne, hvorfor selve indholdet er ganske varieret. Når disse samles i kategorier opstillet i forandringsteoriworkshoppen udover selve familielejren, ser aktivitetsbilledet således ud som illustreret i figur 3.3. Det kan være vanskeligt intuitivt at forstå forskellen mellem 'Café' og 'Komsammen/workshop', men caféarrangementer er samlinger, hvor formålet er at planlægge fremtidige aktiviteter, mens der i 'Komsammen/workshops' er en planlagt aktivitet – ofte et emne, som kan være oplæg og debat med en familiekonsulent, der har været tilknyttet fra centralt hold.

Når 2018 adskiller sig i nedenstående figur, skyldes det, at data er indhentet i september og dermed ikke som de øvrige år indeholder hele året.

Figur 3.3: Antal aktiviteter udover familieejren

N = 155 aktivitetsindberetninger. Kilde: Dansk Folkehjælp. Data fra 2018 dækker perioden januar 2018-september 2018, hvilket medfører færre aktivitetsindberetninger.

Opstartsaktiviteterne er naturligt planlagt og valgt af de lokale frivillige. Her påpeger projektlederen, at Dansk Folkehjælp i processen har lært, at man skal starte med noget underholdende på børnenes præmisser. En udflugt til en forlystelsespark eller lignende "lokker dem ud af busken". De frivillige fortæller samtidig, at busturen til og fra en udflugt er et godt sted at få talt med deltagerne og skabt de første relationer.

Det lærte vi i de første runder, hvor vi lavede café-møder, der handlede om alt det, der er galt derude. Men der kom ingen. Vi vinder deres tillid ved at lokke dem ud af busken. Og det giver jo mening. Hvis nogen beder mig om at komme til kaffemøde på lørdag, sammen med nogen jeg ikke kender og om noget, jeg ikke forstår, så bliver jeg også væk (projektleder ved slutmåling).

Et andet fast element er, at flere møder går med at planlægge familieejren. Det umiddelbare formål med familieejren kan betragtes som det at give familier, der ikke har råd til at holde ferie, en mulighed for at komme på ferie. Dette formål har familieejren tilfælles med mange andre frivillige organisationer, der ligeledes udbyder sommerlejre. I FamilieNET har familieejren dog et parallelt hovedformål, der handler om at øge sin planlægningshorisont, tage ansvar for indholdet i sin ferie, bidrage og i forskellig grad også påtage sig planlægningsopgaver.

De oplever, at de faktisk kan tænke længere væk end den næste kontanthjælp. Det hjælper ferielejren til, fordi den ligger flere måneder frem. Og det er rigtig godt, fordi man hurtigt – og forståeligt – bliver kortsigtet, når man ikke ved, hvordan man får mad på bordet i morgen (projektleder ved slutmåling).

Graden af involvering og selvstændighed i planlægningen afhænger af deltagerkredsen, men også af de frivilliges evne til at involvere. Projektlederen slår fast, at der er lokal frihed til at arbejde forskelligt med konceptet, og noterer sig, at der er forskel på, i hvor høj grad det at inddrage og ”spille bolden tilbage” til deltagerne er kommet ind under huden som en naturlig arbejdsmåde.

Casestudiet er gennemført i en afdeling, der i høj grad har taget paradigmeskiftet til sig. Således hører vi i casestudiet flere eksempler på, hvordan aktiviteterne i forløbet anvendes med et dobbeltformål: at bryde den sociale isolation, mødes og skabe netværk samt at få inspiration og evne til at tage selvstændigt initiativ til aktiviteter med sine børn og andre.

Den lokalt ansvarlige i casestudiet understreger, at deres aktiviteter som hovedregel skal være noget, deltagerne også selv kan gøre bagefter, fx at tage i skoven, fiske i åen eller deltage i den nationale affaldsindsamling, som i nedenstående citat fremhæves af en af deltagerne.

Vi har samlet skrald, og det syntes min datter bare var så fedt. Det behøver faktisk ikke altid være noget helt vildt. Bare vi er sammen og sammen på en anden måde (deltager i casestudie).

Forløbet indeholder også arrangementer, hvor den tilkoblede familiekonsulent holder oplæg, hvorved indholdet får mere karakter af ”undervisning”. Det kan være om ’Konflikttrappen’ eller andre forståelsesrammer og redskaber, som forældrene herefter kan gå hjem og afprøve. En af de frivillige beskriver familiekonsulentens rolle, som følger:

[Familiekonsulenten] har sat ord på nogle ting, som er almene. Så det er ikke forkert at føle sådan her. Men hvis jeg vil undgå det, så kan jeg måske gøre det anderledes. De [deltagerne] er almindelige, og de er gode – ikke bare gode nok (frivillig i casestudie).

Aktiviteterne efter familielejren har som udgangspunkt en anden karakter, fordi der her skal skabes lyst til og tro på, at deltagerne kan yde noget for andre i en større sammenhæng. Projektlederen understreger også her, at lokalafdelingerne griber opgaven forskelligt an, og at nogle er mere kreative end andre.

I nogle afdelinger går de sammen ud og samler ind til julehjælpen eller samler skrald i skoven. Det er ikke vigtigt, hvad det er, men det skal give en oplevelse af at gøre noget for andre. Hele tankegangen i FamilieNET er, at netop oplevelsen af, at man kan bidrage, øger selvværdet og mestringsevnen, hvilket er væsentligt i forhold til at kunne tage ansvar for eget liv.

Vi ser frivillighed som katalysator for meget mere (projektleder ved slutmåling).

I det gennemførte casestudie får Oxford Research flere eksempler på, hvad andet halvår kan bruges til. Det kan være at hjælpe handelsstandsforeningen, når der er ”open-by-night”, hvor FamilieNET påtog sig at stå for hoppeborgen i tre timer. I andre sammenhænge er det, at FamilieNET bidrager i Dansk Folkehjælps aktiviteter. En mor fortæller i vores interview uopfordret om det at bidrage og om, hvor vigtigt det er for hende at vise sin datter, at de kan hjælpe andre:

Vi har også hjulpet med et senior-arrangement, som hun [datteren] godt nok syntes var kedeligt, men hun accepterer, at vi også skal hjælpe nogen. Det er den største gave, vi har fået (deltager i casestudie).

I afdelingen gennemfører man ”intro-aftener” i andre foreninger. Det kan eksempelvis være sportsfiskerforeningen, der stiller med nogle trænere og seniorer, som hjælper til, at alle får lært lidt om at fiske. Introduktionen til øvrige lokale foreninger har til hensigt både at udvide deltagernes horisont i forhold til fritidsaktiviteter for børnene og samtidig åbne deres øjne for de mange steder, hvor de kan bidrage som frivillige.

Samlet vurderer Oxford Research, at Dansk Folkehjælps lokalafdelinger formår at skabe aktiviteter, der følger de udsatte borgere på vejen fra ’forbrugere’ til ’producenter’. Oxford Research vurderer samtidig, at dette er et skifte for Dansk Folkehjælp i såvel aktivitetstyper som tilgang, hvilket ifølge projektlederen også har betydning for organisationen generelt.

FamilieNET har i den grad været med til at opbygge vores organisation. Hvor vi tidligere anså dem som nogen, vi gav noget til, ser vi dem i højere grad nu som nogen, der kan og skal gøre noget selv (projektleder ved slutmåling).

FamilieNET's familielejre

Alt ånder fred og ro, da vi ankommer til feriecenteret en tidlig onsdag morgen. Små huse ligger spredt over en stor græsplæne i udkanten af en skov og lige ned til vandet.

De tre frivillige på familielejren har kaffe på kanden og fortæller, at det har været en stille morgen. De plejer at gå en morgentur, hvor alle har en åben invitation til at gå med, men i aftes tilbød en af deltagerne, at de kunne holde fri denne morgen, så ville hun stå for morgenturen. De frivillige har bevidst valgt, at de lader, som om at de har nydt at sove længe, og har derfor ikke deltaget, men ladet deltagerne gøre det selv.

Helt intuitivt synliggør de, hvad det hele drejer sig om: at få mod på at tage initiativ og bidrage og vide, at de godt kan selv.

Lejren ”vågner”, og tre drenge går i gang med dagens første fodboldkamp. *”I aften skal vi på hjortevandring. Det er fordi, to af mødrene spottede, at det foregår fra naturcenteret, så det er meldt ud som aftenens aktivitet. Det bedste er, når de selv tager initiativ – det skal vi støtte dem i og bakke op”*, siger den lokalt ansvarlige.

En anden af de frivillige fortæller, at de en anden aften har spillet rundbold. En af de store drenge tog initiativ. Moderen til drengen fortæller senere med stolthed: *”Min dreng ville gerne spille rundbold den anden aften, så det fik vi lige arrangeret. Vi havde kun sat en halv time af, men det blev da til halvanden time”*. Drengen har autisme, og moderen fortæller, hvor svært han har det med sociale sammenhænge og mange mennesker. Hun påpeger, at familielejren er tryk for hende, fordi der er andre voksne, som kan tage over i forhold til lillebror, hvis hendes søn med autisme har brug for hende 100 %. Og så betyder de fysiske rammer noget: *”Her får vi vores egen hytte, hvor vi kan lukke døren. Det har vi brug for ... at kunne trække sig. Vi kan lukke døren, og det er ok, at vi ikke gider flere mennesker i dag”*. De frivillige bekræfter, at behovet for at kunne trække sig ikke kun gælder denne familie, men er et generelt behov for målgruppen, der over sig i at deltage i sociale sammenhænge.

En naturvejleder ankommer med waders, fiskenet mv. Folk begynder at stimle sammen ved vandkanten. Børn såvel som voksne morer sig med at iklæde sig waders.

Dagen før har der været et arrangement for de voksne, hvor familiekonsulenten har fortalt om angst og depression. *”Så manglede vi hænder og måtte få de store børn til at tage ansvar for de små”*, fortæller en af de frivillige. Oplægget har tydeligt gjort indtryk. Flere nævner det og påpeger, hvor svært det var for mange af dem at deltage i. Genkendeligheden gjorde mange dybt berørte, og her dagen efter bearbejder deltagerne i fællesskab oplevelsen, mens der fiskes krabber.

Naturvejlederen pirrer deltagernes nysgerrighed og udfordrer dem. En mor skal holde en krabbe, men tør tydeligvis ikke. Hun er faktisk tæt på at græde. Gruppen rykker tættere sammen, og de står nu allesammen i en klump rundt om hende. *”Du kan godt, Anne!”*, *”Når du kan klare en karburator, kan du også holde en krabbe!”*, kommer det støttende fra andre deltagere. En af de frivillige står lige bag Anne og lægger hånden på hendes ryg. *”Mor, du skal ikke græde, du skal bare holde den”*, siger datteren. Anne holder krabben og er længe efter berørt af at have overskredet sin grænse.

Familielejren har i planlægningsfasen haft en styregruppe bestående af tre personer – to deltagere og én frivillig. Den frivillige er desuden selv tidligere deltager i et FamilieNET-forløb. Hun har tidligere været udsat for stalking, boet på fem forskellige krisecentre og har en dreng med autisme. Hun fik julehjælp i 2015, deltog i FamilieNET i 2016 og er nu frivillig i Dansk Folkehjælp udover at have et fleksjob som salgsassistent.

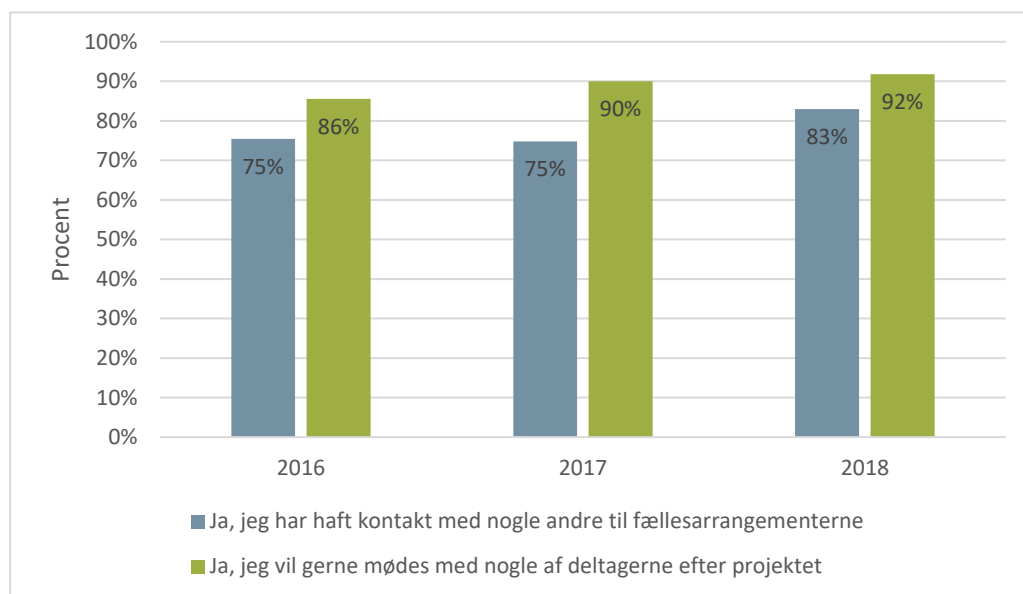
Der serveres friskfangede og kogte rejer. Engagementet og stoltheden er åbenbar. En pige på 5 år viser den søstjerne, hun har fanget, og som hun nu mener, hun skal have med hjem. Vi bliver enige om, at lommen ikke er det bedste sted for søstjerner.

3.4 VIRKNING

I forandringsteorien opstillede Dansk Folkehjælp sammen med Oxford Research en række forventede virkninger på forskellige trin i processen. Som umiddelbart resultat forventede vi, at deltagerne ville opnå en fællesskabsfølelse og et netværk, der ville gøre, at de turde og kunne være mere sociale. Dette så vi ovenfor med det høje antal 'gengangere', dvs. at deltagerne kommer igen til næste aktivitet.

I spørgeskemaundersøgelsen er deltagerne specifikt blevet spurgt om, hvorvidt de har haft kontakt til de øvrige deltagere i løbet af selve aktiviteten. Herved sonderer vi mellem den kontakt, deltagerne får via de frivillige, og den kontakt, de selv skal opsøge blandt andre frivillige.

Figur 3.4: Opbygning af netværk

N = hhv. 352 og 353. Kilde: Dansk Folkehjælps egen evaluering.

Som det ses i figur 3.4, har cirka tre fjerdedele haft denne kontakt til andre deltagere. Herudover er deltagerne ligeledes blevet spurgt om, hvorvidt de gerne vil mødes med de øvrige deltagere uden for projektet, hvilket endnu flere har et ønske om. Tallene viser, at langt hovedparten af deltagerne opnår kontakt og skaber et netværk, samt at deltagerne får lyst og mod på at mødes også uden for projektet.

Tallene tolker Oxford Research imidlertid også således, at deltagerne har et større ønske om kontakt, end de udlever, hvilket understreger målgruppens udfordringer og behov for at få og lære at benytte

et netværk. Dette hører Oxford Research også i interviewene, hvor en af deltagerne på et spørgsmål om aktiviteterne svarer nedenstående:

For mig er det mest det med at kunne snakke med folk, det er ikke så meget aktiviteten (deltager i casestudie).

Opfattelsen af relationer som det væsentligste deles af de interviewede frivillige. De understreger, at det de første gange er en overvindelse for mange deltagere overhovedet at deltage, og at aktiviteterne alene skaber en ramme for at tale sammen. De frivillige ser dette først ved deltagernes kropssprog og siden udtaler deltagerne også den usikkerhed eller egentlig angst, der var forbundet med at komme de første gange. Som beskrevet ovenfor er det bl.a. erfaringen, at busturen til de første udflugter i sig selv skaber et godt ”rum” for de første kontakter.

En anden deltager, som Oxford Research interviewer i casestudiet, ankommer egentlig til FamilieNET ud fra et ønske om at kunne deltage i nogle aktiviteter sammen med sin datter. Moderen er atypisk, fordi hun er under uddannelse, og det er dermed SU'en, der skaber det økonomiske behov først for julehjælp og siden for at kunne deltage i nogle gratis aktiviteter. Moderen har dermed ikke fra starten et ønske om eller et behov for at skabe netværk. Hun udtrykker det således:

Jeg synes faktisk, det var meget svært, fordi jeg havde en forventning om, at det var mennesker, der har det meget, meget svært... og sådan ser jeg ikke mig selv. Jeg får faktisk også noget ud af at være her. Og der er også nogle af dem, jeg ser i fritiden. Så selvom jeg ikke mente, at jeg havde brug for det, så fik jeg udvidet mit netværk (deltager i casestudiet).

Den lokale projektansvarlige giver eksempler, der fremhæver, at mødre ofte bruger børnene som kontaktpunkt og bliver hæmmede, hvis børnene ikke er med:

Karen sagde, jeg går ingen steder, uden at jeg har mine børn med! Og så sagde vi, jo, det gør du, og du kommer også de uger, hvor børnene er hos far. Hun brugte børnene til at gå foran, fordi hun havde social-fobi. Børnene skabte relationer. Og så er det jo en succes at få Karen til at komme – også alene (projektansvarlig i casestudie).

Det er Oxford Researchs vurdering, at FamilieNET skaber netværk, men også at det kræver en indsats og opmærksomhed på, at det ikke alene er at sætte folk sammen i samme rum. Det fremhæves af informanterne fra Dansk Folkehjælp, at det at skabe en struktur og en kultur omkring de nye kontakter er de frivilliges opgave. Fx at deltageres adfærd betyder noget for de øvrige deltagere, hvorved deltagerne lærer basal social adfærd.

De bliver opmærksomme på hinanden og giver en hånd. Og det må være en fælles forpligtelse fx med at komme til tiden, så de andre ikke skal vente, og deltage i det, andre har foreslået. At min måde at agere på betyder noget for andres oplevelse (lokal frivillig i casestudie).

En del af det at mødes er også fra projektets start tænkt nyttigt i forhold til, at deltagerne kan spejle sig i hinanden og herved få blik for, at der er andre i samme situation, og dele erfaringer med, hvordan andre håndterer en given situation. Dette fremgår ligeledes af det kvalitative materiale. Nedenfor er to forskellige deltagere citeret med deres fokus på relationerne, når vi har spurgt, hvad de får ud af at deltage:

Man møder nogen, der faktisk måske har det værre end en selv. Så ens egne problemer bliver til bagateller. Nå ja, så er det ikke helt så slemt. Og så er der andre, der hører om vores liv, og tænker wow, det er meget. Man finder ud af, at man ikke er den eneste, der har problemer (deltager i casestudie).

På ferien er det jo også det med at sidde på terrassen og sladre og snakke med om ens problemer. Jeg har fundet én her, hvor vi deltager i hinandens fødselsdage og mødes udenfor (deltager i case-studie).

Det understreges fra starten af projektet i udarbejdelsen af forandringsteorien og til de afsluttende interviews, at evnen til at indgå i fællesskaber og skabe netværk handler om at se sig selv som et positivt bidrag for andre og om at tage ansvar for eget (social)liv.

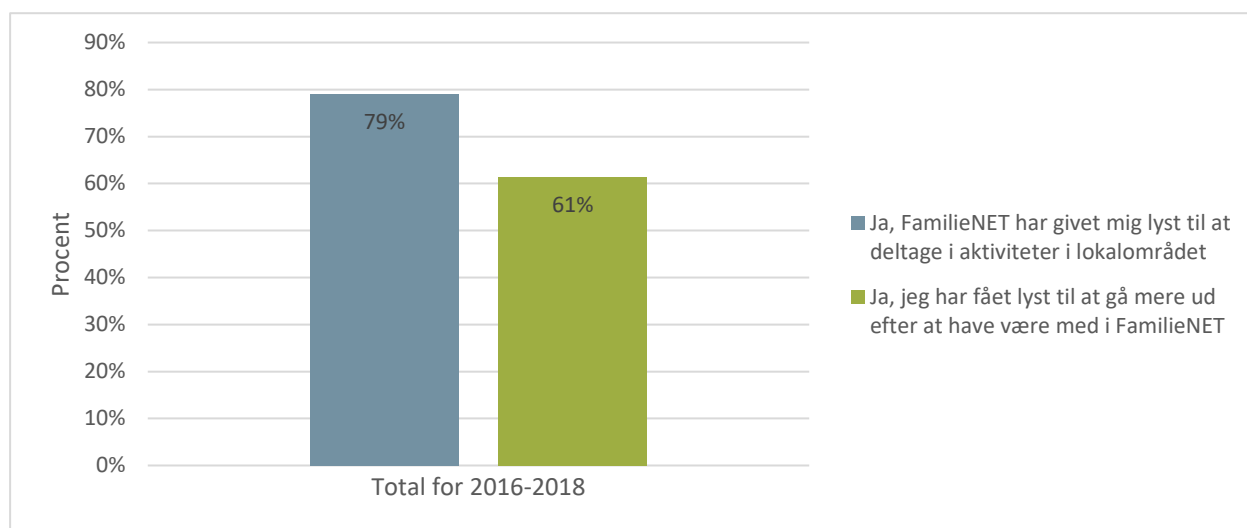
I casestudiet har de flere eksempler på, at deltagerne selv har opsøgt det frivillige arbejde. En mor er blevet aktiv i speedway-klubben, andre er blevet samaritter i Dansk Folkehjælp, og en af dem har oprettet en ny, lokal samarit-enhed, der hvor hun bor. Det mest kreative eksempel er to mødre fra et

tidligere FamilieNET-forløb, der indsamlede brugt legetøj og lavede pakkekalendere til uddeling til økonomisk dårligt stillede som tillæg til julehjælpen.

De fleste kommer jo med den opfattelse, at de ikke har noget at byde på. Så de tænker slet ikke, at når fodboldklubben mangler holdledere, så kunne det faktisk godt være dem (projektleder ved slutmåling).

I spørgeskemaundersøgelsen er deltagerne blevet spurgt om, hvorvidt de har fået mod på at deltage mere aktivt i lokalområdet og i det hele taget komme mere ud af hjemmet. Som det ses i figur 3.5, har 79 % fået lyst til at deltage i aktiviteter i lokalområdet, mens lidt færre (61 %) har fået lyst til at 'gå mere ud'. Tallene viser efter vores vurdering, at deltagerne finder det lettere at deltage i konkrete aktiviteter, end når spørgsmålet kræver mere selvstændigt initiativ.

Figur 3.5: Deltagernes lyst til at være aktive

N = hhv. 351 og 348. Kilde: Dansk Folkehjælps egen evaluering.

Som det næste trin i forandringsteorien, er det var herefter forventningen, at virkningen på lidt længere sigt ville være, at deltagerne begynder at se sig selv som en ressource og i højere grad tage ansvar for eget liv. Begge målsætninger kan virke overvældende store og omfattende, men hos Dansk Folkehjælp gør man meget ud af, at dette ses i de små ting. Det understreges, at vi hele tiden skal huske, at mange af deltagerne har udviklet en form for apati og afventer, at nogle andre gør noget. Derfor er selv små

skridt tydelige tegn på, at den grundlæggende opfattelse af ”ikke at kunne noget” og/eller at ”det er andres ansvar” bliver brudt.

Dette ser Oxford Research flere eksempler på i casestudiet. Dels ser Oxford Research det konkret ved, at det er deltagerne, der selv har taget ansvaret for morgenturen, den dag familielejren besøges (se tekstboks), ligesom det fortælles, at et af børnene aftenen i forvejen har arrangeret rundbold for alle, dels giver informanterne flere eksempler.

Den projektansvarlige giver et eksempel, der meget fint viser, at det at opleve sig selv som en ressource og tage ansvar for et arrangement starter i det små.

Det bedste eksempel var en marginaliseret pige med en psykisk diagnose og totalt tatoveret i hele ansigtet. Hun har sammen med hendes dreng været med til et par arrangementer. Så skulle vi ud at fiske, og så ringer hun Gud hjælpe mig og spørger, om det er ok at bage en kage og tage med på turen. Det er sgu da guld (lokal ansvarlig i casestudie).

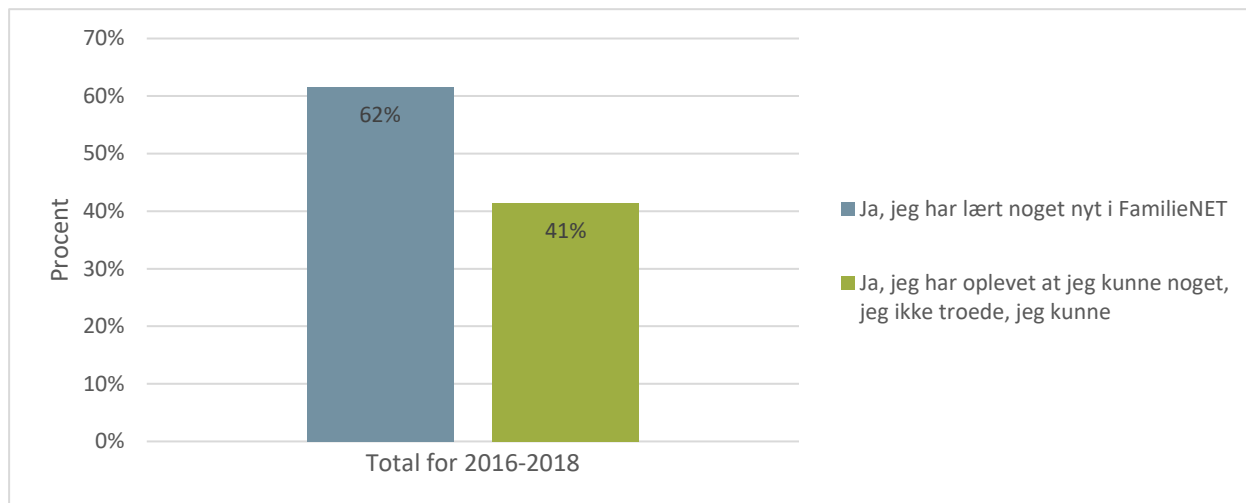
En deltagende mor fortæller stolt, at hendes autistiske dreng i aften på lejren selv gik ned og spillede kongespil, hvilket i hendes verden var et stort skridt for dem begge. Oxford Research ser også konkret, at en mor overskrider sin egen grænse (se tekstboks) ved at skulle holde en krabbe.

En af de tre frivillige på lejren er tidligere deltager, hvilket i sig selv er et udtryk for, at hun har erkendt, at hun har ressourcer, ønsker at bidrage og tager ansvar for sit eget sociale liv. Den pågældende fortæller i interviewet herudover, at hun, da hun var deltager i FamilieNET, også fik redskaber til at blive en mere kompetent forælder som en del af sit udbytte.

Jeg fik nogle venner, som jeg stadig snakker med og ser tit. Familiecoachen gav mig noget at arbejde med. Og når man første gang går hjem og gør det, hun sagde, så er det kunstigt, men efter noget tid lykkedes det for mig (frivillig og tidl. deltager i casestudie).

Deltagerne er også i spørgeskemaet blevet spurgt om, hvorvidt de har lært noget nyt i FamilieNET, og om de har oplevet at kunne noget, de ikke troede, de kunne. Som det ses i figur 3.6, har knap to tredjedele opfattelsen af at have lært noget nyt ved at være med i FamilieNET. Fire ud af ti (41 %) svarer, at de har oplevet at kunne noget, de ikke troede, de kunne.

Figur 3.6: Deltagernes udbytte

N = hhv. 352 og 346. Kilde: Dansk Folkehjælps egen evaluering.

Det er Oxford Researchs vurdering, at Dansk Folkehjælp når sine målsætninger. Virkningen er ikke uventet i forskellige grader for deltagerne, men generelt konstaterer Oxford Research følgende:

- Der skabes netværk i FamilieNET.
- Deltagerne øger deres selvværd.
- Deltagerne tager et større ansvar for eget liv.
- De bliver frivillige.
- De går fra at være ”forbrugere” til at blive ”producenter”.

FamilieNET kan ikke påvise, at aktiviteterne fører til uddannelse eller arbejde, men ovenstående ”små skridt” er sociale kompetencer, som vi anser for at være væsentlige for, at de deltagere, der er uden for arbejdsmarkedet, skal kunne komme videre i uddannelse eller beskæftigelse.

3.5 BETYDNINGEN AF CIVILSAMFUNDET SOM INDSATSENS KONTEKST

For deltagerne har det betydning, at aktiviteten foregår i regi af civilsamfundet, fordi de oplever at blive tilvalgt, savnet ved manglende fremmøde og at indgå i et mere ligeværdigt fællesskab, hvor de også selv skal bidrage.

Det tror jeg er konstruktivt, at man bliver valgt til – uden tvang. [...] Hvis der er brug for det, er vi her i 24 timer, men hvis det er fordi, de ikke selv gider gå ned til stranden med deres barn, så har jeg også min lukketid (frivillig i casestudie).

FamilieNET drives for langt hovedparten af de frivilliges vedkommende lokalt. På familieejren deltager tre frivillige, hvoraf den ene er lokalansvarlig. De lokale FamilieNET kan trække på en konsulent på hovedkontoret og på en familiecoach. Den lokalt ansvarlige understreger, at den sparring, de som lokalt frivillige kan få fra hovedkontoret, er afgørende. Projektlederen fremhæver ligeledes, at tilkoblingen af en familiecoach, der også har stået til rådighed for akut hjælp, efter hans opfattelse har givet de frivillige en tryghed, som er nødvendig i arbejdet med så udsat en målgruppe.

En del af støtten er, at de frivillige er blevet opkvalificerede, men den lokalt ansvarlige ønsker sig mere:

Når vi er samaritter, så skal vi hele tiden opdateres, og det bør vi også her. Vi er jo bønder og godtfolk. Der er noget om pædagogik, psykologi, kommunikation osv. Det må være et krav, at man er villige til at lære det (lokal ansvarlig i casestudie).

En af deltagerne på familieejren giver udtryk for, at hun ser et behov for mere fagpersonale, men understreger samtidig det særlige ved, at de frivillige deltager af lyst.

Helt lavpraktisk så tænker jeg, at de godt kunne have brug for mere fagpersonale. Men jeg tænker, at jeg er blevet taget hjerteligt imod, og jeg tror, mange har det mere tilpas ved, at det er folk, der har lyst til at være her. [tænker] Men jo, det kunne være godt her på familieejren at have en fagperson med – det tror jeg, nogen godt kunne have brug for, når vi er af sted så intensivt (deltager i casestudie).

Evalueringen giver med disse fund grund til at overveje, om en øget brug af familiekonsulenten og/eller øget uddannelse af de frivillige kan tilføre mere faglighed uden at fjerne det stærke fokus på, at deltagerne skal øves i at gøre tingene selv.

3.6 BETYDENDE KONTEKSTFAKTORER I ØVRIGT

Det nævnes flere gange, at kontanthjælpsloftet har presset målgruppen yderligere i projektperioden og bidraget negativt til målet om at få mod på livet og se muligheder.

Generelt er ”kommunen” en helt central kontekstfaktor. Stort set alle deltagerne er på en eller anden vis afhængige af offentlig hjælp, og både projektleder og den lokalt ansvarlige påpeger, at en ganske høj andel ”ligger i krig” med kommunen.

Typisk føler de sig også forfulgt af systemet. Det er noget, vi arbejder meget med. Systemet er jo dem, de er afhængige af. Vi forsøger at få dem til at samarbejde, når vi møder kritikken af systemet. Der er nogen, der er i åben krig (den lokalt ansvarlige i casestudie).

I den afdeling, hvor vi gennemfører casestudiet, er de meget opmærksomme på at ”tale kommunen op”, fremfor at gå med på ”klagesangen” og fodre ”offerrollen”.

Projektlederen anfører, at de som frivillig organisation ikke altid føler sig hjulpet af reglerne og sagsbehandlerne:

Nogle [i målgruppen] siger, at de gerne vil lave et stykke frivilligt arbejde, men at de har fået at vide, at de ikke må. Man internaliserer i en system-rolle, hvor de ikke kan forestille sig en verden udenfor (projektleder i slutinterview).

Af øvrige betydende kontekstfaktorer nævnes transportmuligheder af informanterne i den lokalafdeling, vi besøger. Afdelingen ligger i Jylland, og flere i målgruppen bor pga. af deres ringe økonomi uden for såvel byer som landsbyer. Deltagerne bliver alene af den grund isolerede, idet der meget sjældent kommer en bus, og de ikke har råd til bil. Afdelingen oplever, at den bliver nødt til at opfordre til at tilbyde samkørsel til de almindelige FamilieNET-aktiviteter.

3.7 OPSUMMERING

FamilieNET er en ramme, hvor det i et forløb øves at gå fra socialt isoleret til at have et netværk, samtidig med at man øger deltagerens tro på egne evner og hermed ansvaret for eget liv. Oxford Research finder gode eksempler på, at deltagerne selv tager initiativ og dermed udviser ansvar både

for eget liv og for fællesskabet. Det er Oxford Researchs vurdering, at FamilieNET når de mål, som man har sat sig, men at udbyttet naturligvis varierer i deltagerkredsen.

FamilieNET adskiller sig fra de øvrige organisationers aktiviteter ved den høje grad af fokus på inddragelse af deltagerne og det at give deltagerne "ansvaret" tilbage for eget (social)liv. Dette er et paradigmeskifte for Dansk Folkehjælp og dermed også en udfordring, organisationen har skullet arbejde med i forhold til sine frivillige. Det er Oxford Researchs vurdering, at Dansk Folkehjælp er kommet meget langt i dette paradigmeskifte, hvor nogle afdelinger er helt i mål, og andre er på vej. Det er samtidig vurderingen, at paradigmeskiftet mod "hjælp til selvhjælp" virker og giver deltagerne konkrete redskaber til at håndtere hverdagen, børnene og deres egen vej ud af isolation.

Tilgangen er samtidig langt hen ad vejen, at opgaven er at finde det frem, som deltagerne allerede kan. Deltagerne bliver mødt med en ganske lavpraktisk ressource-tilgang – "du kan godt" – hvor de frivillige sjældent tager over, og hvor der er kun få egentlige "undervisningssituationer". Det er tydeligt, at selv små, praktiske skridt har stor betydning for deltagerne, fordi de erfarer, at de kan noget og også noget, andre kan bruge.

Herudover giver FamilieNET deltagerne en kontaktflade, der for mange udgør et egentligt netværk også uden for de fælles aktiviteter. Ligeledes ses det, at det også i aktiviteterne er kontakten mellem deltagerne, der er i højsædet, og ikke kontakten mellem deltagere og frivillige.

Dansk Folkehjælp har i projektet lært, at deltagerkredsen i et forløb skal være væsentligt mindre end først antaget, og at målgruppen i det hele taget er så udfordret, at det ikke alene kræver mindre grupper, men også et mere intensivt arbejde.

4. Kirkens Korshær

Kirkens Korshær har en bred vifte af aktiviteter, som tilbydes til familier, der har modtaget julehjælp. Målgruppen er udsatte børnefamilier med specifikke aktiviteter rettet mod forældre samt børn og unge.

Kirkens Korshærs aktiviteter kan opdeles i åbne og lukkede aktiviteter, hvoraf de åbne omfatter fx madpakkecafé, ungeklub, udflugter, åben rådgivning, fredagsfamilie mv. De lukkede aktiviteter indeholder egentlige forløb med en lukket deltagerkreds efter en fast metode til at øge deltagerens empowerment.

Aktiviteterne har alle til hensigt at øge målgruppens mentale overskud, selvtillid, tro på forandring, blik for handlemuligheder og styrkede familierelationer på langt sigt. Specifikt for de voksne deltagere er hensigten, at de får kontakt til andre voksne og styrkede forældrekompetencer. For børnene er ønsket, at de får blik for egne ressourcer og mod på at prøve noget nyt. Samtidig er det en gruppe af deltagere, for hvem det er de små skridt, som tæller.

De følgende analyser og vurderinger vil have fokus på netop de små skridt særligt for forældrene, som kan have større betydning for børnene på sigt. Kirkens Korshærs formål med aktiviteterne er i høj grad at være medvirkende til at bryde den social arv. Som den centrale projektleder udtrykker det:

Vi tager udgangspunkt i den samlede familie, så vi hjælper ikke kun forældrene. Vi forsøger at give børnene et bedre grundlag for at komme videre, så de ikke efter niende klasse går direkte på overførselsindkomster (central projektleder).

Kirkens Korshær er blevet mere specialiseret i løbet af projektperioden og er gået fra at tilbyde familieunderstøttende aktiviteter til at have aktiviteter til forældre og børn hver for sig. Dette skyldes, at man erfarede, at det var nødvendigt at arbejde med børnene selvstændigt.

Kirkens Korshær er en organisation, der arbejder for og med socialt udsatte mennesker i Danmark med udgangspunkt i folkekirkelige værdier.

Kirkens Korshær har 450 lønnede medarbejdere og ca. 9000 frivillige fordelt på 27 steder i landet.

4.1 DATAGRUNDLAG

Der er udarbejdet et skema til aktivitetsmonitorering for Kirkens Korshær. I Kirkens Korshærs registreringsskema (til aktivitetsmonitorering) indgår to indikatorer til at afdække formålet:

- Opgørelsen af gengangere er en af de umiddelbare indikatorer for, at aktiviteten har en positiv påvirkning af deltagerne.
- Vurdering af, hvorvidt deltagerne selv opsøger kontakt til de frivillige og/eller andre deltagere.

Sidstnævnte giver dog ikke mening at afrapportere på, da data er registreret for sporadisk på tværs af de fem lokaliteter, hvor Kirkens Korshærs aktiviteter foregår. Dette vil således ikke indgå i slutevalueringen. De fem lokaliteter er Aalborg, Aarhus, Christianshavn, Drejervej i København NV og Herning.

Til de lukkede aktiviteter i Aalborg og på Drejervej i København NV er der udarbejdet et spørgeskema med spørgsmål hentet fra Sundhedsprofilen. Dette for at kunne følge udviklingen blandt deltagerne og ikke mindst få mulighed for at sammenligne målgruppen med befolkningen generelt. Oxford Research vurderer imidlertid, at data indsamlet via spørgeskemaet ikke er retvisende. Dette skyldes, at målingen var tænkt som tre nedslag i en 12 ugers-periode (et forløb), men eftersom størstedelen af deltagerne har deltaget i flere 12 ugers-forløb, er det ikke længere en trepunktsmåling.

Samtidig har der været en vis skepsis i forhold til disse spørgeskemaer lokalt, hvilket tyder på, at rammesætningen har påvirket besvarelsene. Oxford Research kan se, at størstedelen af deltagerne har afgivet svar i den samme kategori hele vejen igennem et spørgeskema, også på det kontrolspørgsmål, hvor vi har vendt spørgsmålsformuleringen til negativ. En af deltagerne påpeger også ved interview, at de svarer ud fra forskellige forudsætninger. Mens nogle svarer ved at fortælle, hvordan de har haft det, siden de stoppede sidste forløb, svarer andre, hvordan de har det her og nu. Dette til trods for, at det i spørgsmålsformuleringen er angivet, at svaret omhandler de seneste fire uger. Oxford Research vurderer derfor, at data ikke er valide i forhold til vurdering af virkningen af de lukkede grupper, men kan give os et beskrivende billede af målgruppen.

Oxford Research har herudover modtaget forskelligt andet materiale fra de fem lokalforeninger, herunder logbøger, evalueringsnotater med en kort beskrivelse af diverse forløb samt positive fortællinger. Indhold og tyngde er dog ikke ensartet på tværs af de fem steder.

Datagrundlaget for nærværende slutevaluering er:

- Fem skemaer med aktivitetsmonitorering + et fremmødeskema
- Logbøger fra Aalborg og Drejervej
- Evalueringsnotater fra Aalborg, Drejervej og Christianshavn

- Slutrapport til VELUX FONDEN
- 21 (nedslag 1), 22 (nedslag 2) og 13 (nedslag 3) besvarede spørgeskemaer fra Aalborg og Drejervej
- Projektlederinterview
- Casebesøg i Aalborg
 - Observation af en mødegang i den lukkede gruppe
 - To interviews med deltagere
 - Interviews med gruppeansvarlige
 - Interview med lokal leder.

4.2 DELTAGERE

Målgruppen i Kirkens Korshærs aktiviteter er udsatte børnefamilier, som oftest er på overførselsindkomst. Samtidig er en stor del af dem enlige forsørgere og oftest mødre. Kirkens Korshær centralt beskriver selv sin målgruppe som de mest sårbare mennesker i Danmark og også mere udsatte end de fire andre organisationers målgrupper.

Det er de meget sårbare, som ikke nødvendigvis har kontakt til kommunen. Det adskiller sig fra de andre organisationer, da det er de svageste blandt de sårbare (projektleder ved afsluttende interview).

Helt konkret er deltagerne i en af de særlige lukkede grupper for kvinder alle uden for arbejdsmarkedet ved forløbets begyndelse og med korte skoleforløb bag sig. De er mellem 37 og 59 år gamle med ét til tre børn. Kvinderne er desuden alle udfordrede af psykiske og/eller fysiske sygdomme som misbrug, depression, angst eller rygskeer. Mange af deltagerne har et spinkelt netværk og lever et liv præget af isolation, ensomhed og lavt selvværd.

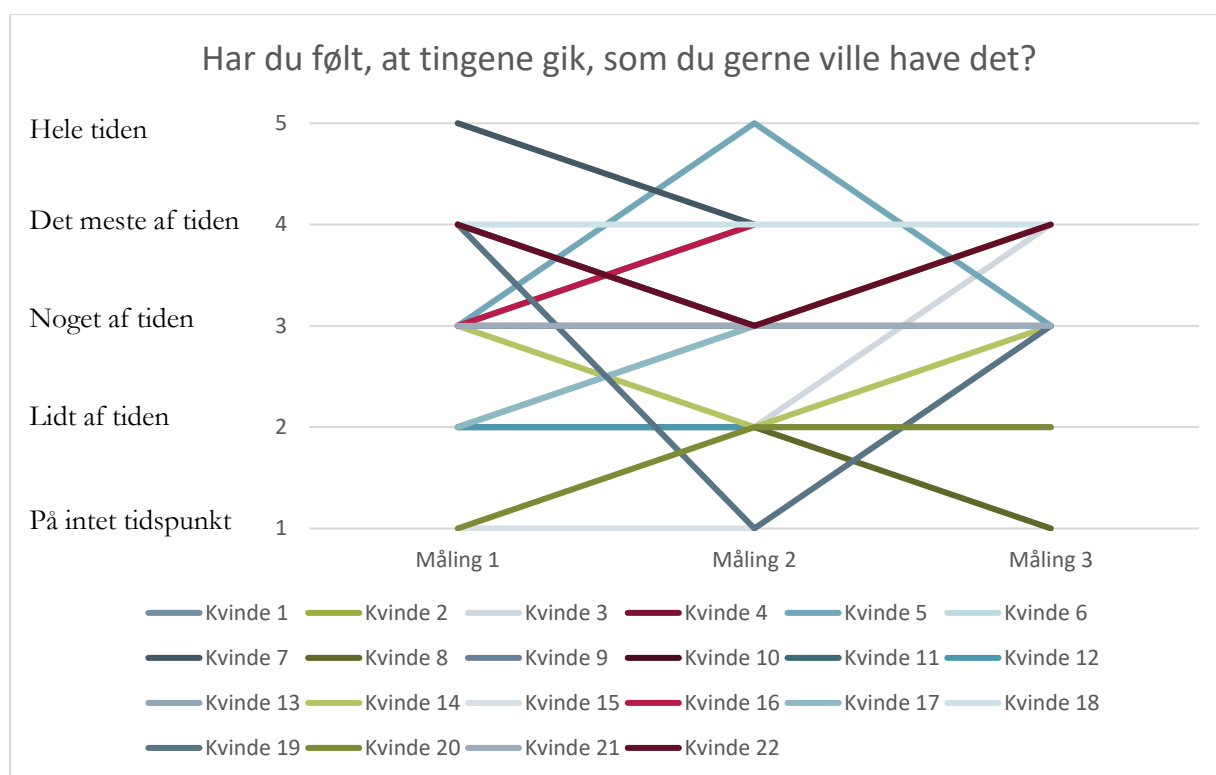
Oxford Research vurderer imidlertid, at denne målgruppe ikke adskiller sig synderligt fra den målgruppe, som fx Frelsens Hær arbejder med, men at det handler meget om, hvordan deltagerne italesættes, tilgangen til målgruppen, og hvilke forventninger man har til den.

En af aktiviteterne i det lukkede forløb, hvor vi er ude at observere, handler om at nævne tre gode ting, som er sket, siden gruppen mødtes sidst. Her er det tydeligt, at det er en gruppe med manglende overskud generelt i hverdagen, og de ting, som trækkes frem af denne målgruppe, er ting, som andre mere ressourcerstærke vil opfatte som bagateller eller selvfølgeligheder. Det kan fx være en, som har tilbragt tid med en veninde (som også er deltager), eller en, som har talt med sin sagsbehandler eller over telefonen guidet sin datter til at få en vaskemaskine til at fungere. Der er dog også andre ting,

som de fleste ikke vil opfatte som bagateller, men som ligeledes er yderst sigende om målgruppen. Fx beskriver en af deltagerne, at hun har været sammen med sin 14-årige datter, som er blevet anbragt i en plejefamilie for et par måneder siden. Hun er tydeligt følelsesmæssigt påvirket, men udtrykker, at det er det bedste, der er sket for både datteren og hende selv, da hun bedre kan magte datteren nu, og at formålet er, at plejefamilien ”skal lære hende [datteren] at være barn, før hun bliver voksen”.

Det er også en gruppe, hvis situation og tilstand svinger ekstremt meget fra den ene dag, uge og måned til den anden. Data for spørgeskemaundersøgelsen kan bekræfte dette billede, hvor deltagerne fx har skullet svare på, om de har følt, at tingene går, som de gerne vil have det. Følgende graf viser deltagerens udvikling gennem tre målinger. Det vil sige, at en farvet streg er udviklingen for en enkelt kvinde. Kigger vi fx specifikt på den blå streg, hvor vedkommende har svaret højt, nemlig ”Det meste af tiden” (4), svarer vedkommende helt i bund ved anden måling, nemlig ”På intet tidspunkt” (1), og så i midten af skalaen ved tredje måling, nemlig ”noget af tiden” (3).

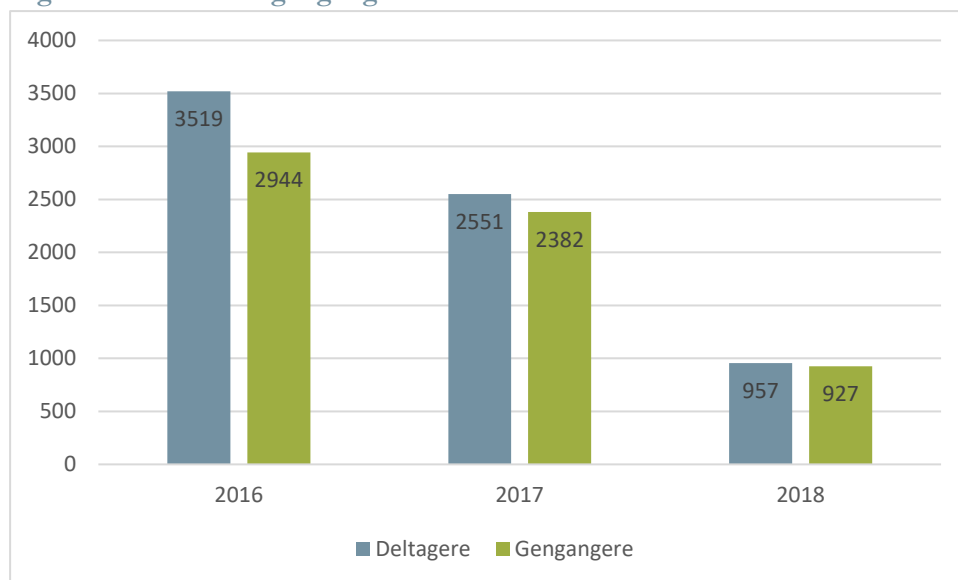
Figur 4.1. Udviklingen i deltagerens oplevelse af egen situation

N = måling 1: 21; måling 2: 22; måling 3: 13. Kilde: Kirkens Korshær 2016, 2017, 2018.

Det er således en gruppe med meget lille overskud både mentalt og fysisk. Derfor er det en succes i sig selv, at de deltager, og at de er mødestabile. Det fremgår tydeligt af antallet af gengangere i nedenstående figur:

Figur 4.2. Antallet af gengangere

N = 636 aktivitetsindberetninger. Kilde: Kirkens Korshær 2016, 2017, 2018.

Der er desuden en tendens til, at målgruppen deltager i flere af Kirkens Korshærs aktiviteter, både de lukkede og de åbne. En stor del af deltagerne i de lukkede forløb er startet med at komme i de åbne aktiviteter og er så blevet rekrutteret til de lukkede forløb gennem de åbne aktiviteter.

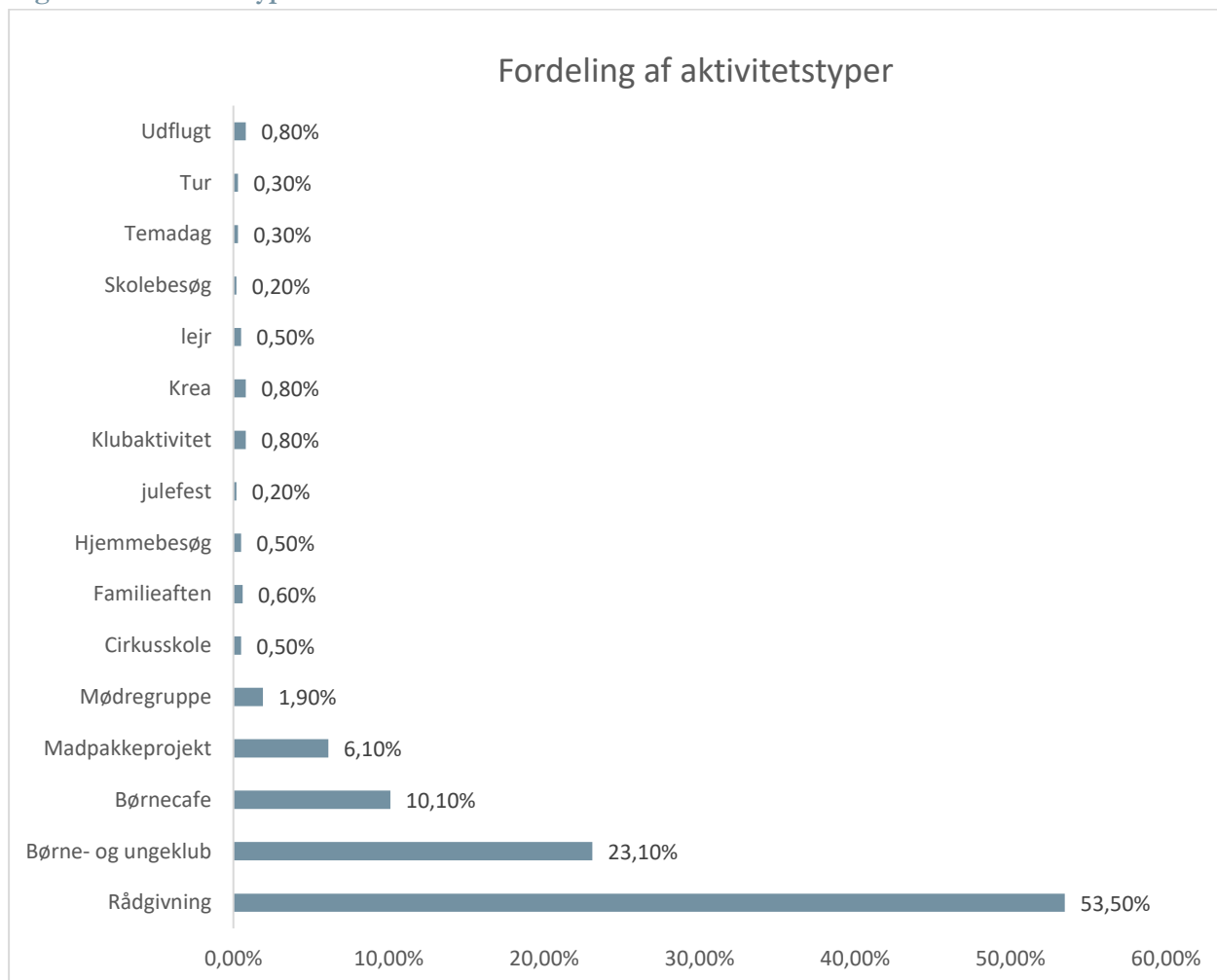
4.3 AKTIVITETER OG METODER

Kirkens Korshær har aktiviteter inden for projektet i fem afdelinger med hhv. lukkede forløb i Aalborg og på Drejervej i København og åbne forløb på Christianshavn, i Herning og i Aarhus.

Der er registreret 636 aktiviteter (både åbne og lukkede forløb) i projektperioden i de fem afdelinger. Oxford Research er dog blevet oplyst om, at der er afholdt flere aktiviteter end registreret i projektperioden, så aktivitetstallene skal læses som et minimum.

Som det fremgår af nedenstående figur, er lidt over halvdelen (54 %) af aktiviteterne personlig rådgivning, mens børne- og ungeklub og børnecafé tilsammen står for 23 % af aktiviteterne. Det skal bemærkes, at Aalborg, Herning, Christianshavn og Drejervej hver har afholdt 1-2 forskellige typer aktiviteter, hvorimod Aarhus har afholdt 7 forskellige typer aktiviteter – fra rådgivning til julefest.

Figur 4.3. Aktivitetstyper

N = 636. Kilde: Kirkens Korshær 2016, 2017, 2018.

Der er stor variation i, hvor mange deltagere aktiviteterne tiltrak. Børnecafé og børne- og ungeklub er generelt meget populære, og her deltager 10-40 børn og unge pr. gang. Lejrturene samler også omkring 40 deltagere pr. tur, mens hjemmebesøg, lukkede forløb og rådgivning hver havde færre end 10 deltagere pr. gang. Variationen i antallet af deltagere giver intuitivt mening i forhold til aktiviteterens indhold.

4.3.1 Metodefrihed lokalt

Der er en stor grad af metodefrihed fra centralt hold i projektets aktiviteter, hvad angår både de åbne og de lukkede aktiviteter. I de lukkede grupper er der tale om aktiviteter med terapeutiske elementer.

Det er primært professionelle, som kører disse lukkede grupper, idet aktiviteter med terapeutiske elementer over for denne målgruppe kræver socialfaglig baggrund. Kirkens Korshær lagde ud med frivillige tilknyttet de lukkede grupper, men erfaringerne viste, at det dels var for tunge problemstillinger at tackle for de tilknyttede frivillige, dels krævede professionelle til at arbejde med målgruppen. De frivillige deltager således primært i de åbne aktiviteter og som ansvarlige for børnene i det tidsrum, hvor de lukkede grupper finder sted, såfremt dette ikke er i dagtimerne, som tilfældet er fx i Aalborg.

Oxford Research har et forholdsvist begrænset indblik i de enkelte aktiviteter alle fem steder samt den specifikke brug af metoder. Det er derfor særligt det lukkede forløb ”Godt På Vej” i Aalborg, som beskrives i nedenstående afsnit. Grundlæggende arbejdes der dog med forskellige anerkendende metoder, positiv psykologi, styrkeperspektiv og motiverende samtale mv., i både de åbne og lukkede aktiviteter på tværs af alle fem afdelinger.

Kirkens Korshærs egen slutrapport til VELUX FONDEN giver et lille indblik i arbejdet i de fem afdelinger. Her beskrives de forskellige indsatser. På Drejervej gennemføres der lukkede familie-/netværksgrupper, som mødes hver 14. dag. I grupperne har der været oplæg om både jobreform, angst, depression og stress samt kreative dage og afspændingsøvelser tillige med fælles bowlingture. Grupperforløbene og rådgivningen er den primære aktivitet, men det er oplyst, at der er afholdt flere underordnede aktiviteter såsom oplevelsesture, arrangementer ved højtider mv.

I hver gruppe var der 6 deltagere, som derudover fik individuel rådgivning i form af støttende samtaler, rådgivning og bisidderhjælp ved møder med kommune og jobcenter.

På Drejervej arbejder man ud fra metoden ”socialt gruppearbejde”, hvorfor gruppen også har et begrænset antal deltagere. Fokuspunktet har især været at styrke kvindernes kropsbevidsthed, så de bliver bedre i stand til at mærke sig selv og deres egne grænser (slutrapport til VELUX FONDEN). Dette fokus, ’at mærke sig selv’, nævnes også i forbindelse med arbejdet i de lukkede grupper i Aalborg.

I Aarhus anvendes styrkeperspektivet og tilværelsespsykologien, som begge med udgangspunkt i den enkeltes håb og ønsker for eget liv har fokus på udfoldelse af deltagernes egne ressourcer og evner. Man forsøger samtidig at have mindre fokus på her og nu-problematikker og mere fokus på det mere langsigtede fx i form af deltagelse i møder med deltagernes sagsbehandler eller ved at hjælpe med at skrive breve til deltagernes anbragte børn, som de ikke har haft kontakt med i lang tid (slutrapport til VELUX FONDEN).

I Aarhus og på Drejervej fungerer personalet i afdelingerne ofte som bisiddere for deltagerne fx ved samtaler med kommunen, hvilket understreger, hvordan organisationens aktiviteter varierer fra afdeling til afdeling.

I Aalborg, hvor afdelingen har gennemført indsatsen ”Godt På Vej” (et lukket forløb med gruppesamtaler og individuelle samtaler ad tre omgange), anvendes den motiverende samtale, hvor man arbejder på at frembringe personens egne argumenter og gode grunde til at lave en forandring. Dette kommer fx til udtryk i følgende eksempel fra vores observationsstudie fra en øvelse, hvor deltagerne skal fortælle om tre gode ting, som er sket siden sidst, de så hinanden.

Her fortæller en deltager, at hun havde oplevet, at hendes sagsbehandler ikke havde svaret på hendes e-mails, men at hun til mødet fandt ud af, at sagsbehandleren trods alt læste de sendte e-mails. Det er ikke i situationen direkte åbenlyst for os andre, hvorfor dette er en positiv oplevelse, og derfor spørger den aktivitetsansvarlige også dybere ind til deltagerens oplevelser og forsøger at få hende til at sætte ord på og kvalificere, hvorfor oplevelsen var positiv, samt hvilke følelser det frembragte for hende.

På første forløb blev der arbejdet med livshistorier, skyggesider, værdier i livet, ressourcer og handlingsmuligheder. På andet forløb blev der arbejdet med personlige fortællinger, anerkendelse, tanke-mylder, personlighedstests og personlig oplevelseskalender for at kunne spotte egne ressourcer. På tredje forløb blev der arbejdet særligt med deltagerens værdier, og hvad de betyder for deres måde at leve på samt deres konkrete handlinger i livet. Forløbene indeholder gruppesamtale, frokost og meditation. Der har også ofte været et kunstaspekt, hvor kunsten har fungeret som noget fælles tredje – en anden måde at udtrykke sig på og en anden måde at skulle forholde sig til sig selv og sin situation, som den gruppeansvarlige udtrykker det:

Vi har et kunstprojekt – her skal ’man ikke være alene med sig selv’, men koncentrere sig om noget andet (gruppeansvarlig).

'Godt på vej' i Aalborg

Det er onsdag formiddag i Kirkens Korshærs afdeling i Aalborg. De fem kvinder er næsten alle ankommet, da vi kommer, og en af de ansatte har stillet mad frem ved lokalets køkkenø.

Alle sætter sig rundt om et bord, og inden gruppen for alvor går i gang med dagens program, bliver flasken med ingefærshot sendt rundt. Den aktivitetsansvarlige fortæller, at det er blevet en tradition, at de lige starter med et ingefærshot – det er så godt for én. Det bringer smilet frem på dem alle.

Både den aktivitetsansvarlige og kvinderne virker interesserede i hinandens dagligdag, og de har også et indgående kendskab til hinandens situationer og udfordringer. Det her er heller ikke det første forløb, de er med i, og de fleste så for øvrigt også hinanden til fællesspisning i går i kirken. Fællesspisningen var hyggelig, kan vi høre, og de har en lang snak om, at maden ikke var lige så salt som sidst. De får også lige rundet, at en af kvindernes datter fik prøvet forskellige konfirmationskjoler og endte med at finde en blandt dem, som bare lige skulle syes en smule ind.

Der er fire forskellige ting på dagens program. De starter, som de plejer, med at fortælle tre gode ting, som er sket siden sidst. Enkelte har skrevet ned løbende i den notesbog, de har fået udleveret, mens andre slet ikke har bogen med – men alle kommer i tanke om en eller flere ting i løbet af runden, som de deler. De spørger ind til hinandens historier og supplerer med forskellige ting.

Som en del af dagens anden øvelse skal deltagerne fortælle om nogle vendepunkter i deres liv, som har haft betydning i forhold til de værdier, som har betydning for dem. Efter at en deltager har fortalt sin ret barske historie med et selvmordsforsøg, som har været skelsættende i hendes liv, siger gruppelederen tak for at dele den historie, hvortil hun svarer: *"At fortælle ting hjælper mig – også med at buske, at livet er mere værd"*.

I modsætning til i den foregående øvelse er de andre deltagere mere passive og forholder sig neutrale, når de andre deltagere åbner op. Der gives plads til betænkningstid og følelser, og det er kun den aktivitetsansvarlige, der spørger ind. En af deltagerne bliver meget følelsesmæssigt påvirket, mens hun fortæller om et af sine vendepunkter, hvor datteren er blevet placeret i en plejefamilie. Før i tiden havde hun ikke overskud til at rumme hende, men det kan hun bedre nu.

Så er det tid til frokost. Der bliver i starten talt om lidt af hvert, men i løbet af frokosten fortæller en af kvinderne om sin barndom, og hvordan hendes psykisk ustabile mor har påvirket hende negativt. Stemningen bliver mere alvorlig, men der bliver givet plads til, at hele historien kan blive foldet ud.

Dagens program slutter lidt før tid, hvilket er usædvanligt, men kvinderne bliver hængende og snakker om løst og fast – flere venter på hinanden, da de har en fælles aftale om en lille tur rundt i byen.

4.4 VIRKNING

I forandringsteorien opstillede Kirkens Korshær sammen med Oxford Research en række forventede virkninger på forskellige trin i processen for hhv. børn og voksne. Som umiddelbart resultat forventede vi, at deltagerne fik fælles oplevelser og glæder, sociale relationer og fællesskab samt et frirum, som kan være med til at øge deres mentale overskud og selvtillid samt give dem tro på forandring og blik for egne handlemuligheder. Særligt for de voksne handlede det om at få overblik over mulighederne for hjælp, inspiration til at tackle udfordringer og forælderrolle samt plads til selvrefleksion og til at mærke egne ønsker. For børnene handlede det særligt om at få et frirum for søskende samt møde voksne, der vil dem, så de i højere grad bliver i stand til at modtage guidning og have blik for egne ressourcer samt mod på at prøve noget nyt.

Virkingen på længere sigt for de voksne er at tro på job og/eller uddannelse. Men Kirkens Korshær vurderer, at det realistisk set kun er meget få af deltagerne, som nogensinde kommer i arbejde. I løbet af projektperioden har Kirkens Korshær erfaret, at det er de små skridt, som tæller, da det er svært at rykke deltagerne. Det kræver lang tid, og netop derfor er flere af kvinderne også gengangere fra forløb til forløb i fx Aalborg. Kirkens Korshærs indsats skal således også forstås som en mere forebyggende indsats over for børnene, så de har bedre forudsætninger for at bryde med den sociale arv. Den projektansvarlige i Aalborg vurderer fx, at selv små ændringer hos moderen kan gøre, at de lige har det ekstra overskud, som kan have betydning for børnenes succes i skolen eller andre steder:

Mange af kvinderne kan vi kun flytte små skridt, men de ændringer kan have stor betydning for børnene (projektansvarlig, lukket aktivitet).

4.4.1 De åbne aktiviteter giver børnene et frirum

I de åbne aktiviteter, som foregår i Herning, Aarhus og på Christianshavn, er næsten alle deltagerne i de pågældende aktiviteter gengangere. Det kan indikere, at disse aktiviteter har en positiv betydning for deltagerne, idet det i modsat fald ville være logisk at blive væk. Det gælder børnecafé, børne- og ungeklubber samt rådgivning. For børnecafé og børne- og ungeklubber i Herning og på Christianshavn gælder det desuden, at hhv. alle og halvdelen af deltagerne selv søger kontakt med de frivillige, mens alle i begge afdelinger selv søger kontakt til andre deltagere. Dette indikerer, at deltagerne har sociale kompetencer, som de får mulighed for at anvende og styrke under aktiviteterne.

De åbne børnecaféer og ungeklubber, som prioriteres højt i Herning og på Christianshavn, har ifølge medarbejdere i Kirkens Korshær en positiv indvirkning på de deltagende børn og unge. Mange af dem oplever mistrivsel i skolen og hjemmet, og især de unge har ofte et stort ansvar over for mindre søskende. Det at komme i caféerne og klubberne giver dem et frirum, der øger trivslen:

X kommer i både spisegruppen med sin familie og i ungeklubben. X har fået rigtig gode venner i Ungecaféen, møder trofast op hver gang, føler sig tryk og får lov til at invitere en veninde med af og til. Hun har åbnet sig og har fået rigtig god kontakt til en af medarbejderne i Børnecaféen. X har bedt om, at medarbejderen skal være med til møder med kommunen og skolen. Der er blevet iværksat et forløb med en psykolog i PPR, og X har det bedre og er gladere, men vil fortsat ikke i skole (historie fra Børnecafé).

4.4.2 De lukkede forløb kan rykke deltagerne små skridt

Både i Aalborg og på Drejervej er kvindernes adfærd, i form af at de forbliver i forløbene og kommer igen til trods for afbud på nogle mødedage, en god indikator for positiv virkning, som tidligere beskrevet. I et evalueringsnotat beskriver personalet fra Drejervej den positive udvikling hos en mor og hendes datter, som var flygtet fra et psykisk voldeligt forhold med datterens far. Moderen åbnede sig langsomt op gennem gruppeforløbet, ”tog sin plads” i det sociale fællesskab og føler sig nu klar til at komme videre uden støtten fra gruppen.

I Aalborg handler indsatsen meget om at få dem til at arbejde med sig selv og få dem til at føle, at de har en plads i hverdagen og i livet generelt. Her beskriver den lokalansvarlige en generel udvikling:

Man kan mærke, at de er mere åbne mod verden. I stedet for at ligge på sofaen, kommer de op til tiden, de er her og har venner. Nogle af dem skulle endda ned i byen bagefter. De vender sig mod verden. Dette kommer også til udtryk ved, at de er blevet bedre til at finde tre gode ting, som er sket siden sidst, vi mødtes (lokalt ansvarlig).

Et første skridt på vejen for mange af deltagerne i forhold til at komme videre med deres problemstillinger er at erkende, at de har brug for hjælp, og at det er ok at tage imod hjælpen – en kvinde fortæller:

Jeg er blevet meget mere åben omkring, hvordan jeg har det, for holdt jeg det for mig selv – tænkte, folk ville synes, jeg var mærkelig. Det behøver jeg ikke længere. Når jeg har det skidt, så deler jeg det nu med dem, som er omkring mig. Så får jeg det også langt hurtigere bedre, netop fordi jeg er åben omkring det. Jeg har ligesom erkendt, at det er ok at bede om hjælp og også tage imod det. Det gør mig ikke mindre værd, fordi jeg beder om hjælp (deltager).

I casestudiet er der flere konkrete eksempler på deltagere, som har rykket sig i forhold til at mærke sig selv og tage ansvar for eget liv og handle på udfordringer. En kvinde, som aldrig har kunnet sige nej

til mænd, til trods for at de udelukkende har trukket hende ned og drænet hende, har nu lært at sige nej og vil hellere være alene end sammen med en, som ikke elsker hende. Samtidig er hun gået fra at ligge ensom på sofaen til at være besøgsven for en ældre mand i boligblokken. Herudover er hun selv vokset op i et alkoholiseret liv og har efter lang tids overvejelse lavet en underretning om et vennepar, hvis alkoholmisbrug går udover børnene.

Det handler om at blive set og hørt, men også om at få følelsen af at være noget mere, at kunne give noget til andre mennesker. Det kommer fx til udtryk i en af deltagerens beskrivelser af sit udbytte:

Det får jeg meget ud af, at de andre kommer med deres historier. En gang imellem har jeg tænkt, måske er det bare mig, som har det sådan. Så viser det sig, at der sidder tre andre, som har det på samme måde. Og følelsen af at kunne give noget af mig selv en gang imellem. Jeg vil gerne give et godt råd. Skubbe på. Så føler du lige pludselig, du kan andet end at være mor, at give en anden et råd med på vejen. At du er mere end bare lige mor (deltager).

Der er også eksempler på deltagere, som er blevet frivillige, og som kan få lov til at stå for noget kreativt eller andre aktiviteter. Det handler ligeledes om at komme ud af offerrollen og se sig selv som noget mere end blot en udsat kvinde.

Det er ganske få deltagere, som har fået en praktikplads og er kommet i job. Men der er flere, som har ændret deres syn på, hvorvidt de kan/vil komme ud på arbejdsmarkedet. Der er fx en kvinde i Aalborg, der grundet en arbejdsrelateret oplevelse har været uarbejdsdygtig i tre år. Samtidig lider hun af social angst og havde ikke gjort nogen form for fremskridt via kommunen. Men efter ”Godt på vej” er hun på vej ud af sin angst og ønsker at komme tilbage på arbejdsmarkedet. Netop det at komme i arbejde er et af de langsigtede mål. Der er ligeledes en anden kvinde, som har været meget optaget af sine børn og sine egne skavanker, som udtrykker, at hun har rykket sig:

Jeg er blevet bevidst om mange ting, fremadrettet, hvad vil jeg. Jeg er kommet videre med, at jeg ikke bare vil sidde derhjemme længere. Jeg har en diskusprolaps, været hjemme i mange år – men jeg kan stadig bruges. Mine hænder kan bruges, og mit hoved er fint. Så jeg kæmper for fleksjob eller et job med få timer, som jeg kan klare (deltager).

Det er Oxford Researchs vurdering (med forbehold for et snævert datamateriale), at Kirkens Korshær når sine målsætninger. Virkningen indtræffer ikke for alle deltagere på samme niveau, men generelt konstaterer vi følgende:

- Der brydes med isolation i Kirkens Korshær.

- Deltagerne lærer sig selv bedre at kende.
- Deltagerne øger deres tro på forandring og mod på at prøve noget nyt.
- Deltagerne tager et større ansvar for eget liv.

Kirkens Korshær kan ikke påvise, at aktiviteterne fører til uddannelse eller arbejde for størstedelen, men ovenstående ”små skridt” er udtryk for kompetencer, som vi anser for at være væsentlige, for at de deltagere, som er uden for arbejdsmarkedet, skal kunne komme videre i uddannelse eller beskæftigelse eller få det større overskud, som er afgørende for, at deres børn ikke også ender uden uddannelse og/eller beskæftigelse.

4.5 BETYDNINGEN AF CIVILSAMFUNDET SOM INDSATSENS KONTEKST

Det er tydeligt, at det har en betydning for indsatsen, at Kirkens Korshær er en civilsamfundsorganisation. På spørgsmålet om, hvilke faktorer som har betydning for, at det kan lykkes at rykke deltagerne, svarer den projektansvarlige i Aalborg:

Det betyder sindssygt meget, at vi fx ikke er kommunen. Mange er tilknyttet det offentlige på mange måder, så vi bliver et frirum for dem. De har tillid til os og ved, at vi ikke vil noget bestemt med dem. De bliver ikke vejret og vurderet. De skal ikke leve op til noget for at få en ydelse. Der er ikke nogen instanser, der kræver udvikling. Det er noget, de selv ønsker. Vi bliver et helle og et meget tillidsbaseret sted – de må komme her, hvis de har det godt, eller hvis de har det skidt. Det betyder også, at vi kan skubbe lidt mere til dem.

Et afgørende element i indsatsen er, at Kirkens Korshær har mulighed for at give deltagerne den tid og ro, som de har brug for i forhold til at flytte sig. Det betyder, at deltagerne selv ønsker en udvikling, og at de kan gøre det i deres eget tempo. Både på Drejervej og i Aalborg nævner man netop tiden som afgørende for, at denne målgruppe kan rykke sig:

Det er meget med tid. Og også det med én til én-tid. Det er derfor godt, at det er en lille gruppe. At de bliver set og mødt, der hvor de er (lokal projektansvarlig).

Vores væsentligste læring i dette projekt har været, at der i arbejdet med denne målgruppe er brug for overordentlig meget tid. Tid til at skabe tillid, tid til at lykkes og udrede samt tid til at deltage i deres kommunale sagsforløb på deres vilkår (slutrapport til VELUX).

Når udviklingen i højere grad sker på egne præmisser for den enkelte i et tillidsfuldt rum, og der ikke er en (økonomisk) bagtanke med at få dem videre i systemet, kan Kirkens Korshær også tillade sig at skubbe deltagerne mere, end fx sagsbehandleren kan.

Samtidig kan Kirkens Korshær også understøtte deltagernes relation og situation med kommunen. Særligt de steder, hvor man fungerer som bisidder ved deltagernes møder med kommunen. Her efter-spørger en af deltagerne i Aalborg, hvor Korshæren i mindre grad fungerer som bisidder, et link til kommunen. Fx at der kom en ud fra kommunen, som kunne oplyse om forskellige tilbud i kommunalt regi, herunder også hvad man har ret og pligt til.

Forskelligartede aktiviteter som forudsætning

Kirkens Korshærs åbne aktiviteter, både i regi af bevillingen fra VELUX FONDEN og dens eksisterende aktiviteter samt julehjælpen, har ligeledes betydning ved at være en forudsætning for rekruttering til de lukkede aktiviteter. Samtidig supplerer de åbne og de lukkede hinanden godt. De kan nogle forskellige ting. De lukkede aktiviteter fungerer som en overbygning på de åbne, hvor der er mulighed for at komme et stik dybere.

De åbne forløb kan bruges til at invitere folk ind i de lukkede forløb. De bliver ikke direkte kastet ind i de lukkede. Samtidig kan de åbne også bruges til at skabe overgangen ud af de lukkede forløb igen. Der er mange, der beder om at fortsætte med nogle åbne forløb (lokal leder).

Samtidig er de åbne aktiviteter generelt tillidsskabende, hvilket også er fremmende for tilliden i de lukkede aktiviteter. Man ser ikke kun hinanden en enkelt gang om ugen, men også til fællesspisning og måske i en anden mere løs klub i regi af Kirkens Korshær.

Både en deltager og den lokale aktivitetsansvarlige udtrykker forskellene her:

Torsdagscaféen kan godt blive lidt overfladisk, hvor du bare snakker lidt med nogen. Hvor det her lukkede forløb drejer sig om noget. Man er del af et hold, hvor man laver noget sammen (deltager).

I torsdagscaféerne snakker de jo ikke rigtigt om noget. Dem, som er med i gruppen, har også fået helt vildt gode relationer. I det her forum bliver de set og får den opmærksomhed, som de søger. De åbner også helt op (lokal ansvarlig).

4.6 BETYDENDE KONTEKSTFAKTORER I ØVRIGT

Det er få øvrige betydende kontekstfaktorer, som nævnes. I et evalueringsnotat beskriver personalet fra Aalborg-afdelingen, at de havde svært ved at rekruttere kvinder til efterårsforløbet i 2016, da mange følte sig pressede over kontanthjælpsreformen og den uvished, den skabte i familiens liv. Omvendt var der større klarhed omkring reformen i foråret 2017 og dermed ikke de samme rekrutteringsproblemer. Til forløbet i efteråret 2018 var det heller ikke en problemstilling, som var i spil.

4.7 OPSUMMERING

Kirkens Korshær tilbyder en bred vifte af aktiviteter, hvoraf nogle har mere terapeutisk karakter end andre. De åbne aktiviteter giver særligt børnene et frirum, hvor de kan øve deres sociale kompetencer og være en del af et fællesskab, som kan være medvirkende til at øge deres trivsel, mens de lukkede aktiviteter giver rum til, at deltagerne i højere grad kan mærke sig selv, øge deres mentale overskud og tro på forandring. Oxford Research finder få, men gode eksempler på, at deltagerne ændrer deres selvopfattelse og dermed tager andre beslutninger i deres liv, end de ellers ville have gjort. Med udgangspunkt i et forholdsvis lille datamateriale er det Oxford Researchs vurdering, at Kirkens Korshær når de mål, som man har sat sig, men at udbyttet naturligvis varierer i deltagerkredsen.

Oxford Research vurderer yderligere, at aktiviteterne generelt er meget decentraliseret med en begrænset understøttelse af det lokale fra centralt hold.

Kirkens Korshær har i projektet lært, at det primært er professionelle, som kan varetage de lukkede forløb, som indeholder terapeutiske elementer, da det kræver socialfaglig baggrund. Forventningen om, at alle vil komme i arbejde eller uddannelse, har man flere steder måttet nedjustere og i stedet fokusere på de små skridt.

5. Røde Kors

Røde Kors' aktivitet er familiecamp's målrettede børnefamilier, der oplever stress og underskud i hverdagen, er ramt af livskriser eller savner samvær med andre familier.

Familiecamp's gennemføres i påskeferien, Kristi himmelfartsferien, sommerferien, efterårsferien og vinterferien.

Der findes tre varianter af familiecampen. Den oprindelige, der har eksisteret fra projektets start, varer 5 dage (4, hvis det er i Kristi himmelfartsferien), mens en opfølgende 'Familiecamp 2' er udviklet på baggrund af efterspørgsel fra deltagere fra Familiecamp 1. Derudover er der udviklet en "light-version" (Familiecamp 0) med mindre fastlagt undervisning – ligeledes på baggrund af et vurderet behov. Det er Familiecamp 1, der er evalueringens hovedfokus og den, der betegnes 'Familiecampen' igennem evalueringen.

På Familiecampen deltager familierne over 5 dage (4, hvis campen ligger i Kristi himmelfartsferien) i en række aktiviteter, der bl.a. fokuserer på selvværd, konfliktløsning og kommunikation.

Familiecampen er ifølge den nationale projektleder udsprunget af et behov, der viste sig i forbindelse med Røde Kors' camps for børn, hvor forældrene stod tilbage og gerne ville med. Dette førte til, at Røde Kors spurgte forældrene, hvilke ønsker de havde til indholdet, hvilket udmøntes i Familiecampen.

Familiecampen er bygget op omkring undervisning af forældrene og øvelser i det lærte sammen med børnene. Familiecamp's er inspireret af højskoletanken, hvor tematiseret undervisning understøttes af psykosociale aktiviteter, der tilsammen støtter udviklingen af positive familiedynamikker.

Dag 1	Dag 2	Dag 3	Dag 4	Dag 5
Ankomst	Undervisning i 'Børns selvværd'	Undervisning i 'Kommunikation i familien'	Undervisning i 'Konfliktåndtering i familien'	Undervisning i 'Netværksdannelse/dilemmaer og valg/budgetlægning el. lign.'
Sammenrystnings-event	Aldersopdelte aktiviteter	Aldersopdelte aktiviteter	Aldersopdelte aktiviteter	Aldersopdelte aktiviteter
Familieforum	Psykosociale aktiviteter	Udflugt	Forumteater	Aldersopdelte aktiviteter
Stabsforum	Familieforum	Familieforum	Familieforum	Psykosociale aktiviteter
	Stabsforum	Stabsforum	Stabsforum	Familieforum
				Stabsforum

Indholdsmæssigt er en camp tilrettelagt over ovenstående udgangspunkt, hvor de voksne modtager undervisning om formiddagen, mens eftermiddagen indeholder fælles aktiviteter for hele familien. Før aftensmaden er der 'familieforum', hvor de voksne taler dagens oplevelser igennem, og børnene oftest får læst historier. Dagens program slutter kl. 20.30 for deltagerne, hvorefter de frivillige samler op på dagen i 'stabsforum'. En del af dagens program er mindre konceptualiseret, hvor de frivillige igangsætter aktiviteter ud fra de kompetencer, den konkrete frivilligruppe repræsenterer.

Forud for Familiecampen samles de frivillige og konsulenterne fra Landskontoret til en planlægningsweekend, hvor det endelige indhold, roller og ansvar fastlægges.

Familiecampen er et solidt koncept, der kræver en del af deltagerne i forhold til at kunne modtage undervisning forholdsvist intensivt. Derfor har Røde Kors – som tidligere beskrevet – i perioden udviklet en "light-version" i en camp om sommeren, hvor der alene er undervisning i tre dage med kortere lektioner og et mere løst program.

Vi håber, de kan blive fortrolige med at være ude blandt andre mennesker, så de kan få lyst til at tage på den fulde Familiecamp. Programmet [på sommercampen] er mere løst. Der er undervisning, men hvis folk har behov for at gå, så er det ok (analysekonsulent ved slutmåling).

Familiecampen er i høj grad koblet på Røde Kors' Familienetværk, som er en lokal aktivitet med kontinuerlige møder, hvor mødefrekvensen varierer lokalt, men oftest er hver anden uge. Deltagerne rekrutteres oftest herfra, og de frivillige på selve campen består i casestudiet også af de lokalt ansvarlige

fra de relevante Familienetværk. Disse fortæller desuden, at de i Familienetværket følger op på de lærte redskaber og refleksioner. Familienetværket er imidlertid ikke en del af den konkrete aktivitet, der evalueres.

5.1 DATAGRUNDLAG

Røde Kors har evalueret Familiecampen, siden aktiviteten i sin tid blev påbegyndt. Røde Kors har derfor en række spørgeskemaer, som de selv har brugt og dermed afprøvet over længere tid. Disse er blevet tilpasset i samarbejde med Oxford Research. Herudover er der udviklet et skema til aktivitetsmonitorering, som siden sidste års statusnotat er yderligere specificeret med øget graduering i registreringsmuligheder.

I aktivitetsmonitoreringen hos Røde Kors er resultaterne med aktiviteterne søgt dokumenteret via:

- Vurdering af, hvor stor en andel af familierne der deltager aktivt og selv opsøger kontakt til de frivillige og/eller andre deltagere.

Udover aktivitetsmonitorering gennemfører Røde Kors førnævnte spørgeskemaundersøgelser i forbindelse med Familiecamps afslutning blandt frivillige, forældre og større børn. Spørgeskemaet til større børn og forældre omhandler tilfredshed med de enkelte aktiviteter samt udbytte af campen. Spørgeskemaet blandt de frivillige fokuserer på kompetence/forberedelse, organisering, rollefordeling, loyalitet over for drejebogen/campprogram samt ejerskab.

På opfordring fra Oxford Research har Røde Kors derudover valgt at supplere dataindsamlingen med et opfølgende spørgeskema til forældre, der fremsendes én måned efter campen. Her er fokus særligt på udbyttet af campen og anvendelsen af de lærte værktøjer.

Datagrundlaget for evalueringen er:

- Aktivitetsmonitorering fra 13 Familiecamps
- Spørgeskemaundersøgelse blandt teenagere i perioden 2016-2018
- Spørgeskemaundersøgelse blandt frivillige i perioden 2016-2018
- Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre i perioden 2016-2018
- Projektlederinterviews 4 gange
- Casebesøg i Familiecampen i uge 42 2018
 - Observation af en dag i Familiecampen
 - Interviews med tre deltagere
 - Interviews med to frivillige
 - Interview med projektleder.

5.2 DELTAGERE

Antallet af familier, der deltager i Familiecamps, varierer fra 10 til 21 familier pr. camp. Det højeste antal børn på en Familiecamp i projektperioden er 49, mens det højeste antal forældre er 27. Variationen formodes at afhænge af de lokationer, Familiecampen gennemføres på. Informanterne fra Røde Kors anfører ikke at have haft vanskeligheder med rekrutteringen.

Antallet af frivillige på Familiecamps varierer ligeledes fra 12 til 20. Variationen har ikke noget klart mønster i forhold til antallet af deltagere. Røde Kors har generelt et højere forholdstal mellem deltagere og frivillige, end vi ser i de øvrige aktiviteter, hvilket i nogen grad kan tilskrives, at det er de frivillige, der gennemfører aktiviteter med børnene alle campens formiddage. Ligeledes er de frivillige aktivt medvirkende i eftermiddagens psykosociale lege. Samtidig står de frivillige for forskellige aktiviteter sidst på eftermiddagen, der kan tilvælges af deltagerne. I 'familieforum', der afrunder dagen, er det frivillige, der faciliterer samtaler mellem de voksne i mindre grupper, og andre, der samler børnene til en afrunding med højtlesning.

Deltagerne er for langt hovedpartens vedkommende kvinder (86 %), der er enlige (65 %). 77 % af deltagerne har modtaget julehjælp fra Røde Kors, mens 3 % herudover har modtaget julehjælp fra en anden organisation. I casestudiet beskrives målgruppen på følgende vis:

Nogle har nogle diagnoser selv, eller børnene kan have det. De har økonomiske udfordringer og har svag eller ingen tilknytning til arbejdsmarkedet. Mange uden uddannelse (lokal frivillig i casestudie).

Ser vi på deltagerne besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen, nuanceres billedet. Som det ses nedenfor, er 24 % i arbejde, 18 % under uddannelse og 8 % i lære/praktik, hvilket indikerer, at deltagerkredsen for cirka halvdelen vedkommende har tilknytning til arbejdsmarked eller uddannelse, om end den kan være svag og ustabil, hvilket tallene ikke kan vise. Samtidig er det en pointe for Røde Kors, at 'sårbarhed' ikke nødvendigvis afgrænses af tilknytning til arbejdsmarkedet eller uddannelsessystemet.

Tabel 5.1: Deltagernes beskæftigelsesstatus

Beskæftigelse	Under ud-dannelse	Jobsøgende (dagpenge/kon-tanthjælp)	I lære eller praktik	I arbejde (fuld tid eller deltid)	Pensionist (inkl. efter-lønner, før-tids- eller midlertidig pension)	Ønsker ikke at svare
% ud af 109 respondenter	18 %	28 %	8 %	23 %	9 %	13 %

Kilde: Røde Kors Camp-evalueringer, 2017-2018.

Som beskrevet indledningsvis fordrer Familiecampen, at deltagerne kan og ønsker at modtage undervisning, hvilket har ført til udviklingen af en mindre undervisningstung sommercamp. Dette tilsiger, at deltagerkredsen i Familiecampen vil være personer med et vist overskud og en vis motivation.

5.3 AKTIVITETER OG METODER

Røde Kors har gennemført 13 Familiecamps i projektperioden. På disse 13 camps har der i alt deltaget 189 familier, hvoraf godt en tredjedel i hver camp har været gengangere dvs. familier, der tidligere har deltaget i en Familiecamp. Dette kan forklares med, at Røde Kors har udviklet en Familiecamp 2, der forudsætter, at deltagerne har deltaget på Familiecamp 1. Samtidig kan gengangerne skyldes, at der ved sene afbud til Familiecamps gives mulighed for, at også familier, der har deltaget tidligere, kan deltage.

Familiecampen er bygget op omkring undervisning af forældrene. Tanken er således, at forældrene har behov for at lære og herigennem få inspiration til deres forælderrolle. Hermed kan forståelsen af deltagerne let blive, at det er mennesker med svage ressourcer, hvilket det høje forholdstal mellem deltagere og frivillige understøtter. I interviewene med repræsentanter for Røde Kors kommer dette til udtryk ved, at den nationale projektleder påpeger det som en generel udfordring i forhold til de frivilliges forståelse af deltagerne, hvilket han senere i interviewet eksemplificerer:

En af vores udfordringer har tit været, at vi skal forklare vores frivillige, at de ber familier, de har faktisk nogle ressourcer... Børnene er forældrenes ansvar. Men i de timer, forældrene er til undervisning, laver de frivillige aktiviteter med børnene (national projektleder ved slutmåling).

Dette understøttes yderligere i et interview med en af de frivillige i nedenstående citat, og også de interviewede deltagere fremhæver, at de i løbet af campen har fri fra hverdagens pligter.

Forældrene er svære at få til at være sammen med børnene om eftermiddagen. Vi gør meget ud af, at det ikke er en pasningsordning. Men det er en af de store udfordringer (lokal frivillig i casestudie).

Familiecampens indhold og høje antal frivillige kan efter Oxford Researchs vurdering dermed signalere en svag deltagerkreds, der skal hjælpes, hvilket den mere nøgterne beskrivelse af deltagerne (som ovenfor) ikke indikerer.

Dette betyder ikke, at deltagerkredsen ikke har nogle behov. Projektlederen fremhæver behovet for struktur og regler, der indrammer et ligeværdigt fællesskab.

Der er behov for struktur og entydige regler på campen for familierne og de frivillige. Nogle af forældrene vil gerne forhandle sig til særregler, men det skaber splid og utilfredshed hos de andre familier, har vi flere gange erfaret. Alle voksne deltager i undervisningen og skal gerne have ro til det. De frivillige laver aktiviteter med børnene imens, og forældrene tilkaldes, hvis der opstår en situation med et barn, som kræver forældrenes tilstedeværelse (national projektleder ved slutmåling).

Pointen rammer dermed ned i en balancegang mellem, at målgruppen er mennesker i en udsat position (der kan antage mange former), hvilket samtidig kan skabe en ”offerkultur”, der understøtter deltagerne i, at de ikke kan, og at børnene ikke kan dette eller hint. Projektlederens citat understreger, at der arbejdes konkret på at bryde denne opfattelse hos deltagerne.

Undervisning som kernen i Familiecampen går på to ben: dels regulær ”klasseundervisning” med tilhørende materialer, dels øvelser sammen med børnene om eftermiddagen. Som allerede nævnt stiller dette krav til, at deltagerne kan og er motiverede for at modtage undervisning.

Ja, det er et lidt tæt program. Vi får virkelig gode tilbagemeldinger. Forældrene elsker det. Det kommer virkelig bag på mig – altså at undervisning er det, de er glædest for. Det er vildt, at man kan lykkes med en undervisning, hvor de sidder stille i 3 timer og gerne vil have mere (analyse-konsulent ved slutmåling).

Citatet understreger, at deltagerne gerne vil have undervisning, hvilket bekræftes af vores interviews med deltagere i casestudiet, da vi spørger til, hvad det gode er ved Familiecampen.

Især undervisningen – det tænker jeg meget på. Jeg vil begynde at sige tingene på en anden måde til mine teenagere, men også være mere anerkendende over for mine små børn. Man har fået noget ind i hovedet, som man kan bruge til noget (deltager i casestudie).

Projektlederen understreger erkendelsen af, at man skal øve og øve flere gange, men også at undervisningsmateriale kan bruges som håndbog og genlæses.

En ting er, at man hører noget, der er enormt spændende, men så en time efter, der kan man ikke lige huske sammenhængen. Der kan de ligesom gå tilbage og bruge undervisningsmateriale og så øve sig på det. Det er sådan en øve-ting, og det, tror jeg, er fint. De har mulighed for at sige, den her situation gik måske ikke så godt, nu går jeg lige ind og læser lidt på det, så man ved, hvordan man kan gøre det anderledes næste gang, der opstår en konflikt (national projektleder ved slutmåling).

Selve undervisningen gennemføres af fagfolk, hvilket Røde Kors tillægger stor værdi. Der er et udtalt ønske om, at deltagerne skal møde en høj grad af faglig kvalitet. Røde Kors har oplevet behovet for støtte i campledelsen, hvorfor der er en Røde Kors-ansat som campleder. Herudover er der indkøbt en ekstern familierådgiver til undervisningen. Der er således udover de forholdsvis mange frivillige også ansatte på campen.

Undervisningen bliver foretaget af professionelle for at sikre kvalitet og kontinuitet. Der skal være undervisning på mange forskellige tidspunkter af året. Mange af deltagerne siger, at undervisningen er det bedste på campen (national projektleder ved casestudie).

De frivilliges rolle centrerer sig om børnene og de særskilte aktiviteter for børn om formiddagen, mens forældrene undervises. Der ligger imidlertid også et mere implicit ønske om, at de frivillige udgør rollemodeller, som deltagerne kan spejle sig i. Dette ønske udleder vi af, at Røde Kors har gjort en særlig indsats for at rekruttere frivillige mænd og unge. Det er lykkedes at få en bredere frivilligskare. På casestudiet er der et par voksne mænd og ligeledes unge mænd, såvel som et par unge kvinder udover kvinder på 50 år og derover.

Familiecamp i efteråret

Det er efterårsferie, men vejret er klart og lunt. Vandrehjemmet ligger i en plantage med en sø i ”baghaven”. Der er forbavsende stille.

Det forklarer sig. Da vi ankommer, er både børnene fra mellemgruppen og de store (6-17 år) ude i terrænet for at spille rollespil med orker, dværge og magiske nøgler, imens forældrene får undervisning i konflikthåndtering.

Røde Kors’ Familiecamp er nemlig ikke ren ferie. Forældrene undervises fire formiddage ud af fem dages ophold – og de er vilde med det.

”Den store forskel [på ferie og camp] er, at [familierådgiveren] underviser. Han gør det skidegodt. Han fortæller os nogle ting, som vi skal lære at bruge derhjemme”. (Mor med fire børn, hvoraf de to er med på camp).

I det hele taget nævnes undervisningen som det altoverskyggende input.

Vi møder derfor også først familierne ved frokosten. Små og store vrimler ind til buffeten. Projektlederen fortæller, at de har ændret aftensmaden fra buffet til servering ved bordene, fordi trætte børn – og ofte flere – er en dårlig kombination med buffet og ligeledes trætte forældre.

Ved bordene sidder familierne sammen – forældre og børn – og ved hvert bord sidder der også en frivillig. Det er bevidst, at de frivillige spreder sig ud til alle bordene.

Efter frokosten samles børn og voksne i undervisningslokalet for i fællesskab at lave deres familietræ. Øvelsen går ud på at synliggøre, hvad de kommer fra, og hvad deres familie gør sammen. Der klippes og klistres, og de færdige produkter ligger efterfølgende, så alle kan se dem og lade sig inspirere. Nogle træer har rodder mange forskellige steder i verden, nogle har mange forgreninger, nogle har mange fælles ting beskrevet i stammen, mens andre er mere begrænsede i beskrivelsen af deres fællesskab.

I tiden efter selve øvelsen spredes deltagerne. Nogle børn går over i et lokale med alt til kreativ udfoldelse, andre spiller en form for billard. En far spiller skak med sin søn på den store udendørsbane. Udendørs bordtennis er indtaget af to drenge på omkring 8 år – der dog ikke bruger selve bordet til så meget.

Efterårsvejret er dejligt, og mange af mødrene sidder i små grupperinger udenfor og taler sammen. En enkelt sidder for sig selv på en bänk væk fra de andre. Ligesom nogle også har trukket sig tilbage til deres værelser.

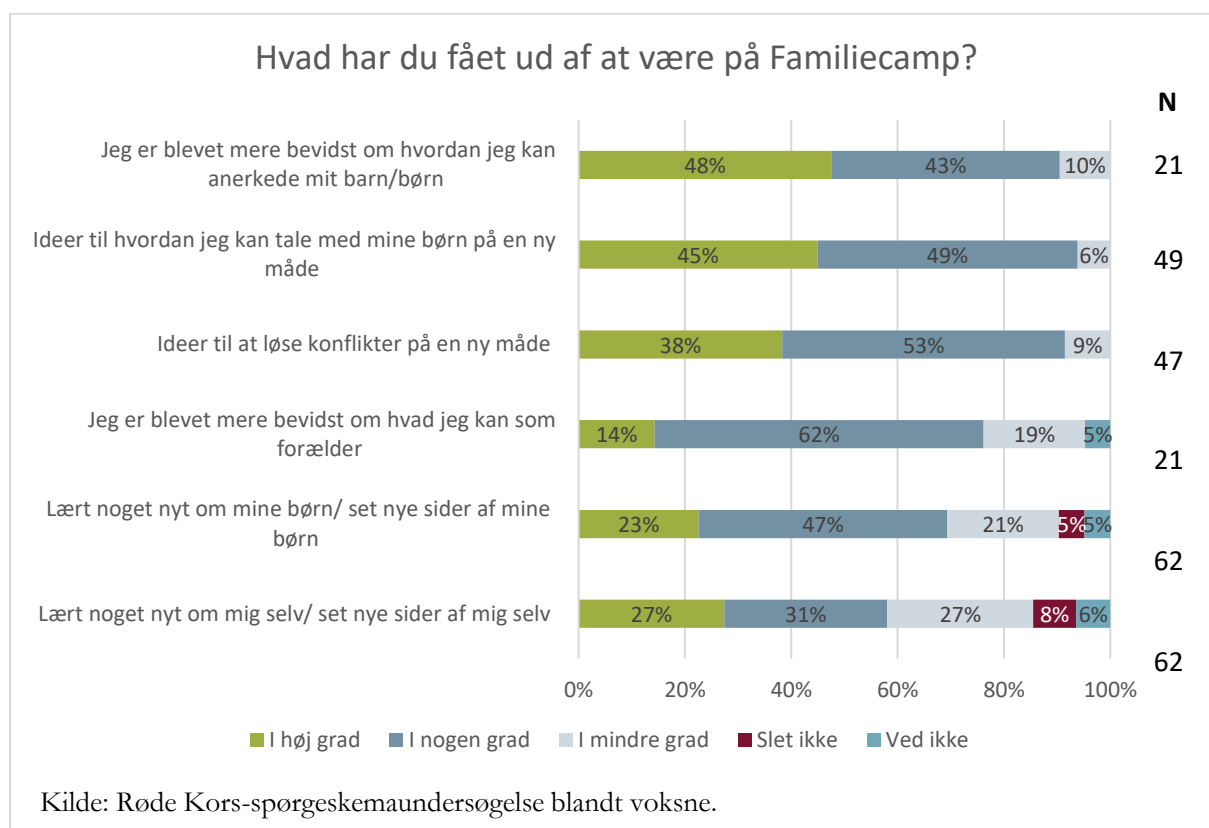
5.4 VIRKNING

Det er ifølge forandringsteorien forventningen, at første trin i virkekæden er, at familierne får en god oplevelse og tid sammen som familie. Dette oplever alle 'i nogen' eller i 'høj' grad. En af deltagerne i casestudiet fremhæver samværet med andre voksne som en særlig del af oplevelsen.

Det, der har været dejligt for mig, det er, at vi har talt sammen, når vi har siddet og spist. Jeg har ikke så stor omgangskreds derhjemme, og jeg har også brug for at tale med nogen. Jeg tager det med hjem som en rigtig god oplevelse, og det har hjulpet på mit selvværd. Jeg håber, at jeg kan tage det med hjem. Meget af det hjemme i huset er ofte med børn og ikke andre voksne (deltager ved casestudie).

Forandringsteorien opstiller herefter som forventet resultat, at forældrene får nye mestringværktøjer og øgede handlemuligheder. Derfor er de voksne deltagere blevet stillet en række spørgsmål om udbyttet i forhold til relationen med deres børn, hvilket ses i figur 5.1 nedenfor.

Figur 5.1: Udbytte af Familiecamp

Projektlederen lægger i interviewet vægt på, at deltagerne skal få nogle redskaber og inspiration til at gøre dem til bedre forældre, hvilket ovenstående er forskellige udtryk for. De to øverste spørgsmål om anerkendelse og måden at tale med sine børn på er de to virkningsindikatorer, hvor flest har svaret 'i høj grad'. Knap halvdelen (48 %) svarer, at de i 'høj grad' er blevet mere bevidste om, hvordan de anerkender deres børn, mens lidt færre (45 %) tilkendegiver, at de 'i høj grad' har fået idéer til, hvordan de kan tale med deres børn på en ny måde. I begge tilfælde er det meget få, der oplever at få et lille udbytte, og ingen, der slet ikke vurderer, at de har fået noget ud af Familiecampen på disse punkter. Det mere anerkendende syn på børnene vurderer Oxford Research som grundlæggende for den virkning som indsatsen kan have på meget langt sigt, nemlig i forhold til børnenes grundlæggende trivsel, tilgang til livet og til sin tid måde at selv at være forældre.

En af de frivillige i casestudiet er samtidig frivillig i Familienetværk lokalt, hvorfor hun har kendt flere deltagere før Familiecampen og også oplever dem bagefter. Hun fortæller, at hun kan se denne virkning i sin omgang med hele familien.

De lærer, hvordan man omgås sine børn og teenagere. Det er noget, de siger til mig, men jeg kan også se en forskel på dem, som har været med på camp, og dem, der ikke har. De har et andet sprog og taler på en anden måde. Men det fader ud med tiden, men så forsøger vi at tale om det igen og genopfrisker det (lokal frivillig i casestudie).

Når spørgsmålet bliver lidt mere konkret i forhold til konfliktløsning, falder andelen, der svarer 'i høj grad', til 38 %, men der er samtidig 53 %, der svarer 'i nogen grad', og blot 9 %, der svarer 'i mindre grad'. Heller ikke her er der respondenter, der oplever, at de slet ikke har fået et konkret udbytte.

Jeg gør nogle ting automatisk, som min mor og far også gjorde. Det har jeg tænkt over, at det skal jeg stoppe med at gøre (deltager ved casestudie).

Herefter spørges der om, hvorvidt deltagerne oplever en øget bevidsthed om egne forældrekompetencer. Her falder andelen af respondenter, der svarer 'i høj grad', markant til 14 %. Ligeledes stiger andelen, der angiver, at de 'i mindre grad' har fået dette udbytte. Disse svar kan tolkes på forskellig vis. De kan tages som udtryk for, at undervisningen ikke har samme fokus på egne evner, som der er

på at lære nyt. De kan også tolkes som udtryk for ydmyghed, og at deltagerne ikke ønsker at 'score' sig selv højt.

De sidste to spørgsmål handler om at få øje på nye sider af sig selv som forælder og på nye sider hos sine børn. Her ser vi de første svar i kategorien 'slet ikke'. Ligeledes er det også disse to spørgsmål, der har de største andele, der svarer 'i mindre grad'. Dette til trods er der stadig omkring halvdelen, der svarer, at de 'i høj grad' eller 'i nogen grad' oplever nye sider hos sig selv eller hos børnene.

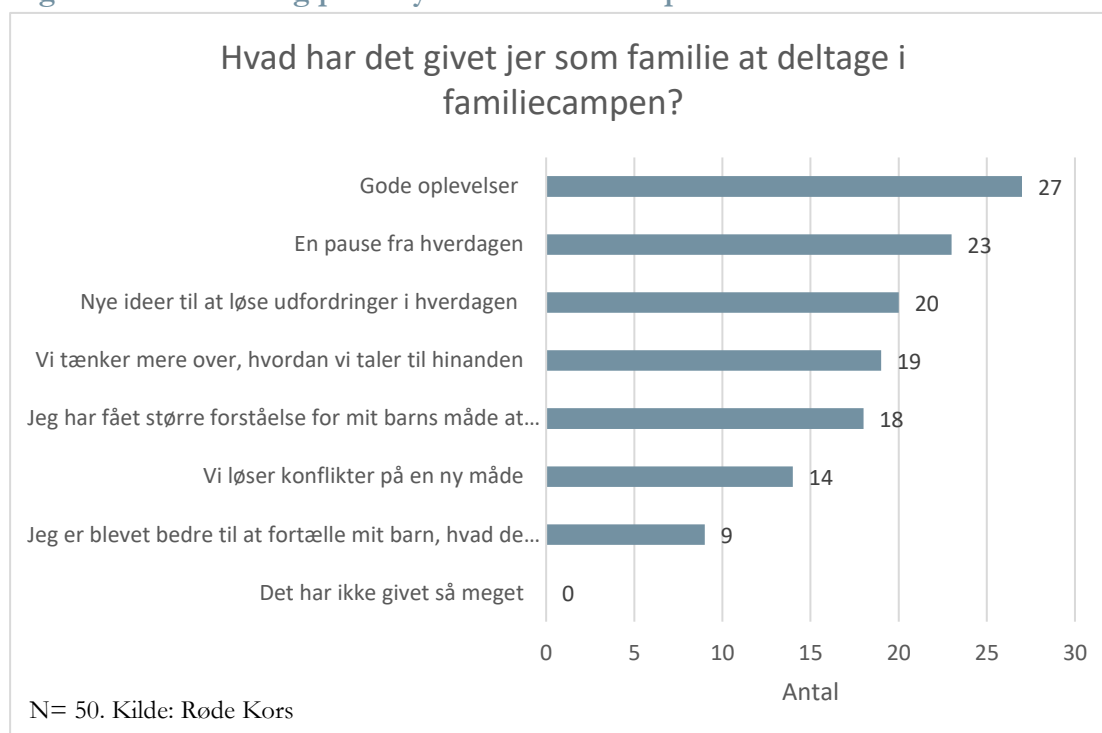
I casestudiet møder vi en mor, der fortæller, at Familiecampen har medvirket til, at hendes datter erfarer, at hun kan mange ting selv – uden at mor står ved siden af. I interviewsituationen får vi indtryk af, at denne erfaring og oplevelsen af datterens selvstændighed gælder såvel mor som datter.

Min datter er meget "mor, mor, mor", men her bliver hun udfordret, da vi bliver opdelt. Hun finder ud af, at hun faktisk kan uden mig (deltager ved casestudie).

Næste trin i den forventede virkekæde er naturligt, at disse nye refleksioner og mestringsværktøjer også anvendes af deltagerne.

Derfor er der fremsendt spørgeskemaer cirka en måned efter. I figur 5.2 er 50 personers svar gengivet. Der er ikke stillet de samme spørgsmål eller givet de samme svarmuligheder som i det spørgeskema, deltagerne får ved campens afslutning. Ikke desto mindre ser vi, at udover gode oplevelser og en pause, er der idéer til at løse udfordringer, kommunikation og forståelse af barnet, der angives af flest deltagere.

Figur 5.2: Eftermåling på udbytte af Familiecamp

Figur 5.2 viser også, at jo mere konkrete spørgsmålene er fx ”vi løser konflikter på en ny måde”, desto færre respondenter med dette svar. Dette viser, at en måned efter er deltagerne stadig ved at omsætte den nye viden.

Samlet viser data fine resultater, mens det er mindre synligt, hvilken virkning der ses på sigt. Det er tydeligt, at de spørgsmål om udbytte, der relaterer sig til egentlige redskaber i undervisningen om kommunikation, anerkendelse og konflikthåndtering, får det højeste udbytte. Samtidig ser Oxford Research dog også i eftermålingen, at det alligevel er svært at omsætte ”idéer til at løse udfordringer i hverdagen” til reelt at ”løse konflikter på en anden måde”.

Informanterne er blevet spurgt om, hvorvidt de tror, at Familiecampen flytter noget af betydning for deltagerens arbejdsliv eller mangel på samme. De fleste finder det svært at vurdere, men en enkelt udtrykker det mere generelt i forhold til at kunne tage sin skæbne i egen hånd.

Jo mere man lærer – jo mere selvård man får – jo tættere kommer man på det, man gerne vil (lokal frivillig i casestudie).

Hertil skal det understreges, at Familiecampen ikke har arbejde eller uddannelse som mål, samt at forholdsvis mange af deltagerne er i arbejde eller under uddannelse.

5.5 BETYDNINGEN AF CIVILSAMFUNDET SOM INDSATSENS KONTEKST

Familiecampen består af en kombination af ansatte fagprofessionelle og frivillige. Som tidligere nævnt er der ganske mange frivillige på hver camp, hvilket indikerer, at Røde Kors tillægger dette aspekt betydning, hvilket projektlederen også adresserer.

Det betyder meget – og det sætter vi også fokus på. Børnene ved, at de frivillige er sammen med dem, fordi de kan lide dem – de er ikke blevet betalt for det. Vi siger det til forældrene og børnene, at der ikke er nogle ansat til at rydde op eller noget andet (projektleder ved slutmåling).

Citatet er desuden endnu et tegn på, at der opleves et behov for at påpege deltagerens eget ansvar.

Deltagerne udtrykker taknemmelighed for, at de frivillige er der, og i casestudiet fremhæves det, at der i kredsen af frivillige også er enkelte, der selv er tidligere deltagere på en Familiecamp.

Det er fantastisk, at der er så mange frivillige, der har lyst til at hjælpe os. Også en frivillig, der tidligere var campdeltager (deltager ved casestudie).

Oxford Research spørger deltagerne, om Familiecampen eller det bagvedliggende lokale Familienetværk kunne være varetaget af kommunen. Dette besvares af en af deltagerne med et konkret eksempel, hvor en sagsbehandler ønskede at blive frivillig i Røde Kors, hvilket mødte modstand blandt deltagerne i Familienetværk.

En sagsbehandler fra kommunen ville starte som frivillig i Røde Kors, men vi var en flok, som sagde, at vi ville overveje ikke at komme mere, fordi vi ville tvivle på hendes fortrolighed. Det er jo det samme hoved, som sidder i kommunen (deltager ved casestudie).

Eksemplet viser meget fint, at deltageren oplever en større fortrolighed med de frivillige i Røde Kors end med en sagsbehandler. En anden deltager eksemplificerer forskellen i fortrolighed og grunden til, at der er større forbehold over for at fremlægge sine behov for hjælp over for en myndighedsperson.

Ex til undervisning er der en, som sidder og siger, at hun har svært ved at spørge kommunen om hjælp. Fordi hun er bange for at blive overvåget og bedømt – hun er bange for, at de ville tage hendes børn (deltager ved casestudie).

En tredje deltager fremhæver den ”dobbelte frivillighed”, hvor ikke alene de frivillige deltager af egen fri vilje og lyst, men også deltagerne er der frivilligt.

Man skal erkende, at man har brug for hjælp, og så spørge, hvad kan jeg få hjælp til. Jeg skal jo ikke deltage (deltager ved casestudie).

Der er således til trods for en forholdsvis høj grad af professionalisme en klar forståelse af Familiecampen som et tilbud fra en frivillig organisation og af, at dette giver nogle andre muligheder.

Herudover er der en tydelig sammenhæng mellem Familiecampen og de lokale Familienetværk, der drives af frivillige kræfter og udgør en væsentlig rekrutteringsbase til Familiecampen.

5.6 BETYDENDE KONTEKSTFAKTORER I ØVRIGT

Informanterne fra såvel Røde Kors som blandt deltagerne udpeger ikke specifikke faktorer i øvrigt som betydende.

5.7 OPSUMMERING

Røde Kors har udviklet et solidt koncept for en Familiecamp, der indeholder såvel gode oplevelser for børn og voksne som reel undervisning af forældrene. Aktiviteten har undervisningen som sin kerne, hvilket også stiller krav om, at deltagerne er motiverede for og evner at modtage undervisning. Således ses også en deltagerkreds, hvoraf knap halvdelen er enten i beskæftigelse, under uddannelse eller i lære/praktik.

Familiecampen gennemføres med en kombination af fagprofessionelle og frivillige. Der deltager ganske mange frivillige i forhold til antallet af deltagere. Dette skyldes, at de frivillige står for en række aktiviteter i dagsprogrammet. De frivillige igangsætter aktiviteter både i det strukturerede program og i de timer, hvor programmet er mere løst.

De fagprofessionelle står for undervisningen, og Røde Kors har et højt ambitionsniveau i forhold til den faglige kvalitet.

Familiecampen varer fem dage og er dermed en kort og intensiv indsats. Deltagerne tilkendegiver i høj grad at få udbytte på en række forskellige parametre. De emner, hvor der undervises i brug af specifikke redskaber – kommunikation, anerkendelse og konflikthåndtering – viser det største udbytte. Forældrene oplever også at få en øget bevidsthed om egne forældreevner og at se nye sider hos sig selv såvel som hos børnene.

6. Frelsens Hær

Frelsens Hær har en række forskellige arrangementer og aktiviteter, der indrammes af 'Familieværkstedet'. Familieværkstedet er i princippet et lukket forløb, hvor de samme familier mødes til ugentlige møder. I projektperioden er der dog skabt et løbende optag, når der har været plads i grupperne. Familieværkstedet findes på Nørrebro og i Sønderborg.

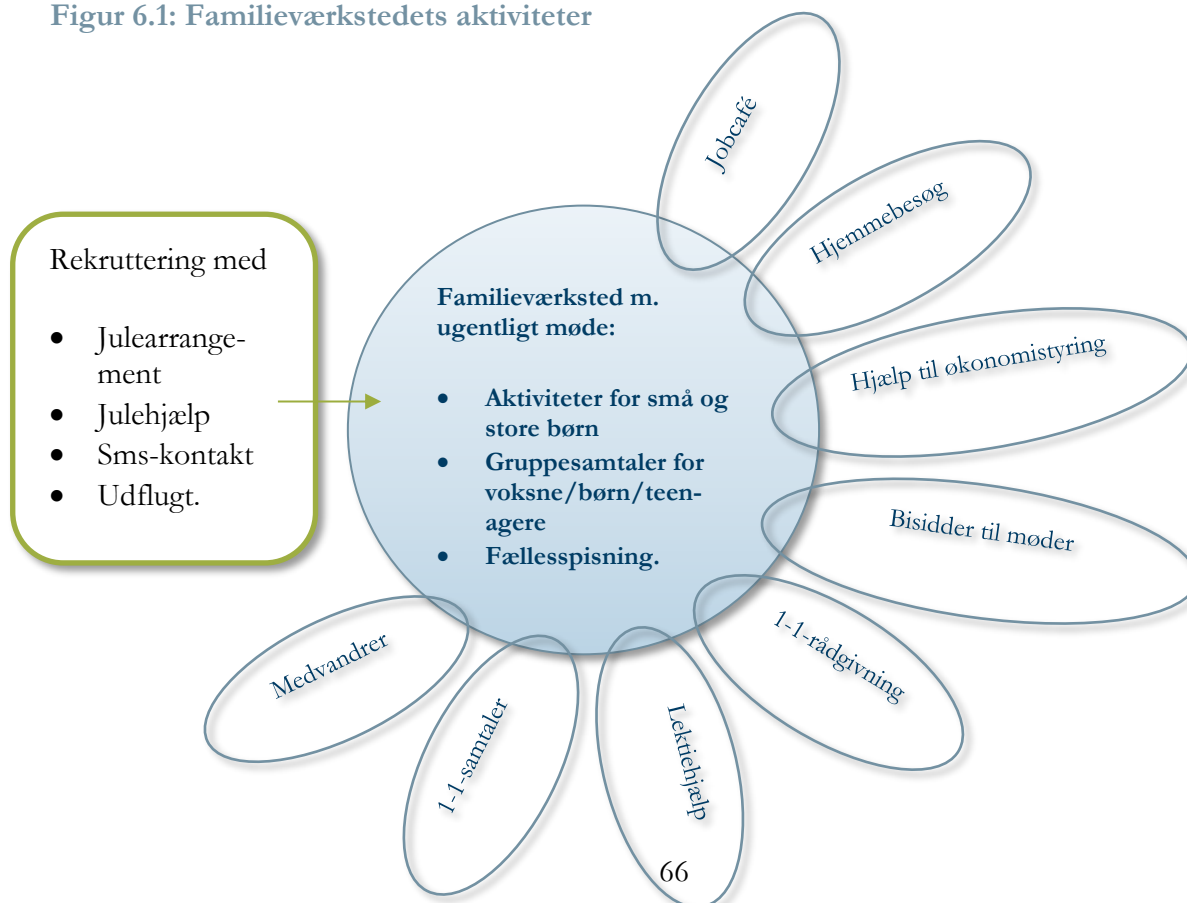
Møderne i Familieværkstedets mødeaftener starter med en kop kaffe og en eftermiddags-snack, hvorefter familierne deles op i aktiviteter for børn og forældre. Børnene laver forskellige almindelige legeaktiviteter, mens forældrene deltager i en styret samtale om forskellige emner. I Sønderborg går de store børn (teenagerne) fra til særskilt og ligeledes mere styret samtale og alderssvarende aktiviteter. På Nørrebro er der hver anden uge et fælles oplæg for hele familien, der oftest underbygges af en kreativ aktivitet.

Familieværkstedet er en ramme, hvor de ugentlige møder udgør kernen, men hvor en række andre aktiviteter indeholdes og tilkobles. Nedenstående figur forsøger at illustrere dette:

Frelsens Hær er en international, kristen organisation med et bredt virke. Det sociale arbejde er en hjørnesteen i organisationen, og 'suppe, sæbe, frelse' er grundlæggerens grundregel for missionsarbejdet. Frelsens Hær hjælper ifølge dem selv hvert år mere end 160.000 personer i Danmark.

Figur 6.1: Familieværkstedets aktiviteter

Oxford Research har valgt at medtage rekrutteringen i ovenstående figur, fordi den nationale projektleder fremhæver processen fra start med det personlige møde som det sted, hvor relationsarbejdet starter og videreføres i Familieværkstedet.

Det starter faktisk allerede ved julehjælpen. Så vidt det overhovedet er muligt, bliver familien inviteret ind, så der er lidt hygge, personlig kontakt og julearrangement omkring det, så det ikke bare er at udlevere eller sende en check (national projektleder ved slutmåling).

Tilgangen er hele vejen igennem, at det er i det personlige møde, at forandringer sker. I Familieværkstedet, som vi besøger, er der ansat en projektleder, en familiekonsulent og en mentor-koordinator. Herudover bidrager en række frivillige.

6.1 DATAGRUNDLAG

Frelsens Hær gennemfører selv flere spørgeskemaundersøgelser blandt både børn og voksne, der deltager i aktiviteterne. Disse målinger overdrages til Oxford Research til brug for evalueringen. Derudover har organisationen allerede nogen monitorering af aktiviteterne. Oxford Research har foreslået en tilføjelse til denne monitorering af deltageres små skridt i forhold til sociale relationer.

Tilføjelsen indeholder følgende målinger:

- Antal deltagere.
- Antal aktiviteter.
- Antal frivillige.
- Deltagere, der selv opsøger kontakt til de frivillige.
- Deltagere, der selv opsøger kontakt til andre deltagere.

Frelsens Hær har herudover fremsendt tre sæt besvarelser fra sine egne spørgeskemaundersøgelser – ét udfyldt af børn og to udfyldt af voksne – fra to afdelinger. Data er således følgende:

- Monitoreringsskemaer fra de to deltagende afdelinger i perioden 2016-2018
- Tre sæt spørgeskemabesvarelser – hhv. børn og voksne fra hver deltagende afdeling
- Projektlederinterviews 4 gange
- Casebesøg i Sønderborg
 - Observation af en aktivitetsgang
 - Interviews med tre deltagere
 - Interviews med to frivillige
 - Interviews med lokal ansvarlig og projektleder.

6.2 DELTAGERE

Målgruppen for Familieværkstedet er hovedsageligt familier, der har modtaget julehjælp via Frelsens Hær. Enkelte familier er henvist fra kommunen, og enkelte er kommet til spontant. Selve rekrutteringen anses (som allerede nævnt) af projektlederen for at være en del af aktiviteten, hvorfor denne uddybes i næste afsnit.

Familieværkstedet har, over de 2½ år evalueringen dækker, haft ganske mange familier og børn involveret. Nedenfor ses en samlet opgørelse, hvor deltagelse er monitoreret med optælling ved hver aktivitet. Antallet er således det akkumulerede antal familier, børn og frivillige.

Tabel 6.1: Akkumuleret antal deltagere

	Antal familier	Antal børn	Antal frivillige
2016	683	1028	261
2017	692	948	346
2018	662	739	285
I alt	2037	2715	892

N = 174 aktivitetsindberetninger. Kilde: Frelsens Hær.

I dette afsnit er formålet at give et billede af de deltagende familier og disses udfordringer. Med afsæt i julehjælpen er den fælles udfordring for de deltagende familier økonomisk. Hertil kommer, at mange udover den økonomiske udfordring har forskellige diagnoser eller traumer, der vanskeliggør uddannelse og arbejde. For en stor del af deltagerne har disse diagnoser påvirket deres muligheder hele livet igennem, hvilket viser sig ved, at deres skolegang har været udfordret og har ført til, at de er dårligt uddannet og har dårlige forventninger til uddannelse og egne evner. Andre har gennemført uddannelser udover folkeskolen, men har senere i livet været udsat for traumatiske hændelser eller på anden vis udviklet psykiske problemstillinger, der vanskeliggør deres muligheder for selvforøgelse.

Den nationale projektleder beskriver deltagerne som en meget broget skare. Den største overraskelse i projektperioden er en meget høj andel af borgere med anden etnisk baggrund både på Nørrebro (ca. 75 % af deltagerne) og i Sønderborg (ca. 40 % af deltagerne). Den lokale projektleder udfolder dette med følgende beskrivelse:

Der er to grupper. Anden etnisk og danske. De danske har igennem generationer været igennem en svær opvækst, manglende folkeskoleeksamen, i forhold præget af vold og forældre med misbrug [...] Gruppen af anden etnisk baggrund har faktisk en uddannelse og okay familieforhold. De

har krigstraumer, mange har været tortureret og har PTSD. De kommer til en anden kultur og bliver hægtet af pga. sprog og kulturforståelse (lokal projektleder i casestudie).

Den lokale projektleder beskriver i ovenstående citat to forskellige årsager til, at deltagerne ikke har forudsætningerne for at tage gode og fornuftige valg for deres liv og deres børn fx i forhold til skole og fritidsaktiviteter. Ligeledes beskrives det som et fællestræk, at alle familierne oplever, at de har problemer med kommunen, men udfordringerne fremstår ifølge en frivillig forskelligt.

På økonomien så forstår de [borgere med anden etnisk baggrund] ikke de danske skatteregler, forskudsopgørelser og den slags. De tager også bare børnene ud af fritidsordninger, men får det ikke afmeldt og betaler for noget, de ikke bruger. De danske deltagere er mere noget med job og kontanthjælp. De forstår ikke, at de skal igennem "møllen" igen (frivillig i casestudier).

Samlet vurderer Oxford Research, at deltagerkredsen er svært udfordret, hvilket vi også bygger på ved selvsyn at have konstateret usikkerheden i øjnene, den skræmte kropsholdning og træthed som karakteristika for flere, da vi gennemfører casestudiet. Oxford Research bliver fortalt, hvordan nogle deltagere gennem en periode flytter fra at sætte sig helt henne ved døren til langsomt fra uge til uge at flytte længere ind i rummet – væk fra døren som flugtvej. Alene deltagelse i Familieværkstedet er således en overvindelse for ganske mange af deltagerne.

6.3 AKTIVITETER OG METODER

Aktiviteterne i Familieværkstedet er centreret om de ugentlige mødeaftener og udflugter. Aktivitetsniveauet ligger klart på de ugentlige mødeaftener, som det ses i nedenstående tabel. Ligeledes er det tydeligt, at de udadvendte udflugter fylder mindre, som tiden går. I aktivitetsmonitoreringen indgår ikke ad hoc- og individuelle aktiviteter, såsom fx at være bisidder til et møde hos kommunen.

Tabel 6.2: Antal aktiviteter i projektperioden

	Mødeaftener	Udflugt	Aktiviteter i alt
2016	49	9	58
2017	58	4	62
2018	53	1	54
I alt	160	14	174

N = 174 aktivitetsindberetninger. Kilde: Frelsens Hær.

En mødeaften har et tema, som gruppesamtalerne i voksengruppen omhandler. Temaerne følger et årshjul, som deltagerne er med til at have ønsker til. I gruppesamtalen deltager familiekonsulenten og mentorkoordinatoreren. Samtalen styres af korte oplæg og spørgsmål ud i gruppen. De, der har lyst, byder ind. Gruppesamtalerne er ikke at betegne som terapi, men som en styret, fælles samtale med udveksling af erfaringer og sparring samt inspiration.

Det er en blanding af undervisning og banale cirkler omkring, hvordan de har det. Øvelser og opgaver (familiekonsulent i casestudie).

Alle informanter fra Frelsens Hær understreger, at hele arbejdet handler om at skabe tillidsfulde relationer og herfra opbygge selvværd hos deltagerne. Med henvisning til det kristne grundlag arbejder de med begrebet 'medvandrer', som den lokale projektleder beskriver i nedenstående citat:

Medvandrere har været med i Frelsens Hær hele vejen. Det er vigtigt, fordi det ligger op ad vores kristne overbevisninger. De har ikke nogen at gå i livet med, og hvis de har, så er det spinkelt. Ved at gå med en, så kan man opdage sit eget potentiale. Vi er medvandrere, indtil de kan gå selv, men også indtil de kan gå med andre (lokal projektleder i casestudie).

I det hele taget henviser Frelsens Hærs informanter lokalt ofte til det kristne grundlag i interviewene, hvor indsatsen beskrives som "masser af kærlighed". Medvandrer-begrebet som tilgang beskrives som "at opfatte alle som skabt i Guds billede og derfor er skabt ligeværdige", hvilket bruges aktivt til ikke at være dømmende.

Familieværkstedet foregår i menighedshuset, og det, at der er en menighed bag Familieværkstedet, fremhæves af flere som en positiv faktor. Huset har dagligt aktiviteter, og deltagerne i Familieværkstedet benytter flere aktiviteter såsom 'voksencafé', 'børnekirke' og også gudstjenesterne, uanset om de er troende eller ej. Det faktum, at der er liv i huset hele ugen, gør også, at flere blot "kigger forbi", og ved vores besøg oplever vi, at en mand i 40'erne kommer i løbet af eftermiddagen og trækker sig ind i et rum med en sofa, hvor han lægger sig. Senere møder vi ham til gruppesamtalen i Familieværkstedet.

Informanterne fra Frelsens Hær såvel som deltagerne påpeger, at det ikke er én ting, der gør forskellen, og dermed heller ikke Familieværkstedet alene, men at de derimod benytter flere tilbud, men med afsæt i Familieværkstedet. Gruppesamtalerne fremhæves således som givtige, men der er enighed om, at én aften om ugen ikke ville være nok til at skabe det tillidsfulde rum og den nødvendige støtte for deltagerne.

Familieværkstedet arbejder desuden specifikt med, at de ansatte eller frivillige kan gå med til møder hos kommunen og/eller hjælpe med at forberede deltagerne på møderne. Der foregår bl.a. på denne baggrund en del 1-1-rådgivning, som er mere ad hoc, når hjælpen behøves. Ligeledes tager familiekonsulenterne også på hjemmebesøg, hvilket altid sker i starten og herefter efter behov.

Familieværkstedets aktiviteter kan således være svære at få indkapslet, fordi tilgangen er ”grundighed” og ”medvandrer”, der følger deltagerne i deres liv, men de ugentlige møder med en fast struktur udgør kernen, hvorfra de øvrige supplementter udspringer.

Familieværkstedet

Familieværkstedet starter officielt først kl. 16, men allerede ved middagstid er der flere af deltagerne i Frelsens Hærs lokaler. De kommer, sætter sig i sofaen eller ved bordene og slapper af – enten for sig selv eller med hinanden. Et par sidder for enden af et langbord sammen med en frivillig og får hjælp til noget økonomi. Rundt i lokalet hænger plakater med kristne budskaber eller med Frelsens Hærs andre aktiviteter.

Den lokale familiekonsulent og mentorkoordinatoren er til stede og møder deltagerne med kram, når de træder ind ad døren. Der er indkøbt sandwich til frokosttid, men ellers er der helt frie rammer for, hvad man kan lave indtil Familieværkstedets start.

Omkring kl. 16 fyldes lokalerne. Familieværkstedet begynder med en buffet af kaffe, te, saftevand og eftermiddagsnacks. Både familiekonsulenten og mentorkoordinatoren sørger for at gå rundt og tale med deltagerne. Der er både ældre og yngre og personer med forskellig etnisk baggrund og med forskellig erfaring med Familieværkstedet. På trods af denne diversitet går snakken på kryds og tværs til den fælles kaffe. Her indgår de ansatte og frivillige på lige fod med de andre og møder brugerne i øjenhøjde.

Efter kaffen opdeles brugerne i tre grupper – henholdsvis voksne, teenagere og børn under 12 år – og grupperne har hvert sit lokale. Familiekonsulenten og mentorkoordinatoren befinder sig sammen med de voksne brugere, mens frivillige har ansvaret for børnene og teenagerne. Hos børnene under 12 år bruges tiden på at lege sammen og være i hinandens samvær. Teenagerens program er typisk lidt mere planlagt, så de taler om et bestemt emne, men i ugen, hvor vi er der, bliver teenagerne givet mere frie rammer, og der lægges op til rent samvær.

De voksnes program er fastlagt i fællesskab mellem deltager og familiekonsulent. Dagens tema er stress, hvilket også var emnet ugen forinden. De voksne deltagere sidder i en cirkel sammen med nogle frivillige, familiekonsulent og mentorkoordinatoren. Familiekonsulenten starter med at genopfriske mødet fra sidste uge ved at spørge til deltagernes refleksioner over emnet. Der er i starten få, der fortæller om deres refleksioner, men i løbet af mødet er der flere, der begynder at åbne sig. Igennem hele mødet er der dog en tendens til, at det er de samme deltagere, som svarer på familiekonsulentens spørgsmål, men familiekonsulenten forsøger også at spørge direkte til de enkeltpersoner, der er mere stille i løbet af mødet.

Der er en god stemning, selvom enkelte ser ”mærkede” ud, trætte og indadvendte. Én fortæller, at hun har fået arbejde: ”Det var sgu nemt. Inden samtalen var ovre, så havde jeg sgu fået job”. Der klappes, og de øvrige deltagere spørger interesseret: ”Hvad” og ”hvor?” Samme deltager har Frelsens Hærs logo tatoveret på armen, hvilket hun stolt viser mig.

Efter den indledende refleksionsrunde agerer familiekonsulent som underviser, når hun fortæller om stress og stresssymptomer samt om, hvordan man kan forebygge eller håndtere stress. Mens hun fortæller om de forskellige aspekter af stress, spørger hun deltagerne, om de har haft lignende oplevelser. Når de deler deres oplevelser, spørger hun, hvordan de håndterede den pågældende situation. Et eksempel er en kvinde, der fortæller følgende: ”Jeg går i bad om aftenerne. Så vasker jeg ligesom dagen af. Så ligger jeg ikke søvnløs. Det er en slags renselsesproces”.

Der er plads til latter, men også tænkepauser og ro, for eksempel når familiekonsulent lægger op til en kort meditationsseance. En enkelt gang i løbet af mødet er der en, som reagerer lettere oprørt på noget, familiekonsulent siger, men det bliver hurtigt håndteret, og der er desuden ingen af de andre deltagere, som reagerer på det.

Aftenen slutter med fællesspisning og mere god stemning og snak.

6.4 VIRKNING

Frelsens Hær har gennem hele perioden spurgt deltagerne om deres udbytte på en ganske bred vifte af forskellige indikatorer. Der er blevet stillet spørgsmål til såvel de voksne som til børn.

I forandringsteorien for Frelsens Hærs aktiviteter er første trin, at målgruppen deltager og forpligter sig til fællesskabet omkring aktiviteten. Dette ses ovenfor med såvel antallet af deltager som andelen af gengangere. Et umiddelbart resultat er herefter at deltagelse fører til ny viden, og at deltagerne får et pusterum.

I tabel 6.4.1 fremlægges de voksne deltageres generelle oplevelse af at deltage i Familieværkstedet. Som det ses, er langt hovedparten enige i, at de får et udbytte, uanset om dette handler om 'et pusterum', 'fællesskab og samvær' eller mere specifikt om at kunne tale med familiekonsulenten.

Tabel 6.4.1: De voksnes generelle udbytte

	Enig	Ved ikke	Uenig	Ikke besvaret	Total	N
Fællesskabet og samværet med de andre familier har haft en positiv effekt på mit liv.	88 %	12 %	0 %	0 %	100 %	57
Jeg har fået ny viden gennem oplæg og samtaler.	77 %	12 %	9 %	2 %	100 %	57
Jeg får et positivt pusterum fra hverdagen.	86 %	7 %	7 %	0 %	100 %	57
Det hjælper og giver overskud at have familiekonsulenten at tale med.	86 %	13 %	0 %	2 %	100 %	56
Jeg har fået overblik, så jeg bedre kan træffe valg i mit liv.	73 %	16 %	9 %	2 %	100 %	56
Jeg synes, at det er hyggeligt at mødes om et godt måltid mad.	93 %	5 %	0 %	2 %	100 %	58
Jeg synes, det har en positiv effekt i mine børns liv, at de får mulighed for at lege sammen med de andre børn og børnevennerne.	84 %	5 %	5 %	5 %	100 %	55

Kilde: Spørgeskemaer fra Frelsens Hær.

Deltagernes svar stemmer overens med oplevelsen hos Frelsens Hærs ansatte. Nedenstående citat viser, at ansatte såvel som de frivillige helt fysisk kan se, at deltagerne bliver mere og mere trygge i fællesskabet:

Det første, de føler, er, at de er en del af noget. De kommer og er med til noget og kan slappe af. Vi har set mange med angst, og vi så i starten, at når de kommer, så sætter de sig tættest på døren. Med tiden har de fortalt, at nu har de flyttet plads længere ind i rummet, så der er plads til nogle nye. De kan få trænet deres sociale angst. Øve sociale færdigheder og få netværk (lokal ansvarlig ansat i case studie).

Betegnelsen 'Familielværksted' fortæller både, at aktiviteten er rettet mod hele familien med aktiviteter til alle aldre, og at aktiviteten har fokus på at skabe gode interne relationer og dynamikker i familien som en virkning på lidt længere sigt.

Derfor er det også relevant at se på forældrenes udbytte i forhold til deres forældrerolle. I tabel 6.4.2 ser vi, at 65 % er enige i, at de er blevet bedre til at lytte til deres børn, mens 64 % angiver at have fået mere overskud til at tale med deres børn. Når spørgsmålet bliver mere specifikt og går på viden til håndtering af konflikter, falder andelen en smule til 56 %, der er enige. Det er altid en overvejelse, om 14-16 % uenige – der dermed ikke oplever det givne udbytte – er meget. Oxford Research vurderer, at der er tale om en forholdsvis lav andel, idet målgruppen er meget udfordret med et højt stressniveau, en lav grad af ressourcer og et lavt selvværd.

Tabel 6.4.2: De voksnes udbytte i forhold til deres forældrerolle

	Enig	Ved ikke	Uenig	Ikke besvaret	Total	N
Jeg har fået mere overskud til at tale med mine børn.	64 %	16 %	14 %	5 %	100 %	56
Jeg er blevet bedre til at lytte til mine børn.	65 %	16 %	14 %	5 %	100 %	57
Jeg har fået viden, som hjælper mig til at håndtere konflikter med mine børn.	56 %	22 %	16 %	5 %	100 %	55

Kilde: Spørgeskemaer fra Frelsens Hær.

Spørger man børnene om deres udbytte, ses det i tabel 6.4.3, at 84 % af børnene også oplever, at det går bedre med samtalerne i familien. Når vi ser på børnenes generelle trivsel, oplever 85 % af børnene, at de generelt er blevet gladere.

En øget trivsel viser sig også i forhold til børnenes oplevelse af at gå i skole, men her er andelen dog lavere (64 %). Andelen falder igen en smule, når spørgsmålet handler om glæden ved at spise sundt (61 %). Det er normalt, at andelen falder, jo mere specifikt spørgsmålene stilles (skole og kost), og selv med den laveste andel svarer børnene yderst positivt.

Tabel 6.4.3: Børnenes generelle udbytte

					Intet svar	Total	N
Går det bedre nu med at snakke sammen derhjemme, end før du kom her i familierarbejdet*?	49 %	35 %	14 %	3 %	0 %	100 %	72
Er du mere glad nu, end før du kom her i familierarbejdet?	54 %	31 %	12 %	3 %	0 %	100 %	59
Er du blevet gladere for at gå i skole, end før du kom her i familierarbejdet?	38 %	26 %	25 %	10 %	0 %	100 %	68
Er du blevet gladere for at spise sundt, end før du kom her i familierarbejdet?	35 %	26 %	24 %	15 %	0 %	100 %	74

Kilde: Spørgeskemaer fra Frelsens Hær. * Frelsens Hær har valgt at bruge begrebet 'familierarbejde' i spørgeskemaet fremfor Familieværkstedet

Forældrene er ligeledes blevet spurgt om udbyttet i forhold til sundhed og kost. Her viser resultaterne, at 63 % mener, at de spiser sundere, end de tidligere har gjort. 77 % angiver at have fået ny viden om at lave sund mad til familien.

Familiekonsulenten i casestudiet giver et meget sigende billede af, hvorfor helhedsorienteringen er vigtig, og hvorfor det kræver lang tid at opnå ændringer. I nedenstående citat fortæller hun bl.a., at manglende lyst til at leve eller manglende livsglæde er en stor barriere for at ønske at ændre sit liv.

Det kan være svært at finde ud af, hvad der er symptombehandling, og hvad der er årsagsbehandling. Det er ofte først, når vi har kendt dem et stykke tid, at vi kommer ned til kernen. Retten og hysten til at leve er nogle af de tanker, der kommer frem, når vi har fulgt dem et stykke tid. [Hvis man ikke har lyst til at leve] hvorfor bekymre sig om sukkersyge? Når vi så har snakket med dem et stykke tid, så kan de godt begynde at tænke, at de skal spise sundere (familiekonsulent i casestudie).

Med ovenstående resultater finder vi, at Familieværkstedet har medvirket til at indarbejde sundere vaner i familien i forhold til samtaler, konflikter og kost.

Forandringsteorien opstiller herudover forventningen om øget selverkendelse og mentalt overskud. Frelsens Hær har derfor stillet de voksne spørgsmål, der omhandler deres selvværd. I nedenstående tabel ses det, at også arbejdet med de mere dybtliggende forhold lykkes. 79 % vurderer, at de har fået hjælp og støtte til at være sig selv, og 73 % oplyser, at de er blevet mere glade for sig selv.

Tabel 6.4.4: De voksnes oplevelse af selvværd

	Enig	Ved ikke	Uenig	Ikke besvaret	Total	N
Jeg kan være mig selv, når jeg er sammen med de andre i familiarbejdet.	79 %	12 %	5 %	3 %	100 %	58
Jeg har fået hjælp og støtte til at være dén, jeg er.	79 %	13 %	5 %	4 %	100 %	56
Jeg er blevet mere glad for mig selv.	73 %	16 %	9 %	2 %	100 %	56

Kilde: Spørgeskemaer fra Frelsens Hær.

Øget selvværd er ifølge forandringsteorien en forventet virkning på langt sigt, som ses som forudsætningen for at opnå fodfæste på arbejdsmarkedet eller en uddannelse. Ved projektets start betragtede vi således arbejde eller uddannelse som det langsigtede mål for deltagerne. Derfor er deltagerne blevet stillet forskellige spørgsmål, der omhandler deres motivation og relation til de instanser, der skal hjælpe dem med at komme i arbejde eller uddannelse.

Det første, Oxford Research bemærker i tabel 6.4.5, er, at der er en højere andel af deltagere, der ikke har svaret, end ved de foregående spørgsmål. Dette samtidig med en væsentligt højere andel 'ved ikke-svar'. Det er for så vidt logisk, at vi ser dette mønster, idet spørgsmålene let kan forekomme 'uoverskuelige', når man tager deltagernes situation i betragtning. For mange er arbejdsløshed og manglende uddannelse normalen og noget, der er nedarvet i generationer i deres familier.

Med dette in mente oplyser lidt over halvdelen, at de selv oplever, at de er blevet mere klar til at komme i arbejde eller uddannelse. Knap halvdelen oplever, at deres relation til jobcentret og kommunen er blevet bedre. Dette vurderer Oxford Research som et meget positivt resultat, når vi kender målgruppens modstand mod "systemet", opbygget over mange år – måske generationer.

Vi er tit med i jobcentre, da der ofte er en manglende tillid til jobcentrene. Så de viser ikke, hvem de er over for sagsbehandleren. Det, at vi er med, kan gøre, at sagsbehandleren bedre kan hjælpe dem. Vi forbereder dem til mødet med sagsbehandleren – de har ofte barrikaderne helt oppe over for sagsbehandleren (familiekonsulent i casestudie).

Godt en tredjedel (35 %) er gået i gang med at søge arbejde, og 16 % er gået i gang med at søge uddannelse. Her er der tale om konkrete initiativer fra deltagernes side til at forsøge at ændre deres afhængighedssituation.

Tabel 6.4.5: De voksnes vurdering af job og uddannelse

	Enig	Ved ikke	Uenig	Ikke besvaret	Total	N
Kontakten til jobcenter og kommune er blevet bedre.	47 %	33 %	4 %	16 %	100 %	49
Jeg er blevet bedre til at tale min sag med jobcenter og kommune.	48 %	26 %	10 %	16 %	100 %	50
Jeg er blevet mere klar til at komme i arbejde eller i gang med en uddannelse.	52 %	20 %	9 %	20 %	100 %	46
Jeg er gået i gang med at søge arbejde.	35 %	23 %	19 %	23 %	100 %	48
Jeg er gået i gang med at søge en uddannelse.	16 %	16 %	47 %	22 %	100 %	45
Jeg er kommet i arbejde eller i uddannelse, siden jeg startede i familiarbejdet.	32 %	11 %	36 %	20 %	100 %	44

Kilde: Spørgeskemaer fra Frelsens Hær.

Det mest positive resultat er, at 32 % er kommet i arbejde eller uddannelse. Ovenikøbet er der tale om borgere, som efter både egen og vores informanternes opfattelse oftest er ”opgivet af kommunen”. Familieværkstedet har imidlertid fået opbygget en god relation til forskellige relevante kommunale instanser. I nedenstående citat fortæller den lokale projektleder om succesen. Deres estimat på 25 % i arbejde ligger i fin tråd med deltagernes egne besvarelser.

For mange har det betydet, at de har fået job. For mange har det taget tre år, før vi overhovedet turde håbe på det. Ud af de her folk er det 25 %, som har fået job. Det er 25 % af dem, kommunen ikke kan få i job. Det er det, det skal måles imod. Det er typisk produktion, de er kommet ind i (lokal ansvarlig ansat i casestudie).

Oxford Research taler med en deltager (kvinde i starten af trediverne), der er på førtidspension. Hun har deltaget i Familieværkstedet i 5 år og er nu frivillig i arbejdet med teenagegruppen. Hun fortæller, at hun har lagt en femårsplan frem mod at komme tilbage på arbejdsmarkedet og dermed opgive en stabil førtidspension.

Det var lidt som at blive født på ny, men jeg var også bange. Det er trygt at være her (deltager i casestudie).

Oxford Research taler også med hendes kæreste (mand ligeledes i starten af trediverne), der har været med i Familieværkstedet i 1½ år. Kæresten har lagt et langvarigt misbrug bag sig. Han er mere fåmælt og har svært ved at sætte konkrete ord på sit udbytte. Han understreger igen og igen de gode relationer og trygheden. Der er dog et meget konkret udbytte af hans deltagelse. Han har startet et motionshold i menighedshuset om torsdagen efter 'voksencafé'. Han begrundes aktiviteten i følgende citat:

Der er mange, som ikke kan komme til socialpsykiatrisk idræt, da de enten ikke kan komme derhen, eller fordi de ikke føler sig trygge (deltager i casestudie).

Der er flere gode resultater, der viser, at Familieværkstedet når de mål, der var for aktiviteten. Det er samtidig en vigtig pointe, der understreges igen og igen, at det tager lang tid, og at det kræver en intensiv indsats.

Vi har kunnet arbejdet meget mere intensivt. Vi ser, at der skal en 3-5-årig periode til, før vi ser noget udvikling. De udfordringer, de har, er så massive, at der skal en stor indsats til, før de flytter sig. De ser jo også mange andre udover os – psykologer, kommunen, mødregrupper (lokal ansvarlig ansat i casestudie).

Når der er tid, helhed og grundighed, så kan det lykkes.

6.5 BETYDNINGEN AF CIVILSAMFUNDET SOM INDSATSENS KONTEKST

Oxford Research har spurgt ansatte såvel som frivillige og deltagere direkte om betydningen af, at Familieværkstedet ligger i regi af civilsamfundet. Flere fremhæver enten direkte eller indirekte det kristne grundlag som betydende, hvilket vi har beskrevet i afsnittet om aktiviteter og metodisk tilgang.

Herudover nævnes tid som den helt afgørende forskel på et tilbud i civilsamfundsregi og i offentligt regi. En deltager sammenfatter det meget fint i følgende citat:

De ser mennesker, hvor de er. Vi er ikke en sag, men et helt menneske på godt og ondt. De dommer ikke nogen. Man kan gå berind ubegrænset. Man kan altid komme. Og du kan være dig selv (deltager i casestudie).

Den sidste del af udsagnet ”Og du kan være dig selv” tolker vi ind i den betydning, som personale og frivillige også påpeger, nemlig fraværet af myndighedsmagt.

Det første, vi tilbyder, er, at vi ikke er en myndighed. Så kan vi få lov til at gå lidt længere med dem. Vi er ikke farlige på den måde. Vi kan ikke sanktionere dem og tage deres børn. [...] De oplever, at vi er meget tilgængelige. De kommer ind en gang imellem både for hygge, og når det brænder på. Eller hvis de vil dele nogle glædelige nyheder. Der er mange, som sender sms'er, så har de en oplevelse af, at det er kommet ud af deres hoved (lokal ansvarlig ansat i casestudie).

Samtidig viser citatet også det, der fremhæves af deltageren, nemlig at tilbuddet om fællesskab og støtte er til rådighed på en helt anden åben måde, end det kan lade sig gøre i det offentlige, samt at der opnås en relation, der giver deltagerne lyst til at sende en sms og dele godt som skidt.

6.6 BETYDNINGEN AF KONTEKSTFAKTORER I ØVRIGT

Oxford Research har interviewet en ansat i Frelsens Hær, der har været ansat i Familieværkstedet både i Sønderborg og på Nørrebro. Dette interview viste nogle geografiske kontekstfaktorer med betydning. Det viser sig helt praktisk ved, at der ikke er så mange øvrige tilbud i Sønderborg som på Nørrebro. Øvrige tilbud er en fordel, når man ønsker, at deltagerne skal motiveres til at være mere sociale. Omvendt bliver Familieværkstedet som tilbud ekstra synligt i en mindre tilbudsvifte.

Herudover udgør transport en udfordring. Selv når der er tilbud, kan de være vanskelige at benytte for deltagerne. I Sønderborg er der deltagere, der har op til 40 km transport frem til lokalafdelingen.

Ja, de holder sig til sine naboer eller dem, de kender. Der er mange, som er bange for at tage offentlig transport. Især hvis man er fattig, så bliver man bare derhjemme (familiekonsulent i casestudie).

Herudover påpeges en geografisk forskellighed i opfattelsen af uddannelse såvel som en forskel i adgang til uddannelsesmuligheder.

Her som i alle de øvrige organisationer nævnes ”kommunen” som en væsentlig kontekstfaktor. Her opleves en lettere adgang til samarbejde med kommunen i provinsen end i København.

6.7 OPSUMMERING

Familieværkstedet opnår de ønskede resultater opstillet i forandringsteorien – også på langt sigt, selvom det fra projektets start var ganske tvivlsomt, hvorvidt de kunne realiseres inden for projektperioden.

Indsatsen bygger på mange års erfaring med familie- og relationsarbejde og har sin tilgang til arbejdet rodfæstet i det kristne grundlag, som beskrives med 'kærlighed', 'medvandrer' og 'ikke-dømmende ligeværd'.

Familieværkstedet er en ramme, der i sig selv inkluderer flere elementer, men herudover suppleres af menighedens øvrige aktiviteter. Menighedshuset som base fremstår som en væsentlig ramme om indsatsen.

Helhedsorienteringen og princippet om 'medvandring' gør indsatsen skræddersyet, foranderlig og grundig. Udgangspunktet er det personlige møde og de individuelle behov i fællesskabets rammer.

Familieværkstedets deltagere får et netværk og tilhørsforhold til et fællesskab. Deltagerne øger deres forældreevner og styrker positive familiedynamikker. Deltagerne øger deres selvværd og får motivation til at ændre deres livssituation. Flere får mod på uddannelse og arbejde, og cirka en fjerdedel opnår en tilknytning til arbejdsmarkedet.

Den helt afgørende pointe fra Familieværkstedet er, at det tager tid – meget tid – og kræver en vedholdende og helhedsorienteret indsats. Dette sammen med en høj tilgængelighed og et ikke-dømmende miljø gør, at det kan lykkes – selv når udgangspunktet er voldsomt udfordret.

7. Mødrehjælpen

Mødrehjælpen har fået midler til at gennemføre pilotprojektet ”Måltidet”, som består i at udvikle og designe et måltidskoncept i samarbejde med to pilotforeninger og en følgegruppe (år 1) og herefter udrulle projektet på landsplan gennem Mødrehjælpens lokalforeninger (år 2 og 3). Projektet adskiller sig således fra de øvrige organisationers aktiviteter under ’Den opfølgende julehjælp’ ved at være udvikling af et koncept.

Det overordnede formål med Måltidet er at skabe netværk og øget trivsel samt styrke forældreevnen og dermed øge hverdagsmestringen hos sårbare børnefamilier. Dette gøres ved at give både forældre og børn en positiv oplevelse, glæde ved mad og succesoplevelser sammen med andre børnefamilier.

Det har derfor som sådan heller ikke været et mål for indsatsen, at den skulle føre til uddannelse eller arbejde for de deltagere, der står uden for arbejdsmarkedet, men skridt på vejen til dette.

Måltidet er én af flere af Mødrehjælpens nationale, konceptualiserede aktiviteter, som bidrager til dette formål.

7.1 DATAGRUNDLAG

Der er udarbejdet et registreringsark til Mødrehjælpens opgørelse af aktiviteter og deltagere, herunder:

- Antal familier, voksne og børn (nye og gengangere)
- Hvordan har de nye deltagere fået kendskab til Måltidet?
- Antal og profil på frivillige i Måltidet.

Herunder har alle voksne deltagere i Måltidet skullet udfylde et spørgeskema efter hver endt måltidsgang. Spørgeskemaet består af fem udsagn. Respondenten afkrydser på en skala fra 1 til 10, i hvor høj grad vedkommende er enig. 1 betyder slet ikke enig, og 10 betyder helt enig. For overskuelighedens skyld har vi i slutevalueringen inddelt skalaen i tre svarkategorier, hvor ’I lav grad’ dækker skalaens 1-3, ’I nogen grad’ dækker 4-7, og ’I høj grad’ dækker 8-10. Spørgeskemaet giver os indsigt i både tilfredshed med og virkning af indsatsen.

Mødrehjælpen er en socialhumanitær organisation, som arbejder for at forbedre vilkårene for udsatte børnefamilier og gravide i Danmark, både politisk og gennem professional rådgivning og frivillige aktiviteter.

Mødrehjælpen har tre rådgivningshuse og 36 lokale afdelinger.

Datagrundlaget for nærværende slutevaluering er således:

- Registreringsark fra hver af de 14 lokalforeninger i perioden september 2016-juni 2018
- Udviklingskonsulentinterview centralt i Mødrehjælpen
- 736 besvarede spørgeskemaer fra perioden marts 2017-september 2018
- Casebesøg i Lokalforeningen Kolding (oktober 2018) bestående af
 - Observation af en session i Måltidet
 - Interviews med to deltagere
 - Interviews med frivillige
 - Interviews med lokalt ansvarlige (bestyrelsesmedlemmer).
- Mødrehjælpens egen statusrapport for perioden 1. marts 2017-1. marts 2018 til VELUX FONDEN
- Interviews med to familier via tilgangen Most Significant Change (MSC) gennemført af Mødrehjælpen selv. MSC drejer sig om partcipatorisk systematisk indsamling og fortolkning af historier om betydningsfulde forandringer inden for prædefinerede domæner i et givet tidsinterval på oftest 3 måneder.

7.2 DELTAGERE

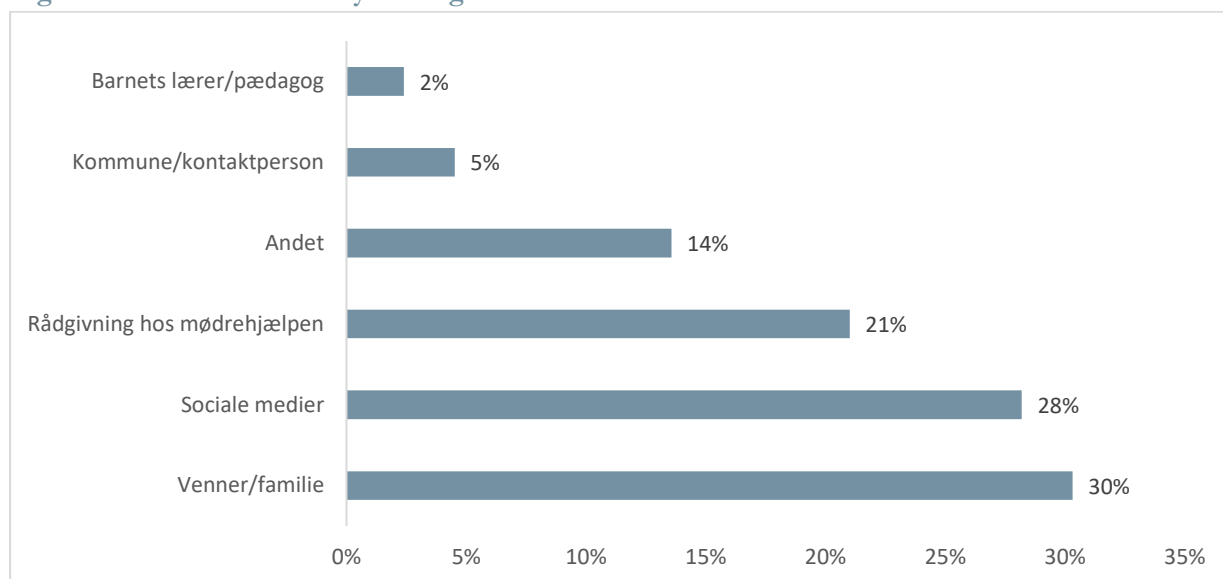
Som udgangspunkt er rekrutteringen af målgruppen familier, der enten på lokalt eller nationalt plan har søgt julehjælp hos Mødrehjælpen. For at styrke koblingen mellem den lokale og nationale julehjælp blev der i 2017 udviklet et julekort målrettet rekrutteringen af familier til Måltidet. Julekortet blev uddelt i forbindelse med lokale julearrangementer i 2017 i de lokalforeninger, der allerede tilbød Måltidet, eller der, hvor det var planlagt som aktivitet i det kommende år. Ved casebesøget har enkelte deltagere også modtaget julekortet. Derudover skrev Mødrehjælpen endnu mere om det lokale Måltidstilbud i tilsagns- og afslagsbrevet til ansøgere til det nationale julehjælpstilbud, som boede i de områder, hvor det tilbydes.

Af Mødrehjælpens egen statusrapport fra februar 2018, som dækker over perioden 1. marts 2017-1. marts 2018, fremgår det dog, at det har været sværere at rekruttere familier til Måltidet end forventet. Der er derfor i 2017 blevet arbejdet med en flerstrengt strategi, hvor fokus har været at skabe synlighed om Måltidet via sociale medier, annoncer i lokalaviser og ved at mobilisere alle frivilliges netværk i forhold til identifikation af relevante nøglepersoner i eksempelvis kommunen.

Resultatet af strategien har været et stigende antal deltagende familier i Måltidet gennem 2017 og 2018. Strategiens fokus afspejles også i registreringsdata, hvor omkring en tredjedel af de nye deltagere fortæller, at de har fået kendskab til Måltidet gennem venner og familie eller sociale medier. En femtedel har hørt om Måltidet gennem rådgivning hos Mødrehjælpen. Andelen af familier, som har hørt om Måltidet gennem Mødrehjælpens rådgivning, er steget markant fra 4 % ved Oxford Researchs seneste

statusrapport i 2017 til 21 % her ved slutevalueringen. Ganske få har fået kendskab til Måltidet gennem kommunen eller deres kommunale kontaktperson eller barnets lærer/pædagog.

Figur 7.1. Hvordan har de nye deltagere fået kendskab til "Måltidet"?

N = 376. Kilde: Mødrehjælpens monitoreringsskemaer september 2016-juni 2018. Søjlerne summer til mere end 100 %, da der har kunnet angives flere kategorier.

Mødrehjælpens egen seneste statusrapport fra februar 2018 viser, at målgruppen overvejende er mødre i 30'erne og 40'erne med 1-4 børn. I enkelte tilfælde har fædre eller begge forældre deltaget i aktiviteten. Registreringsdata viser, at 20 % af deltagerne er mænd. Ifølge udviklingskonsulenten har Mødrehjælpen generelt en udfordring med at rekruttere mænd/fædre på grund af sit navn.

En fælles problemstilling for familierne har været udfordringer med at skabe struktur i deres hverdag. I nogle tilfælde har familierne været udfordret af, at et af børnene har haft en diagnose, eller at den ene forælder står alene med ansvaret for børnene eksempelvis efter en skilsmisse. Kombinationen af flere udfordringer har for mange medført, at familierne oplever at være i en ekstra sårbar situation med manglende netværk og ensomhed i kortere eller længere perioder.

Det er dog ikke alle deltagere, som er udfordret i lige stor grad. Mødrehjælpen har bevidst valgt at rekruttere bredt for at undgå stigmatisering og skabe mulighed for at deltagerne kan udnytte hinandens ressourcer. Målgruppen er således meget bred, og Måltidet kan rumme familier med mange forskellige udfordringer.

Ved casebesøget er det vanskeligt for Oxford Research at se, hvor mange af de familier, som er tilstede, som reelt er udsat. Men Oxford Research møder dem også i en situation, som ikke er terapeutisk. Det vil sige, at det i aktiviteten ikke er indbygget, at deltagerne fortæller om deres sårbarhed og udfordringer.

Gennem samtaler undervejs i observationen af aktiviteten og via egentlige interviews med hhv. deltagere og frivillige får Oxford Research et større indblik i sårbarheden hos en række af de konkrete deltagere. Fx hører Oxford Research, at enkelte kender hinanden gennem fx Røde Kors' Familie-camps, at deres børn har udfordringer i skolen, en er førtidspensionist mm. Oxford Research observerer også, at der er en mormor, som kommer med sine børnebørn, hvoraf det ene bor hos hende. Disse observationer bekræftes også i Oxford Researchs efterfølgende interviews med frivillige:

Det hedder sig, at det er udsatte familier, og det er nogle af dem også. Nogle af familierne kender hinanden gennem Røde Kors og Homestart, men det er svært at se på dem. Vi har en fra Afghanistan, som egentlig er ressourcestærk, men fordi hun er flygtning, så er det lidt sværere for hende at få kontakt til andre danskere. Der er nogle mødre, som har haft depression eller problemer med deres eksmand. Nogle af børnene har også nogle problemer, og er i specialskolen (frivillig).

Et andet tegn på, at det er en målgruppe, i hvilken mange er i en udsat position, er desuden, at flere nævner, at det betyder noget, at de får mulighed for at lave en aktivitet med deres børn eller børnebørn, som er gratis.

Der er fordele i, at målgruppen er bred med varierende grad af udsathed og udfordringer, hvilket udviklingskonsulenten fremhæver i nedenstående citat:

Det gode ved det er, at man kan hente ressourcer og styrker i hinandens forskelligheder og få erfaringer i, hvordan de andre er sammen med deres børn. Hvis de var ens, kan det let blive en bekræftelse af, at det er svært (udviklingskonsulent).

Målgruppen er mere forskelligartet end Mødrehjælpens generelle målgruppe, og udviklingskonsulenten påpeger også, at man via Måltidet har fået mere erfaring med familier med anden etnisk baggrund og familier med børn, som har diagnoser.

7.3 AKTIVITETER OG METODER

Måltidet er gennemført i 14 lokalafdelinger på tværs af landet. Esbjerg og Odense har fra september til december 2016 kørt Måltidet som pilotprojekt. Fra januar 2017 og frem er Måltidet yderligere startet op i Næstved, Hillerød, Køge, Maribo, Holstebro, Lyngby, Silkeborg, Aalborg, Kolding, Slagelse, Middelfart og Sønderborg. Målet om spredning af konceptet til 5-10 lokalforeninger udover de to pilotsteder er således nået.

Måltidet afholdes på 14-dages basis, hvor frivillige mødes på den lokale folkeskole sammen med familierne. Der er i projektets løbetid planlagt 231 sessioner af Måltidet, hvoraf 94 % er blevet afholdt. Aflysninger af sessioner har skyldtes frameldinger fra alle de tilmeldte familier eller manglende tilmeldinger. Af aktivitetsmonitoreringen ses det, at de lokale grupper afholder 1-2 sessioner pr. måned.

Hver måltidsaktivitet forventes at omfatte 6-8 frivillige og cirka 8 familier svarende til 20-25 børn og forældre pr. gang. Monitoreringsdata viser, at der i gennemsnit har været 3 familier pr. gang. Ved hver session har der i gennemsnit været 8 deltagere, fordelt på 3 voksne og 5 børn. Det konkrete antal deltagere har varieret mellem 21 og 2 (de 2 udgør én familie). Der er registreret 30 sessioner, hvor kun én familie har deltaget, og det har ifølge de frivilliges bemærkninger primært skyldtes sammenfald med ferie eller højtider.

7.3.1 Metode

Måltidet er én af flere af Mødrehjælpens nationale, konceptualiserede aktiviteter. Det vil sige, at det er et koncept, som er nøje beskrevet, så hver lokalforening følger en bestemt tilgang og metode med grundlæggende socialfaglige tanker bag. Det er således et yderst struktureret forløb. Forløbet kører i forhold til et skoleår, og hver familie kan deltage 12 gange. Konceptet består i følgende steps:

- Opstart med vand og grøntsagssnack, mens tovholderen fortæller, hvad der skal spises, og opskriften deles rundt.
- Så går de i køkkenet, hvor de frivillige på forhånd har besluttet, hvem der arbejder sammen. De frivillige sørger for at rotere i samarbejdsrelationen til deltagerne fra gang til gang, så deltagerne ikke knytter sig til nogle få af de frivillige. Fra Mødrehjælpens side ønsker man ikke at skabe et afhængighedsforhold til en enkelt frivillig.
- Ingredienserne står på et fælles rullebord, og det er et bevidst valg, fordi det også giver interaktion – altså fremfor at få det hele delt ud fra start.
- Hver familie laver hele menuen internt, men alle tilstedeværende spiser sammen ved et fælles bord.

- Ved fællesspisningen bliver man opfordret til at smage hinandens mad, fordi det er sjovt, at selvom man bruger samme opskrift, så kan det godt se forskelligt ud og smage forskelligt. Tanken bag det er, at det giver nogle nemme samtaler.
- Når alle er færdige og siger tak for mad, bliver der båret ud og vasket op i hånden, fejlet osv. På den måde holdes momentum, og børnene bliver inddraget. Der er fokus på, at det foregår i køkkenet, så når madlavningen er færdig, er der ikke nogen, som går ud at spille bold. Det kan være, at børnene i stedet fx laver bordkort.
- Er der rester tilovers, må de deles, så familierne kan tage mad med hjem.
- Så afsluttes det igen ved fællesbordet, hvor spørgeskemaet udfyldes.

Lavpraktisk handler det således om at strukturere madlavningen og sætte regler for aktiviteten som fx, at man ikke har telefonen fremme, og at man ikke løber i køkkenet, så alle kan være nærværende og interagere med hinanden internt og eksternt i familien. Selv det at lægge telefonen væk kan ifølge udviklingskonsulenten være et stort skridt:

At lægge telefonen væk er for mange revolutionerende, og de oplever forskellen på at være helt til stede og gøre noget sammen (udviklingskonsulent).

I følge udviklingskonsulenten er maden midlet, men ikke målet i indsatsen. Fokus er på nærvær og fællesskab, og Mødrehjælpen har ikke en opdragende dagsorden. Samtidig skal de frivillige heller ikke overtage fx madlavningen, da det er familierne selv, som skal have styrepinden.

En af de frivillige nævner også, at det handler om at skabe en ligeværdig relation, hvor man som frivillig ikke tænker over, at det muligvis er en udsat familie, man står over for. Dette gælder både de voksne og børnene. Nedenstående citat er et eksempel på, hvordan børnene inddrages, og hvad det betyder for deres motivation og åbenhed over for nye ting:

Der har ikke været en ret, hvor børnene siger, at det gider de ikke. Børnene vil gerne hjælpe til med alt muligt. Vi siger også til dem, at vi gerne vil hjælpe, men de skal sige, hvad vi skal gøre. De får også lov til at komme med madforslag (frivillig).

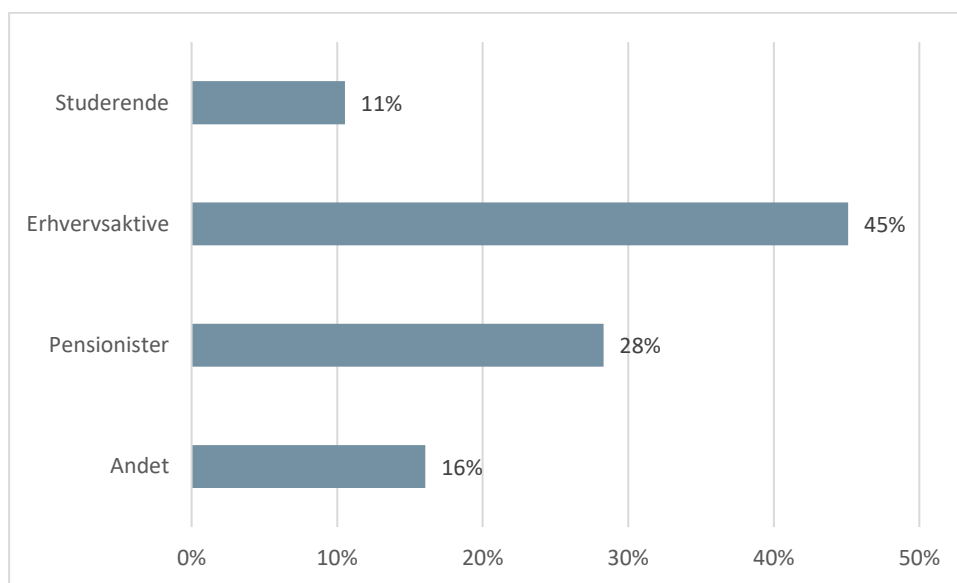
At det er flere familier, som sammen får en indsats, er et andet vigtigt element i metoden. Familierne kan så indbyrdes lære af hinanden, som det fremgår af følgende:

De ser, hvordan andre håndterer deres børn, ved at se det ske. Det er flere, der fortæller, at de synes, det er interessant at se, hvordan andre håndterer fx en konflikt. Og at det er rart at se, at de andre også kan have konflikter med deres børn (udviklingskonsulent).

7.3.2 Frivillige

At Måltidet drives af frivillige, er et helt centralt element i konceptet. Figuren nedenfor giver et overblik over, hvem der har været frivillig på Måltidet. Heraf ses det, at 45 % af de frivillige er erhvervsaktive, mens 28 % er pensionister. 11 % er studerende, og 16 % er noget andet – det kan eksempelvis være personer, der er uden for arbejdsmarkedet. Der har i gennemsnit været 4 frivillige til stede ved hver session. Der har således i gennemsnit været flere frivillige end familier pr. gang. Det konkrete antal frivillige har varieret mellem 11 og 2. Antallet af frivillige varierer fra gang til gang i den enkelte lokalgruppe. Variationen kan således ikke ses som et udtryk for, at nogle af lokalgrupperne har svært ved at skaffe nok frivillige.

Figur 7.2: Frivillige

N = 216, Mødrehjælpens aktivitetsmonitorering.

Oxford Research vurderer, at det er vigtigt, at der ikke er for mange frivillige tilknyttet hvert sted, da det er krævende for familierne at skulle forholde sig til nye samt vigtigt i forhold til at skabe det trygge rum, som der er brug for. Førstnævnte fremgår netop af følgende udtalelse af en deltager:

I starten var jeg forvirret over alle de forskellige frivillige. At der hele tiden var nogle nye, man skulle forholde sig til. Det er rart, at der er nogle faste (deltager).

Ved casebesøget italesættes der ikke behov for, at frivillige skal kunne noget specielt for at være med i Måltidet. Dette tolker vi som en understregning af den brede målgruppe og hermed også en mindre ensidig sammensætning af deltagere med en udpræget grad af sårbarhed, end vi ser i nogle af de øvrige organisationers aktiviteter. Samtidig er aktiviteten ikke af terapeutisk karakter, hvilket ligeledes har betydning for, hvorvidt der kræves særlige kompetencer.

Frivillige modtager intern kompetenceudvikling via faglige udviklingsfora og fyraftensmøder for alle lokalforeninger. Formålet med de faglige udviklingsfora har været at styrke de frivilliges viden og indsigt i kompleksiteten af familiernes udfordringer, skabe netværk på tværs af lokalforeningerne og sætte fokus på rekruttering af både frivillige og familier. Ifølge Mødrehjælpens egen statusrapport fra februar 2018 har denne tilførsel af viden og vidensdeling mellem lokalforeninger været en måde for Mødrehjælpen at sikre, at familierne bliver mødt af frivillige, som er klædt på til opgaven. Der har været afholdt fem faglige udviklingsfora med i alt 161 frivillige fra 17 lokalforeninger. Dette inkluderer også frivillige fra lokalforeninger, som ikke udbyder Måltidet. Intentionen har været at motivere andre lokalforeninger til at starte aktiviteten op ved at inddrage dem i de opsamlede læringer og udfordringer fra Måltiderne. Her har forskellige temaer været på dagsordenen:

- Sociale rammer og spilleregler – hvordan vi møder familierne (36 frivillige fra 13 lokalforeninger).
- Engagement og motivation – hvordan man skaber engagement og motivation hos frivillige og familier (9 frivillige fra 5 lokalforeninger).
- Synlighed – gør jer bemærket – skab synlighed (25 frivillige fra 10 forskellige lokalforeninger).
- Fædre og familier med anden etnisk baggrund – få inspiration og viden om fædre og familier med anden etnisk baggrund (29 frivillige fra 13 lokalforeninger).
- Familier i sårbare situationer – kom og lær Mødrehjælpens målgruppe bedre at kende (62 frivillige fra 14 forskellige lokalforeninger).

Oxford Research vurderer, at kombinationen af målgruppen og det faktum, at Måltidet er et stramt struktureret forløb, netop betyder, at det kan varetages af frivillige uden socialfaglig baggrund eller

øvrige særlige kompetencer. Samtidig kan Oxford Research også se, at frivillige indtager forskellige roller i aktiviteten. Mens nogle primært har fokus på madlavningen, har andre af de frivillige mere fokus på det sociale aspekt, hvorunder de taler med familierne om eventuelle udfordringer, de står overfor i deres hverdag.

Overordnet får frivillige italesat fra centralt hold, at det er vigtigt at have fokus på en professionel distance. Det vil sige, at det handler om ikke at få deltagerne ”for tæt på”, således at der etableres et afhængighedsforhold til den pågældende frivillige. Netop dette aspekt var tydeligt i frivillighedsgruppen ved Oxford Researchs casebesøg. En af de frivillige forklarer, hvad det vil sige at holde afstand, og hvordan hun sætter en tydelig grænse for sig selv:

Vi vil gerne snakke med dem nede i byen i 15 minutter, men så er det også nok. De behøver ikke at komme tættere på. Man skal holde lidt grænser. Vi fik meget at vide fra Mødrehjælpen, at vi ikke skulle så tæt på, at man ender med, at de spørger, om vi ikke vil med til socialrådgiveren (frivillig).

Der er dog nogle frivillige, som er bedre til at ’holde afstand’, end andre internt i gruppen. Nedenstående citat viser imidlertid, at overvejelsen er meget present.

Jeg kan være slem til at lukke folk ind ad min dør, så nu laver vi et arrangement for dem alle samlet hjemme hos mig (Frivillig 2).

Ovenstående eksempel er også udtryk for, hvordan de frivillige indtager forskellige roller, som beskrevet ovenfor. Desuden viser det, at nok holder de frivillige en distance, men det skal ikke forveksles med at være kølig eller uinteresseret. En af deltagerne beskriver forholdet således:

En frivillig spotter én ude i byen og møder én med et kæmpekram og en samtale. De er så hjertevarme og har altid tid til at snakke med én. De lytter, hvis man også har det lidt skidt. Nogle gange er mad sekundært (deltager).

Måltidet – en tirsdag i Kolding

Både familier og frivillige er ankommet, da vi indfinder os i det skolekøkken, hvor Måltidet foregår i Kolding. Tovholderen byder velkommen og præsenterer dagens ret, som i dag er boller i karry, og får samtidig nævnt, at der ”godt nok er mange frivillige i dag”. Hun forklarer, at der mangler et par familier, hvoraf en er syg, og en anden blot ikke kunne i dag.

Familierne går sammen med en frivillig ud til hvert sit køkken. Ingredienserne står allerede klar på et fælles bord, og det er primært børnene, der står for at hente dem. Det er de voksne, som forklarer, hvad der skal hentes, og børnene løber så frem og tilbage mellem fællesbordet og deres køkken med de ingredienser, der løbende skal bruges i retten.

De frivillige assisterer familien med madlavningen – de hjælper børnene med at skære grøntsager eller dosere ingredienserne. *”Kom her, du skal lige hjælpe mig med noget”*, lyder det fra en af de frivillige, mens moderen står for andre dele af madlavningen.

Lokalet emmer af koncentration, og der er ikke så meget snak udover det, som drejer sig om selve madlavningen. Tovholderen går lidt rundt fra familie til familie, og enkelte steder virker det, som om de får en lidt dybere, personlig snak.

Jeg kommer i snak med en familie, og moderen starter med at sige, at de kommer til Måltidet, fordi deres køkken hjemme er for lille. Jeg taler lidt med pigen, som skærer æbler, fx om at hun har tre andre søskende. Jeg spørger, om de søskende også er med nogle gange. *”Nej”*, svarer pigen. Moderen vender sig fra vasken og siger: *”De har faktisk ikke fået buddet, for det er jo fordi, at vi to skulle have noget tid sammen alene”*. Pigen synes, det er fint at være der, det er mest til Måltidet, at hun hjælper til med madlavningen, ikke så meget derhjemme, fortæller hun.

Når jeg spørger moderen, hvad de får ud af at komme, siger hun: *”Jeg får tid alene med ét af mine fire børn, og så er det godt at komme væk hjemmefra. Og så er det jo også hyggeligt at være her”*. Det er også helt afgørende for hende, at det foregår så tæt på – det er nemlig på pigens skole.

Moderen fortæller også, at de har været fire-fem gange på Røde Kors’ Familiecamps, som er supergode, som hun siger. Hun nævner også, at de har været på sommerferie i Danland med Dansk Folkehjælp.

Efterhånden som aftenen skrider frem, handler det for børnene mere om at lege sammen frem for at hjælpe til med maden. Når alle er færdige, stilles retterne frem, og alle samles for at spise ved et fælles langbord. Familierne går rundt og smager af hinandens udgaver af boller i karry. Der tales indbyrdes i familierne, men der er mindre snak på tværs af familierne. Da tovholderen fortæller, at de har en plan om, at alle familier skal besøge hende i måneden efter, bliver der snakket på kryds og tværs og arrangereret fælles kørsel for nogle af familierne.

7.4 VIRKNING

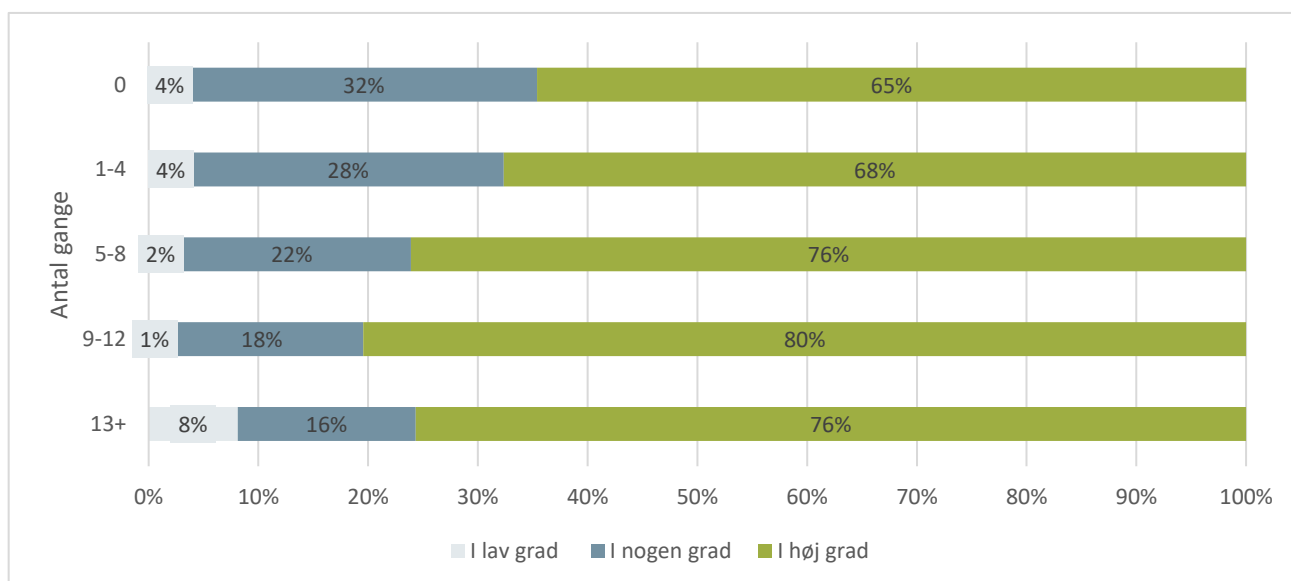
I forandringsteorien opstillede Mødrehjælpen sammen med Oxford Research en række forventede virkninger på forskellige trin i processen (se bilag). Som umiddelbart resultat forventede vi, at familierne havde dannet positive relationer med andre familier og frivillige. Oplevet at få mere viden om sunde madvaner og herudover fået lyst til at bruge spisesituationen som afsæt for positivt familiesamvær samt som en mulighed for at spejle sig i andre familier. Dette forventes at lede til styrket tro på egne ressourcer som forældre, forbedre evnen til at håndtere udfordringer, opbygge relationer til andre samt give en oplevelse af øget energi, ressourcer og overskud. På længere sigt vil dette give forældrene en forøget forældrekompetence samt et større netværk og derigennem øge familiernes trivsel.

I forbindelse med vurderingen af Måltidets virkning er det vigtigt at have in mente, at Måltidet er en forholdsvis lille aktivitet, hvor deltagerne ikke som sådan modtager en terapeutisk indsats, som det er tilfældet i mange af de andre organisationers aktiviteter. Derfor kan der heller ikke forventes virkning på samme niveau, fx i forhold til at få deltagere ud på arbejdsmarkedet eller i uddannelse. Arbejde og uddannelse har heller ikke været en del af formålet og indgår ikke de opstillede mål for Måltidet på noget tidspunkt.

7.4.1 Sundere madvaner og spisesituationen som positivt samvær

Til trods for at maden ikke som sådan er målet, men midlet i indsatsen, er det et umiddelbart resultat, at familierne får sundere madvaner. Jo flere gange, de har deltaget i Måltidet, desto mere tænker de over, hvilken mad deres familie spiser i dagligdagen. Der er dog en forholdsvis stor andel, nemlig 65 %, som, allerede inden de starter i Måltidet, ligger i den højeste ende af skalaen fra 8-10, som er samlet til 'I høj grad'. Dette stemmer ikke med udviklingskonsulentens tidligere vurdering af, at udgangspunktet for familiernes madvaner ikke er særligt højt, hvilket kan skyldes, at der tale om selvurdering, samt at der er forskel på at gøre sig overvejelser om sunde spisevaner og rent faktisk at udleve disse.

Figur 7.4: Jeg tænker over, hvilken mad min familie spiser i dagligdagen

N = 726. Kilde: Mødrehjælpen

Ændringen i madvaner kan fx komme til udtryk ved, at flere begynder at spise varm, hjemmelavet mad i stedet for takeaway, færdigretter eller rugbrød. En mor med to små døtre fortæller, at hun tidligere følte, at madlavning var en uoverskuelig proces – hvorfor aftensmaden ofte bestod af McDonalds, pizza eller rugbrødsmadder. Nu er madlavning blevet mere overskueligt, og hun fortæller, at hun og døtrene hver dag tilbereder et varmt måltid mad sammen.

Udviklingskonsulenten fremhæver dette som en væsentlig målsætning for Måltidet:

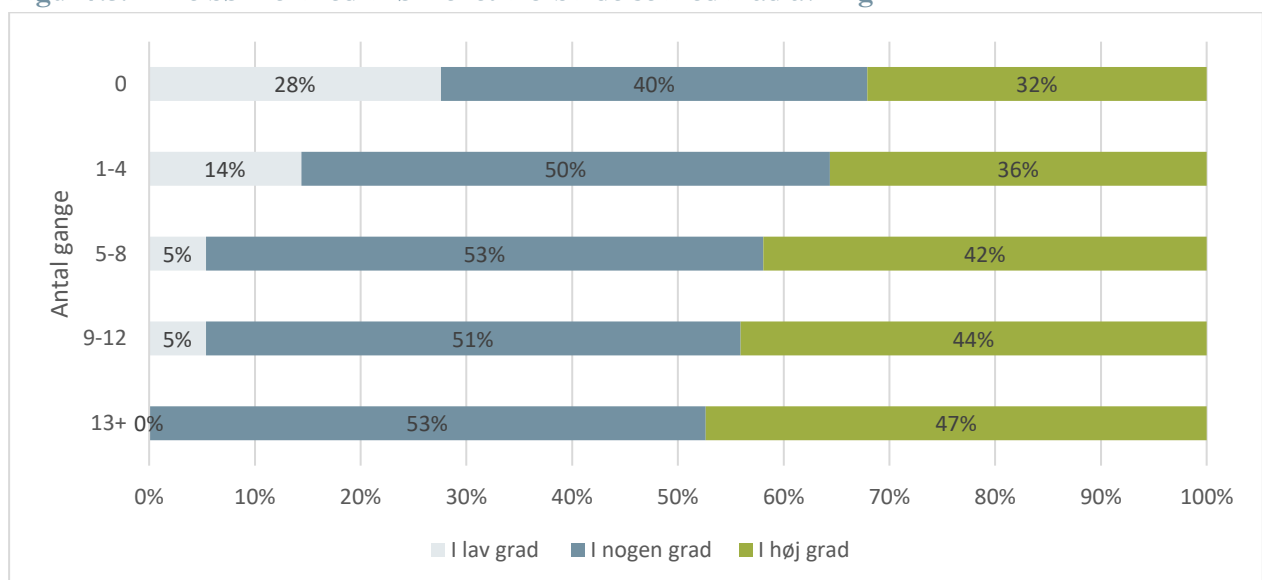
Gå fra færdigretter til et tilberedt måltid. Det kan vi se, at rigtig mange af dem... fra at kunne præppe noget i mikroovnen til at kunne lave et måltid, det er den største udvikling i forhold til samvær, kost og sundhed (udviklingskonsulent).

Flere andre oplever også, at madlavningen i højere grad er blevet overskuelig og en situation, som de kan være i med deres børn. En overvejer maddage til sønnen, og hos en anden laver de maden sammen:

Der kommer også nye grøntsager i gryden, og de skarpe knive håndteres af både mor og søn, som begge har overvundet nogle grænser med hjælp fra de frivillige, så der nu er plads til to kokke i køkkenet (deltager).

At familierne udvikler sig i forhold til at kunne overskue at have børnene med i køkkenet i forbindelse med madlavningen kommer også til udtryk i spørgeskemadata. Her ser Oxford Research en markant positiv udvikling i takt med den øgede deltagelse i Måltidet. Hvor 28 % af familier som udgangspunkt har børnene med i køkkenet i lav grad til at dette falder til 5 % af familierne, der vurderer at dette er tilfældet ved endt forløb. Dette gør sig gældende i 0 % af de familier, som har deltaget mere end 13 gange.

Figur 7.5: Mine børn er med i køkkenet i forbindelse med madlavning

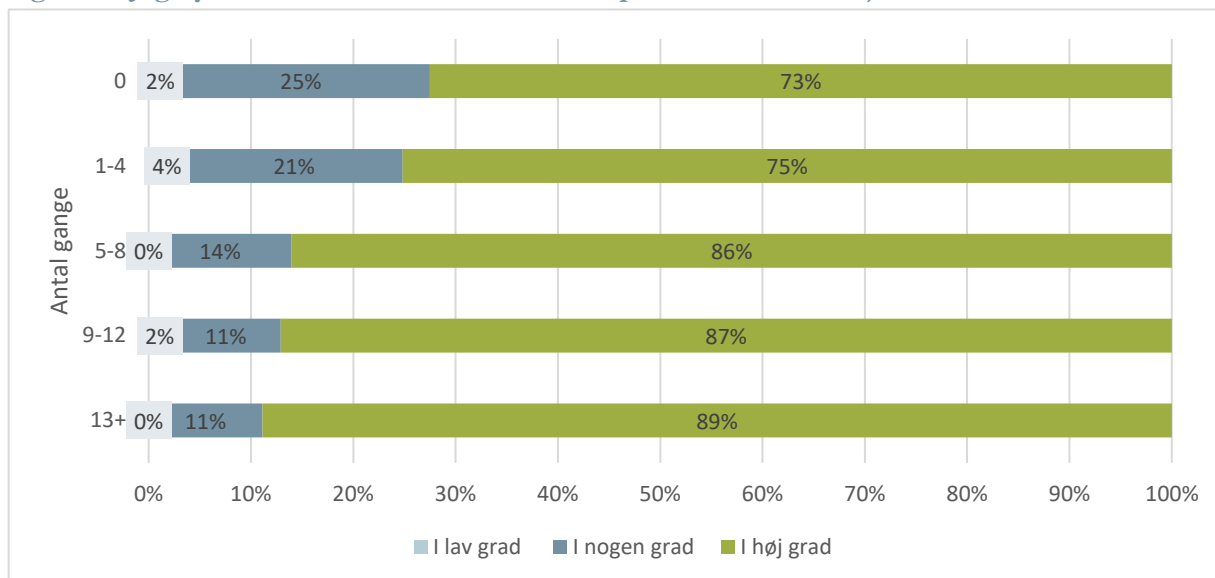
N= 719. Kilde: Mødrehjælpen

Dette er positivt, da samværet omkring madlavningen kan være med til at styrke deltagernes tro på deres egne ressourcer som forældre og desuden give forældre og børn en positiv oplevelse med hinanden.

Det er ikke kun i samværet omkring selve madlavningen, vi ser en udvikling, men også ved spørgsmålet om, hvorvidt familierne nyder selve spisesituationen. Her ses ligeledes en positiv udvikling; jo længere tid familien er kommet i Måltidet, jo mere nydes samværet i spisesituationer. Igen er udgangspunktet

dog forholdsvis højt, idet 73 % nød samværet i høj grad, allerede inden de begyndte at deltage i Måltidet.

Figur 7.6: Jeg nyder samværet med min familie i spisesituationer derhjemme

N = 735. Kilde: Mødrehjælpen.

7.4.2 Styrkede forældrekompetencer

I Måltidet får deltagerne en struktureret mulighed for at være sammen med deres børn på en anden måde, end de plejer. Som vi så ovenfor, skabes desuden udvikling i forhold til sunde madvaner, oplevelsen af spisesituationen som positivt samvær og håndteringen af forskellige situationer mellem forældre og børn. Det medfører, at deltagerne også på et lidt mere generelt niveau får styrket deres forældrekompetencer igennem deres deltagelse i Måltidet.

Forældrene får i høj grad mulighed for både at se andre udøve forældreskab og øve deres egne kompetencer. Deltagerne oplever nemlig, at Måltidet er et trygt rum at komme i. En mor kalder det ”*et godt sted at øve sig i at være social igen*”. En anden fremhæver, at forældrene kan lære meget af hinanden:

Samtidig får jeg også mulighed for at se, hvordan andre forældre håndterer deres børn, hvilket giver inspiration og mod (deltager).

Det er ikke kun deltagerne internt, som de kan lære af, men også de frivilliges håndtering af børnene, hvilket de frivillige arbejder bevidst med:

Vi prøver at finde nogle retter, hvor børnene også kan være med. En af mødrene er ikke så god til at inddrage sit barn, men det, at en af de frivillige hjælper barnet, så kan hun også se, hvordan man kan gøre det med sit barn (frivillig).

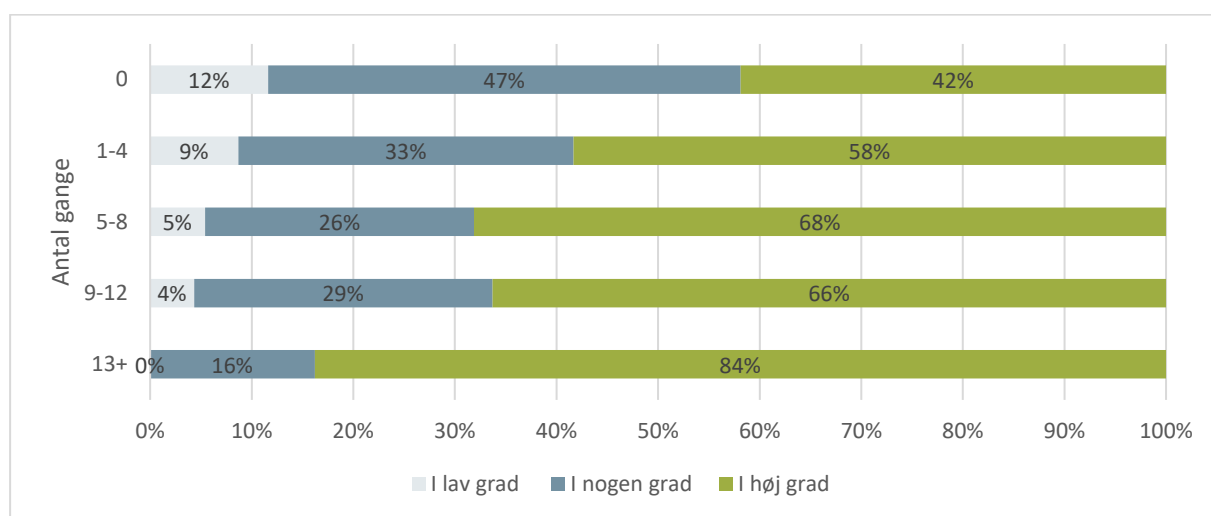
Deltagerne bliver således fortrolige med at komme ud blandt andre, også som forældre, hvilket kan overføres til andre ting i deres liv, fx deltagelse i forældremøder.

7.4.3 Udvidet netværk

At øge deltagerens netværk er det formål, som omtales mest på tværs af kilder og informanter. Ordet netværksskabelse er fx også en del af undertitlen til Måltidet. Dette vurderes også at ske, og fx Måltidets udviklingskonsulent peger på, at netop fordi man ses hver 14. dag, er der potentiale for at skabe relationer mellem deltagerne – modsat Mødrehjælpens uddelinger eller fejring af højtid.

Ved casebesøget er de dog meget eksplicite i forhold til, at de oplever, at det er omkring netværksskabelsen, at det halter. Dette stemmer imidlertid ikke overens med det samlede antal deltagers egne vurderinger af, hvorvidt de har fået nye venner gennem Måltidet. Ser Oxford Research på data fra spørgeskemaundersøgelsen, kan vi se, at jo flere gange deltagerne har deltaget i Måltidet, jo mere oplever de, at deres familie har fået nye venner igennem Måltidet.

Figur 7.7: Jeg oplever, at min familie har fået nye venner gennem Måltidet

n=730. Kilde: Mødrehjælpen.

Oxford Research vurderer, at oplevelsen i casestudiet af manglende netværksdannelse blandt de frivillige og aktivitetsansvarlige bunder i forståelsen af netværk, og hvad man kan forvente af målgruppen i forhold til at tage initiativ til aktiviteter uden for Måltidet samt omfanget af indsatsen.

At komme til Måltidet er i sig selv en udvidelse af deltageres netværk, og for denne målgruppe kan man ikke forvente, at de har overskuddet til at invitere hjem til lege- eller kaffeaftaler, hvilket faktisk er forekommet enkelte steder. Der er desuden en pige, som kun ville holde sin fødselsdag i Måltidet, hvilket er en indikation af, at hun oplever Måltidet som en afgørende del af sit netværk.

Samtidig kan Oxford Research også se, at deltagerne bliver inspireret af de andre (både målgruppe og frivillige) til at benytte andre (gratis) aktiviteter end Måltidet i andre organisationer, hvilket er en direkte gevinst af et øget netværk. Kigger vi samtidig på data, er det tydeligt, at antallet af gange, man deltager, altså tiden, er afgørende for at danne relationer. De, der har deltaget 13 gange eller mere, ligger højt på skalaen. Derfor kunne man også overveje, om familierne skulle have mulighed for at deltage i flere forløb a 12 gange for på den måde at øge netværksskabelsen.

Det er Oxford Researchs vurdering, at Mødrehjælpen når de målsætninger, der er opstillet. Udgangspunktet for deltagerne er dog generelt forholdsvis højt. Overordnet ser vi, at:

- deltagerne får sundere madvaner og i højere grad inddrager deres børn i madlavningen derhjemme.
- deltagerne får mere overskud som forældre fx til inddragelse af børn.
- der skabes netværk mellem deltagerne i Måltidet, men det tager tid.
- deltagerne øver sig i at være sociale igen.

Det har som sådan ikke været et mål med Måltidet, at indsatsen skulle føre til uddannelse eller arbejde for de deltagere, der står uden for arbejdsmarkedet. Det indgår derfor ikke i vurderingen af indsatsens effekt.

7.5 BETYDNINGEN AF CIVILSAMFUNDET SOM INDSATSSENS KONTEKST

Blandt deltagerne er det afgørende, at Mødrehjælpen er en civilsamsfundsorganisation, og at Måltidet gennemføres af frivillige. Deltagerne beskriver, at de bliver mødt af frivillige, som har lyst til at være der sammen med dem, og at det er altafgørende. Samtidig udtrykker de også, at det er vigtigt, at der er gengangere blandt de frivillige. Det betyder, som tidligere nævnt, at der er en øvre grænse for, hvor mange forskellige frivillige der kan være tilknyttet Måltidet i hver lokalforening, så familierne ikke udelukkende møder nye frivillige hver gang.

Deltagernes behov er ikke 100 % foreneligt med Mødrehjælpens fokus på, at der ikke bliver skabt et afhængighedsforhold mellem familier og frivillige, og at det derfor ikke er den samme frivillige, som arbejder sammen med den samme familie hver gang. Oxford Research vurderer derfor, at der er behov for kontinuitet i frivillighedsgruppen for at kunne skabe det tillidsfulde rum, der vurderes som afgørende for virkningen. Dette behov vurderes som mere essentielt, eftersom der ikke lokalt er knyttet professionelle ansatte til indsatsen, som er der hver gang, sådan som tilfældet er i langt de fleste andre organisationers aktiviteter.

At der ikke er tilknyttet professionelle til Måltidet lokalt betyder også, at det er afgørende, at lokalforeningen har en stærk bestyrelse, som har styr på roller og ansvar i opgaverne for at kunne implementere og drifte Måltidet lokalt.

Mødrehjælpens andre aktiviteter samt julehjælpen opfattes som havende betydning i forhold til rekruttering af deltagere til Måltidet. Som udviklingskonsulenten udtrykker det:

Det er, når de får en kagemand, man kan introducere Måltidet. Idet det er de mellem menneskelige møder, som skaber deltagere (udviklingskonsulent).

Mødrehjælpens andre aktiviteter virker dog mindre afgørende for selve indsatsen, end tilfældet er med flere af de andre organisationers aktiviteter, som i højere grad supplerer hinanden og er tillidsskabende internt i deltagergruppen. I Mødrehjælpen fungerer øvrige aktiviteter primært som rekrutteringskanal.

7.6 BETYDENDE KONTEKSTFAKTORER I ØVRIGT

Samarbejde med andre aktører i lokalområdet, herunder kommunen og andre civilsamfundsaktører, vurderes også som betydende. Det handler bl.a. om, at de andre aktører er en væsentlig rekrutteringskanal. Ved casebesøget er det fx kommunens samarbejde med den frivillige organisation, Homestart, som tilbyder hjælp til udsatte familier. Desuden handler det om at koordinere de forskellige civilsamfundsaktørers indsatser i lokalområdet, således at de ikke overlapper hinandens aktiviteter i for høj grad.

7.7 OPSUMMERING

Mødrehjælpen har i løbet af projektperioden formået at udvikle, teste og skalere Måltidskonceptet i lokalforeninger, som overstiger de opstillede mål for udbredelse til 5-10 lokalforeninger udover de to pilotsteder. Derudover har man udviklet og afholdt det forventede antal lokale, faglige udviklingsfora med fokus på vidensdeling og netværk mellem lokalforeninger.

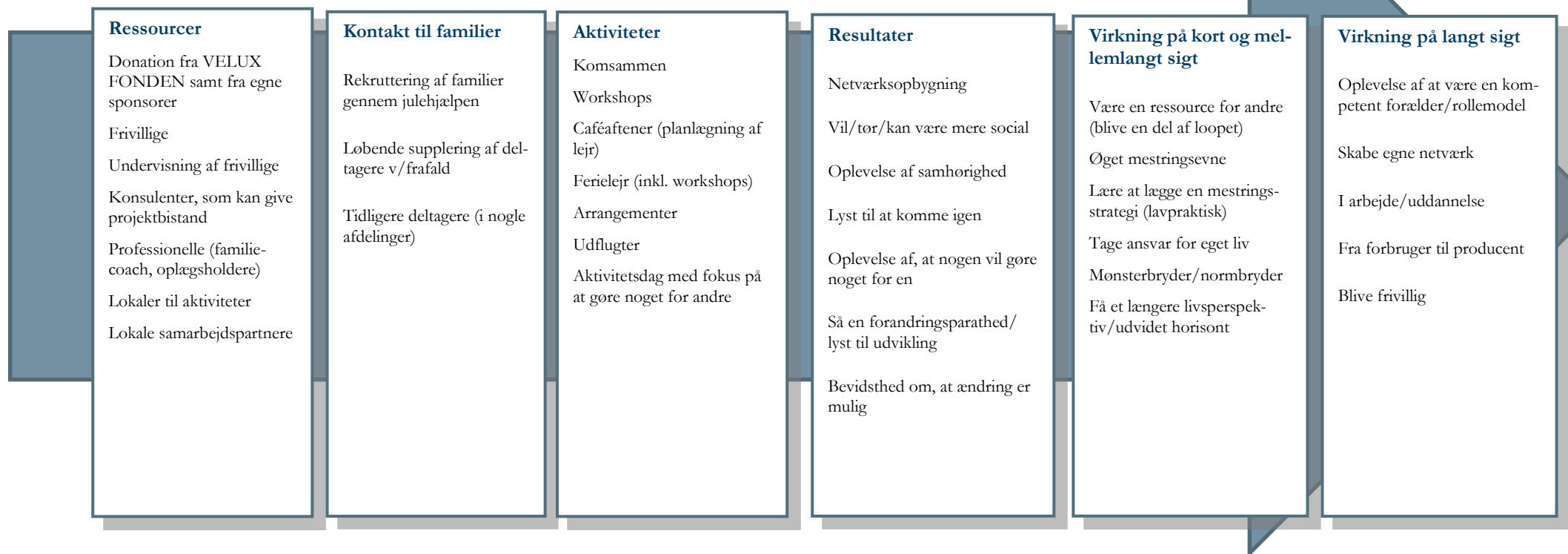
Evalueringen viser, at Måltidet har en positiv effekt i forhold til at øge familiernes viden om sunde madvaner og lyst til at bruge spisesituationen som afsæt for positivt familiesamvær. Dette leder til en styrket tro på deres egne ressourcer som forældre, så de i højere grad kan overskue fx at have deres børn med i køkkenet under madlavningen.

Ovenstående udvikling formodes at give både forældre og børn større trivsel på længere sigt, ligesom Oxford Research også vurderer, at deltagerne får et netværk, hvor de kan ”øve sig i at være sociale igen”. I denne sammenhæng skal det dog nævnes, at den positive udvikling på alle parametre primært går fra moderat høj til høj. Det er således ikke en gruppe af meget udsatte familier, som rykkes via indsatsen, hvilket heller ikke har været indsatsens formål. Idet Mødrehjælpen bevidst har valgt at rekruttere bredt for at undgå stigmatisering og skabe mulighed for at deltagerne kan udnytte hinandens ressourcer.

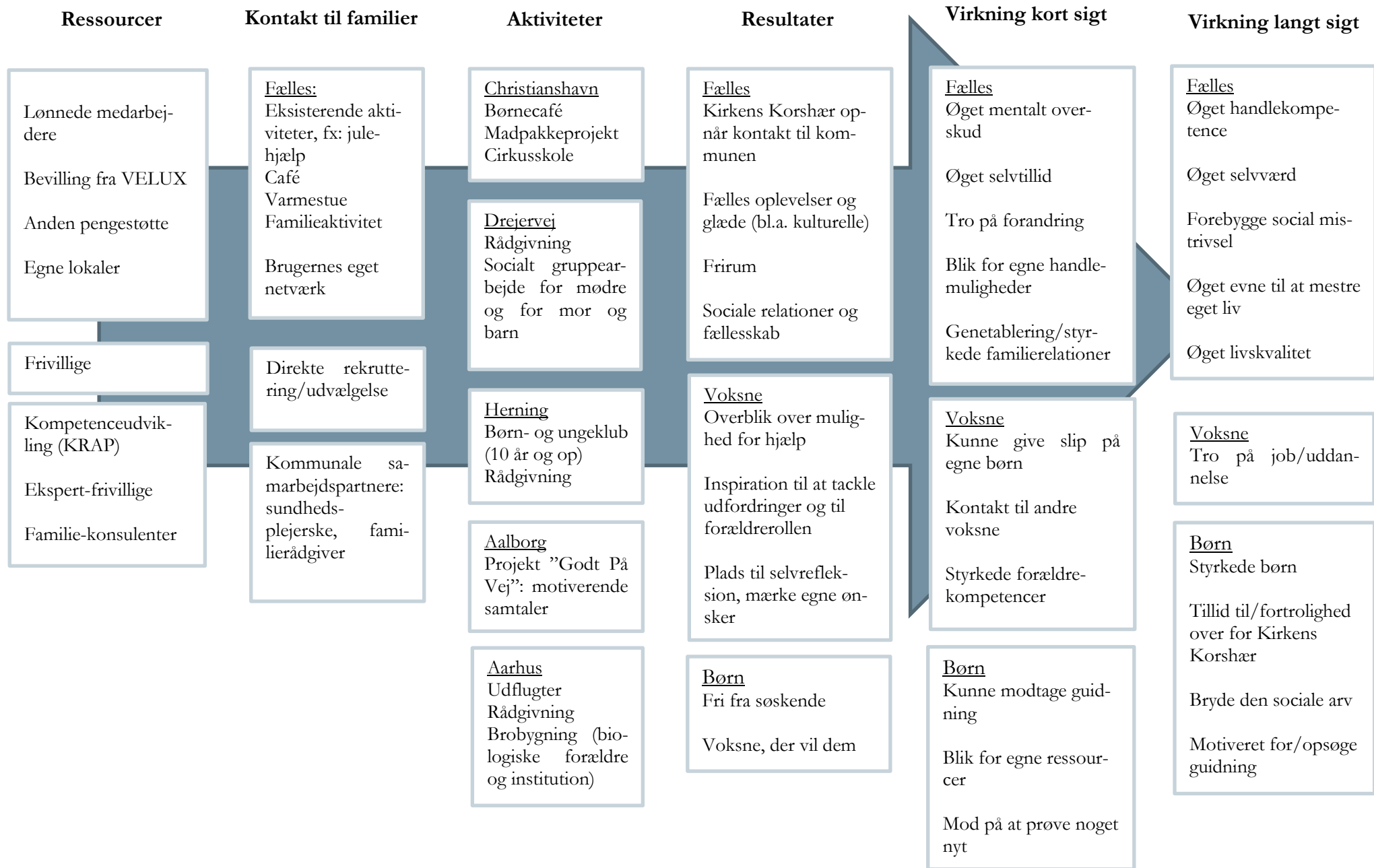
Det hænger godt sammen med, at Måltidet er en konceptualiseret indsats med forholdsvis lav intensitet, som udelukkende varetages af frivillige, der ikke nødvendigvis har en socialfaglig baggrund. Samtidig er indsatsen ikke så afhængig af Mødrehjælpen andre aktiviteter, som tilfældet er i langt de fleste af de andre organisationers indsatser. Disse faktorer betyder tilsammen, at den er særligt håndterbar at søsætte samt drifte nye steder. Den videre finansiering af Måltiderne sikres gennem det økonomiske overskud fra Mødrehjælpen børnetøjsbutikker.

Bilag: Forandringsteorier for hver af de 5 organisatio- ner

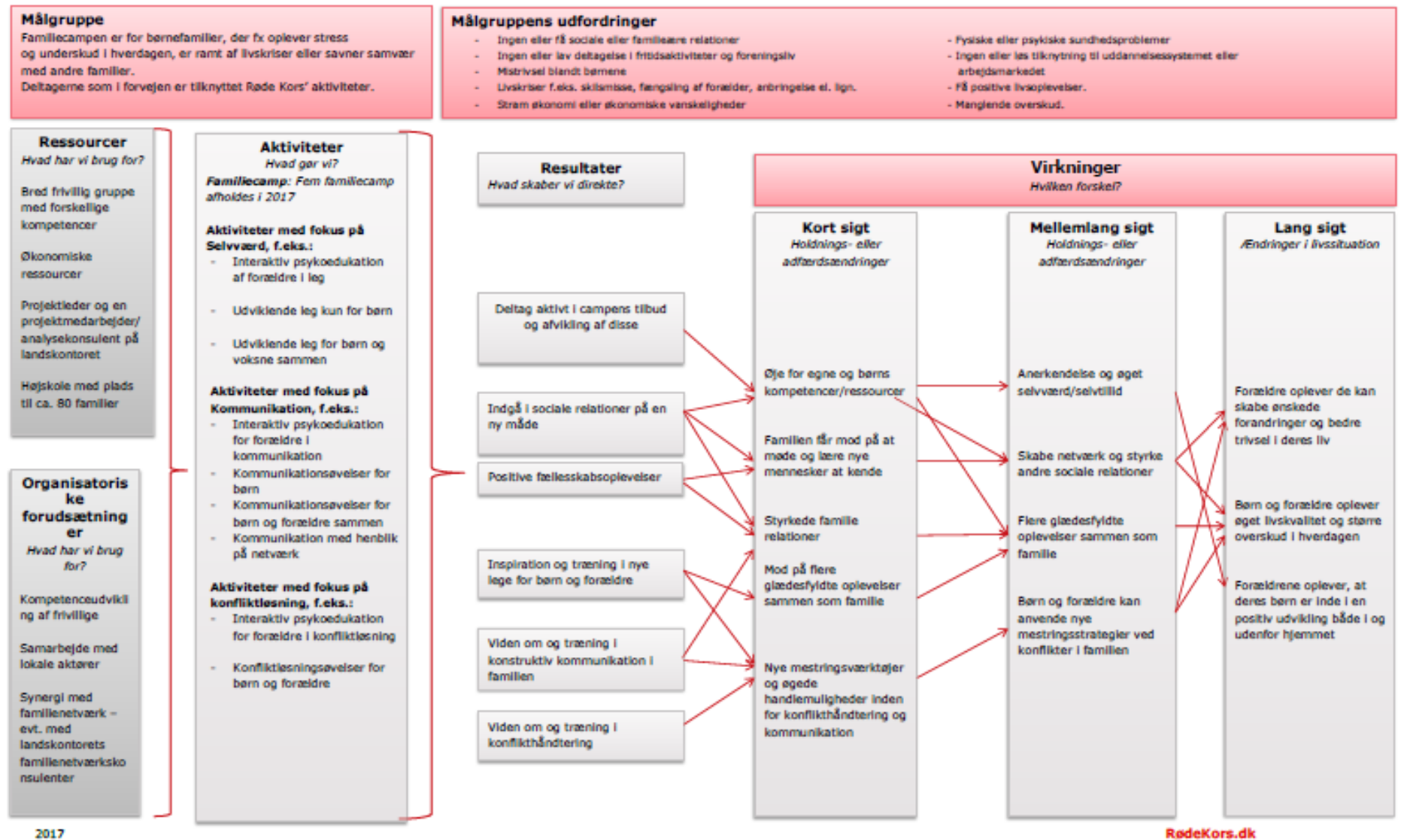
Forandringsteori Dansk Folkehjælp

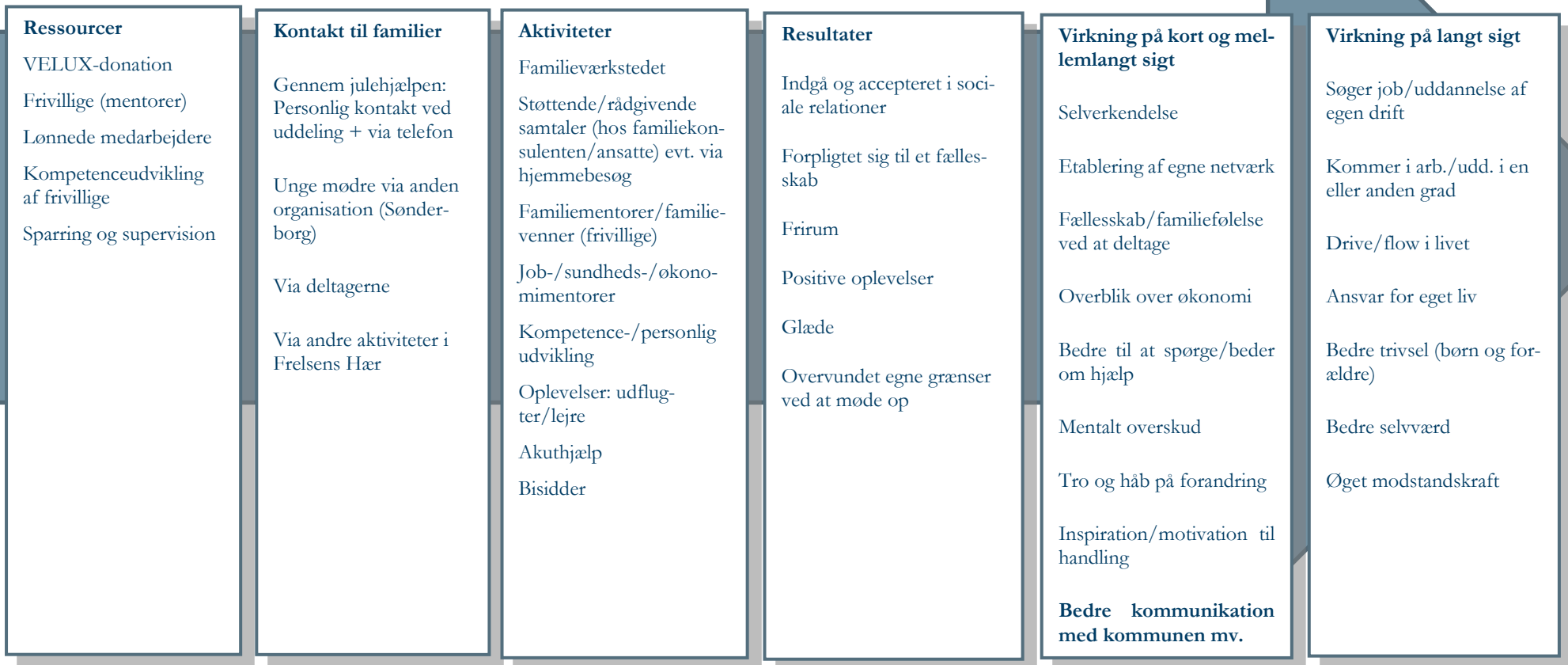
Forandringsteori for Kirkens Korshær

Figur 1.1. Forandringsteori for Røde Kors

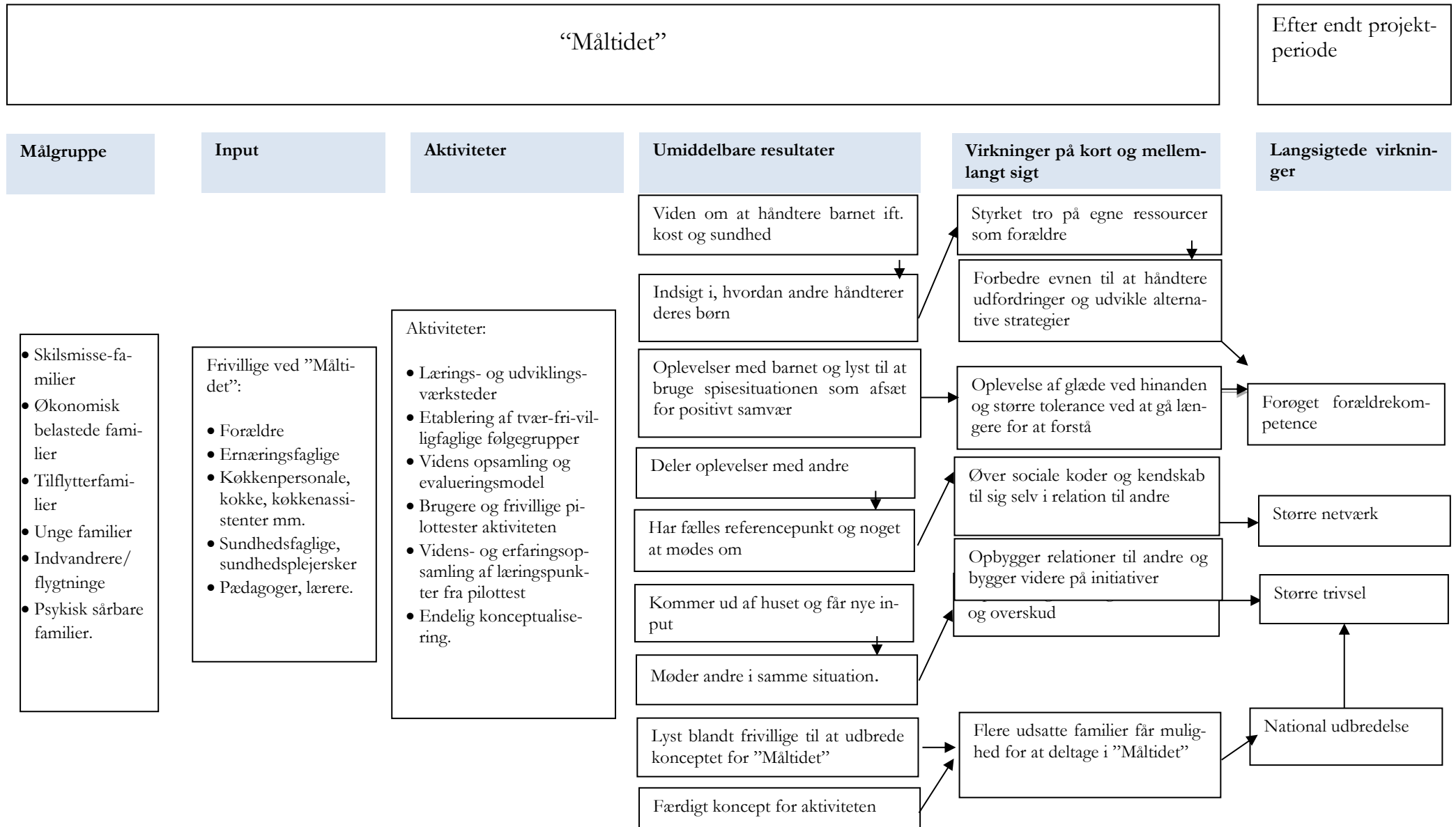
Forandringsteori Frelsens Hær

Kontekstfaktorer: kontanthjælpsreform, godt samarbejde med kommunerne

Mellem Nørrebro/Sønderborg: forskel på familiernes karakteristika, forskel på erfaringsgrundlag, forskellige øvrige egne aktiviteter

Forandringsteori for Måltidet

DANMARK

Oxford Research A/S
Falkoner Allé 20
2000 Frederiksberg
Danmark
Tel: (+45) 3369 1369
office@oxfordresearch.dk

NORGE

Oxford Research AS
Østre Strandgate 1
4610 Kristiansand
Norge
Tel: (+47) 4000 5793
post@oxford.no

SVERIGE

Oxford Research AB
Norrländsgatan 11
103 93 Stockholm
Sverige
Tel: (+46) 08 240 700
office@oxfordresearch.se

FINLAND

Oxford Research Oy
Helsinki:
Fredrikinkatu 61a, 6kr.
00100 Helsinki, Suomi
www.oxfordresearch.fi
office@oxfordresearch.fi

BRUXELLES

Oxford Research
C/o ENSR
5. Rue Archimède
Box 4, 1000 Brussels
www.oxfordresearch.eu
office@oxfordresearch.eu

LATVIJA

Baltijas Konsultācijas, SIA
Vilandes iela 6-1
LV-1010, Rīga, Latvija
Tel: (+371) 67338804
info@balticconsulting.com
www.balticconsulting.com